विस्थापित जि - 'जि' मखु

डा. आनन्द जोशी

कुतः पिकाकया निसः व नी(२२०)गूगु पिथना

ने.सं. १०९६दँया श्रेष्ठ सिरपालं छाय्‌पा

विस्थापित जि - 'जि' मखु

डा. आनन्द जोशी

कुतः पिकाक

तिबुक्छेँ-८, ख्वप, नेवाः स्वायत्त राज्य

नेपालमण्डल, नेपाः ।

११३७.०३.२२०

विस्थापित जि - 'जि' मखु

कवि : डा. आनन्द जोशी

विधा : कविता

न्हापां : पासा पुचः, यैँ

निकःगु : कुतः पिकाक, तिबुक्छेँ–८, ख्वप, नेवाः स्वायत्त राज्य, नेपाः ।

पिदंगु : स्वसः (३००)गू

ने.सं. ११३७ थिंला / बु.सं. २५६०/ वि.सं. २०७३/ सन् २०१६

मू : निसः (२००।–) तका

हामा : कवि स्वयं

द्यबः : केदार जोशी

ISBN : 978-9937-9100-6-4

BISTHAPITA JI - 'JI' MAKHU By Dr. Ananda Joshi

थाकू : मित्रता छापाखाना, ग्वःमरि, ख्वप, नेवाः स्वायत्त राज्य, नेपालमण्डल, नेपाः ।

लुपाः

● **बिमल ताम्राकार**

आधुनिक कवि डा. आनन्द जोशीजुं **श्रेष्ठ सिरपाः** ने.सं. १०९६दँय् **विस्थापित जि – 'जि' मखु** कविता मुना सफू त्याकादीगु खः । उकिया प्य(४)दँ लिपा ने.सं. ११००दँय् पासा मुना, यैँ पाखें थ्व **विस्थापित जि – 'जि' मखु** सफू पिथंगु खः । थुगुसि ने.सं. ११३७दँय् वयाः थुगु **श्रेष्ठ सिरपाः** थज्याःगु नेपालभाषाया अतिकं तजिगु सिरपालं छाय्पियातःगु सफू न्याःवंसा बजारय् न्यायेगु मंत, स्वये धाःसा गन सफू कुथिइ स्वये मंत । थ्व सफू अतिकं न्याये आपुलु स्वये आपुलु जूगुलिं थुकियात निकःगु पिथना पिथनेमाःगु वाःचायेका ।

न्हापांगु पिथनाया दक्वं ज्वलं थुकिइ दुथ्याकागु दुसा थ्व निगूगु पिथनाय् प्यपु च्वसु तनेगु ज्या जूवंगु दु । व प्यपु च्वसु छसिकथं थथे दु - माधवलाल कर्माचार्यजुं **आनन्द जोशी : जि – 'जि' मखु,** कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानजुं **विद्रोह व बौद्धिकताया कवि आनन्द जोशी,** बालगोपाल श्रेष्ठजुं **विस्थापित जि – 'जि' मखु दुनेया** ... व ब.आ. कनकद्वीपजुं **न्हूगु आयामया प्रवाह आनन्द जोशी** ।

श्रेष्ठ सिरपाः थज्याःगु तजिगु सिरपाः त्याकातःगु सफू न्ह्याबलें बजारय् उपलब्ध जुयाच्वनेमाः । थ्व बिचालं **डा. आनन्द जोशीजु**या **विस्थापित जि – 'जि' मखु** सफू बजारय् याउँक दयाच्वनेमा धकाः निगूगु पिथना पिथनाच्वना । थ्व सफूया द्यबःकिपामि भाजु केदार जोशीयात यक्व यक्व सुभाय् द्यछानाच्वना । मेमेगु सफू थें थ्व सफूया पिकाक जुयेगु ह्वःताः बियादीगुलिं डा.आनन्द जोशीजुयात आपालं आपाः सुभाय् द्यछानाच्वना । जय नेपालभाषा ! ●

ने.सं. ११३७ पोहेलागा ४ सनिवाः

पासा मुनाया खँ

ने.सं. १०९६दँया श्रेष्ठ सिरपालं छाय्पाः "विस्थापित जि – 'जि' मखु" कविता सफू पिकाये दयाः जिपिं तसकं लय्ताः ।

थौं विश्वया स्थिति, मनूया थौंया जिन्दगी, जिन्दगीं भोगय् यानाच्वंगु यन्त्रणा, बाध्यता, विसंगतित यथार्थ रुपं ब्वयाः अनास्थाया मखु आस्थाया तुतामं चुयाः जिन्दगीं यात्रा न्ह्याकेमाः धयागु सन्देश थ्वयाच्वंगु दु – थ्व सफूया कविताय् ।

थ्व सफूया भूमिका "विस्थापित मखुम्ह 'जि' यात ब्वनाः" च्वयाः बियादीम्ह प्रा.जनकलाल वैद्यजुयात व इलय् हे सफू थाना ब्यूपिं शाक्य प्रेसया पासापिंत नं दुनुगलं सुवाः दु ।●

– पासा मुना

थःगु खँ

● **डा. आनन्द जोशी**

थौं जिगु ल्हाःतय् दु - **विस्थापित जि – 'जि' मखु** कविता मुनाया निगूगु संस्करण सफू । **विस्थापित जि – 'जि' मखु**या निगूगु संस्करण पिहां वगुलिं छखें सन्तोष अनुभव जूगु दुसा मेखें नेपालभाषाया साहित्य क्षेत्रय् दकसिबे गरिमामय सिरपाः **श्रेष्ठ सिरपाः** प्राप्त जूगु थ्व सफू खया नं, व तत्कालिन इलय् तसकं चर्चित जूगु थ्व सफू खःसां नं तःदँ लिपा (स्वीखुदँ लिपा) तिनि मेगु संस्करण पिहां वयेगु ई वःगुलिं दुःख नापं नापं आश्चर्य नं तायेकाच्वना । विशेष याना भीगु भाषाय् छुं नं सफूया निगूगु संस्करण पिहां वइगु धयागु ला आश्चर्यया खँ हे खः । थ्व विडम्वनायात दुग्यंक स्वल धाःसा भीगु भाषाया सफूया प्रचारप्रसार यायेगु तरिका तथा मिइगु व वितरणया व्यवस्थापन यायेगु पहः हे नं तसक कमजोर खनेदु, अभ्र ला सफू न्याना ब्वनेगु बानी द हे मदु धाःसा ज्यू । न्ह्यागुसां तःदँ लिपा निगूगु संस्करण पिहां वल, थ्व हे लय्तायेमाःगु खँ खः ।

ने.सं. १०९६दँय् **श्रेष्ठ सिरपाः** त्याका **विस्थापित जि – 'जि' मखु** कविता मुनां नेपालभाषाया कविता ख्यलय् न्हूगु बिचाः नापं न्हूगु आयाम नीस्वना बिस्कं इतिहास किया बिइत सफल जूगु खँय् छुं नं विवाद मदु । थ्व सफू दुनेया कवितां मनूया अस्तित्व व वया विशालतायात ब्वया '**जि**' धयाम्ह गुबले नं विस्थापित जुइ मखु, पंगः चिइका निरन्तररुपं न्ह्याःवनेगु हे जीवन खः धयागु दर्शन प्रतिपादन याना ब्यूगु दु । थ्व सफूया कवितां क्यंगु लँ, दर्शन थौं नं उतिकं हे सान्दर्भिक जूगु जक मखु, कन्हेया लागि नं दिशा जुया जीवन्त जुया च्वनिगु विश्वास जिं कया च्वना ।

थ्व सफूया न्हापांगु प्रकाशन (ने.सं. ११००दँ) लिपा थ्व सफू बारे वरिष्ठ साहित्यकार तथा समालोचकतय्सं थ्व सफू व सफुती दुथ्याःगु कविता बारे बहु दृष्टिकोणं विश्लेषण व मूल्यांकन याना सिर्जित च्वसु विभिन्न पत्रपत्रिकाय् च्वसु पिहां वल । वय्कःपिनिगु छुं समीक्षात्मक च्वसु थ्व सफूया न्हूगु सस्करणय् समावेश यानागु दु, वय्कपिन्त सुभाय् दु ।

अन्तय्, थ्व सफूया निगूगु सस्करण पिकायेत घ्वात्तुघ्वानाच्वंपिं जिगु हे परिवारयापिं सदस्यपिं डा. कुन्जनी जोशी, डा. रुवी जोशी, ई. रिकि जोशी, डा. शिशिर वाताजु व डा. मेरिन जोशीयात यक्व यक्व सुभाय् दु । अथे हे थ्व सफूया भाय् भिंकाः सफूया प्रुफ नापं स्वयाः व प्रकाशन समेत यानाः न्ह्यःने हयाः बियादीम्ह हाइजिन विमल ताम्राकार, कुतः पिकाकयात नं दुनुगलंनिसें यक्व सुभाय् दु ।●

ने.सं. ११३७ पोहेलागा ३ शुक्रवाः

‘जि’ विस्थापित मखु
धयागु विश्वास थना ब्यूम्ह
कुन्जनीयात

धलः

● विस्थापित जि - 'जि' मखु

● समालोचनात्मक च्वसु

विस्थापित जि - 'जि' मखु

व ला खुसि खः

यद्यपि खुसि मन् मखु
यद्यपि खुसिया ल्हाः, तुति मदु
अय्सां
गतियात पनेत स्वःगु ल्वहंत : पःखाःत
दकसिबे याकनं चुचुं थलेफु खुसिं !
यद्यपि खुसिया म्हुतु मदु
अय्सां
थःत पनाः लिकुंकेत स्वःगु क्रमया विरोधय्
चिल्लाय् दनाः
विद्रोह यायेफु खुसिं !
उकिं
सुनां अभियानया गतियात पनेत स्वःगु पःखाः थुनी
सुनां जिन्दगीयात लिकुंकेत स्वःगु क्रमया विरोध याइ
व ला खुसि खः ।

ह्याउँ सर्गः

सुथय् मिखा ब्वयाः सर्गः स्वया
सर्गः छपातं ह्याउँसे च्वनाच्वन
व ला रंग मखु
व ला शहिदतय्‌गु हि !
बुलुहुँ ह्याउँ (धाये हि) परिवर्तन जुया
निभाः जुया बिल –
चिकुं पुना सीत्यंगु सिमातय्‌त, जिन्दगीतय्‌त
न्हूगु जिन्दगी लःल्हानाः
अनास्थाया हुलय् आस्था बुइकाः ।

स्वतिपाँचं चिनाः लुत्तुलुया
यंकातःम्ह दुगु – व ला जि !

फगत सालिक जुयाः म्वाना च्वनेमाःगु अस्तित्व अस्वीकार यानाः
गुबले घ्वात्तुघ्वाना जुया जिं थःत पलाः पलाः नाप
बल्सि मतनिगु थाय् मालेगु आतुरताय्
उफ, छ्चाखेरं पःखाः पःखाः जुया
स्वतिपाँय् स्वतिपाँय् जुया
जिगु तुतिया गतियात कःतिं क्यूवःगु दु –
व हे भीमसेन थापाया आत्महत्यां
गुँ–खिचाया षडयन्त्रय् लाःम्ह फैचिया हत्यां
ल्वय् जुयाः म्वाये मास्तेवःपिं कोटपर्व,
भण्डारखाल पर्व !
अय्, जिमि मां–बौनं जितः दिकपाल भाःपियां छु याये
षडयन्त्रया जालयात चुंचुं थलेत स्वयाः नं
फकिरया देगःया ताःचा हे माले मफुगु दु थौं !
थ्व असमर्थताय्
थ्व ल्ह्वनागु कुतः नं तज्याइगु इलय्

व पर्व, व हत्या, व विश्वासघातत
सर्प सर्प जुयाः ह्युह्युं वंगु दु जिगु म्ह
बुलुहुं म्ह – छम्हं विष ब्वलनाः
जिगु विश्वासया स्वांमाय् शंकाया तुंचा दाःगु दु –
खितिक्क सलय् – जिगु हत्या
खितिक्क खँय् – जिगु हत्या
कलाःया असन्तुष्टताय् – जिगु हत्या
काय्‌या तमय् – जिगु हत्या . . . !

हि त्वने प्याःचाःपिं नकिंत
प्यदंक पालेगु ई पियाच्वंपिं खुकुरिया धाः
ल्हाःयात पियाच्वंपिं न्यवः
दक्वसिनं वालं वालं चिना
लिकुंका ब्यूगु दु –
जिगु अभियानया लःयात !
जि दुने चच्छि सां बुइगु संघर्ष नं
यखायेगु घोषणाय्
निर्वासनया घोषणाय्
जिगु ला ध्यनाः खिचा, ध्वं, गिद्धतय्‌त नकूगु म्हगसय्
जि कलाःयात नांगां चाःहिकुगु म्हगसय्
ततःमतः क्यनाः धूधू जुयाः ब्वयावंगु दु गन ... गन ...
अय्, छु जि अभ्र नं "शंकाया कीत म्वानाच्वंगु ई" दुने तिनि ला ?
अय्, छु जि अभ्र नं व हे "मनूया मू म्हमस्यूगु युग" दुने तिनि ला ?
न्ह्यसःया मलः जुइवं

न्हूगु जिन्दगी ज्वना म्वायेत स्वया जिं
म्वायेत लँ माः, लँ हे मदु !
छ्चाखेरं सिर्फ ख्वाः छपातं कचि-घाः
बपि-क्वँय् त्वःधूपिं
तुति खुत्यांपिं
ल्हाः-पा मदुपिं
घुसुहुं-घुसुहुं न्ह्यानाच्वन व हे परिधि दुने जक
बलात्कार याकाः नं चिल्लाय् दने मफुम्ह लातीम्ह फ्वगिंनि थें !
खः ला छुं धाये मफयेक म्वायेगु मृत्यु
बलात्कार याकाः म्वायेगु नं मृत्यु
परिवर्तनहीन जिन्दगी भ्फन ग्यानापुगु मृत्यु
न्ह्याबलें छगू हे परिधी दुने थःत कुनाः
ध्वगिका च्वनेमाःगु सराः फया मखु
सीम्ह सूर्य पाल्हाःतय् तया ब्यूगु क्रम ज्वना मखु
जिं ला -
अभियान नाप न्ह्याःवनेत्यंगु पलाः नाप म्वायेमाः ।
इतिहासया वाचिं दाःगु लँय् मखु
जिं ला
न्हूगु लँ दयेकाः थःगु योजनाय् तुति न्ह्याकेमाः ।
तर ... ...
खः, जिगु न्ह्यःने ल्हाः चकंका
तःकै वःम्ह मचां म्वायेगु मन्तुना फ्वं वयां छु याये
बिधवाया गर्भ बः फ्वं वयां छु याये
खः, जिके न्यं वयां छु याये

जि म्वाना च्वनागु दसु
स्व, जितः ला
गःपतय् स्वतिपाँचं चिनाः
लुत्तुलुया यंकाच्वंम्ह दुगु थें
लुत्तुलुया यंकाच्वन –
तःकै वःम्ह मचाया म्वायेगु मन्तुनां यक्व यक्व तापाक्क
बिधवाया बः फ्वं वयांच्वंगु ल्हाःतं यक्व यक्व तापाक्क !

पालूथाय् न्ह्यायेवं तुं लः खुसि मखु

तब्या जुइगु अभियान नुगलय् ब्वलंकाः
खुसिं
थः निखेया सि ज्ययेका यंकाच्वन
मानो व सि हे खुसिया अभियानया निंतिं
तःधंगु पंगः खः !
दनाच्वंम्ह सि ला ग्वारातुल, ज्यलावन
खुसि निश्चय नं तब्या जुल
तर, वं थःगु प्रवाह तंकल
बुँइ थनातःगु लः थें पालूथाय् लः घुसुहुं न्ह्यानाच्वन !
अय् पालूथाय् न्ह्यायेवं तुं लः खुसि गय् जुइफइ ?
प्रवाह नापं म्वायेत ला
खुसियात सि माः ।

मृत्युया चक्रब्यूह त्वाःथथं हे
जिन्दगी न्ह्याना बी लः लः जुया

थ्व व हे धरती खः गन मनूत ब्वलनी
थ्व व हे धरती खः गन ला जिन्दगीत ब्वलनी
ब्वलंगु जिन्दगी : म्वात्तले वालं चिका च्वनेमाःगु खुसि
हत्या याना प्रत्येक न्याया यःयः थें सनिगु गति
मचाम्ह फैचा थें तिंतिंन्हुयाः जुइ मफयेक जिन्दगीयात विवश याना
वर्तमानयात खू खू कायेकेत
भविष्ययात फुसुलु–ख्वसिं यायेत
प्रत्येक क्षणय् जिन्दगीयात थं वः कोतपर्व
प्रत्येक क्षणय् जिन्दगीयात थं वः इतिहासं
प्रत्येक क्षणय् जिन्दगीयात थं वः समस्यां
(उफ, ह्यामलेटयात थें सुनानं जिन्दगीयात थं वः थन !)
अय्सां जिन्दगी ला न्ह्याइ खुसिया लः लः थें
मृत्युया मिखा न्ह्यःने खसुया धकिं तयाः
थ्व जिन्दगीं इना जुइ ल्हाःया स्पर्शत
न्हूगु अन्वेषणत बुइकाः
थ्व जिन्दगीं पिना जुइ न्ह्यपुया म्हगस
न्हूगु कल्पवृक्षत बुइकाः
थ्व जिन्दगीं त्वःता जुइ तुतिया पलाःख्वाँय्
न्हूगु लँ बुइकाः
(उकिं, जिन्दगी लः लः खः

सुनां सुयात इनी व लः लः खः)
मनू लः, बैद्यबाः❁ नं लः
तर, प्रत्येक युद्धय् गोलिं कयेकाः नं स्याये मफुम्ह मृत्युं
लाइ मखुगु ल्वय् मृत्युं
यक्व यक्व शिशिरया सिलसिलात मुंकाः
विषत ह्वला जुइ
न्ह्याबलें चक्रब्यूहत ग्वया जुइ
जिन्दगीया लँय्
पःखाः, सिमा दथुइ
पुखू, यन्त्र ... ... दथुइ
व हे चक्रब्यूह त्वाःथथं हे मृत्यु जुइ
छम्ह मनूया, छगू जिन्दगीया, छगू प्रयासया
छम्ह मनूया मृत्यु खः लहरत बुइगु त्वःतूगु खुसिइ
छम्ह मनूया मृत्यु खः शून्य जुइक नगूत कुतुं वःगु सर्गतं
तर ... ...
तर, छुं छुं ला सन्तोष यायेफु झीसं
मृत्यु नं जिन्दगी नुंसां
वया सः ला नुने मफु, वया म्ये ला नुने मफु
छुं छुं ला सन्तोष यायेफु झीसं
मृत्यु नं जिन्दगी नुंसां
वया ल्हाःया स्पर्श न्ह्यूगु क्यब ला नुने मफु
वं बुइकाः थकूगु आयाम ला नुने मफु ।

 पन्नाप्रसाद वैद्य

ल्हाःया खुसियात प्वंकेमाः
व फिसलय्

नच्चापिं ल्यासेत छम्ह हे मदुगु पिकनिक : जिन्दगी
व जिन्दगी म्वानाच्वंगु फिसः फिसः दथुइ
त्वःतेहःगु दु जितः
वीर्य दान बिइत अयोग्य जुइधुंकूम्ह द्वहंयात थें !
स्वःस्वःथाय्
तुति त्वःधुगु जिन्दगीत
ल्हाः त्वःधुगु जिन्दगीत
स्यंगु मेचत
सिथं यंकीपिं मदया ध्वगिनाच्वंगु सीम्हत !
छबथां इमात मुना न्हिलाच्वंगु सर्गः स्वस्वं
म्वाना च्वनागु प्रति शंका बुलुहुं बुयाः न्ह्यसः जुया ब्यू
थ्व अस्तित्व न्ह्यसलय्
जिं थःत अभिव्यक्त यायेत स्वया जुया
खुसिया लखं थें थःत इनाः
थाहां क्वाहां वंगु फिया जिन्दगीइ
थाहां क्वाहां वंगु फिया बँय्
तर, गन गन थ्व ल्हाःतं पुसा ह्वला जुल

अन अन ला विकृति पो मेगु छुं मबू !
गन गन जि छ्यं छ्यं ल्ह्वना
अन अन ला स्वतिपाँय् जक दु !
गन गन जिं पलाः छिना लँ दयेकेत स्वया
अन अन ला गाः गाः जक दु !
धात्थें गुबले जिं मनू जुयाः म्वायेत स्वया
न्ह्याबलें बुँख्याःचा जुयाः म्वायेमाःगु दु !
थ्व छगू बाध्यता
गुकिं त्यला यंकाच्वन जिन्दगी
जिन्दगी नापं म्हगस
म्हगस नापं वर्तमान !
छंत छु मखुगु खँ धाये
थन ला लः माःवंपिं दक्व बाम्हः जुया चिरिचिरि बाःगु दु
वसन्त हयाः ब्वलंकेगु अभियान ज्वनावःम्ह मचा नं अय्लाः–सिसि जूगु दु
छम्ह मांया मतिनायात धू म्हू थें यांकयाः वांछ्वःगु दु
सुथ स्वयेगु इच्छा क्वबियावःम्ह मनू नं ख्युं दुने तंगु दु
थ्व दक्व फुक्क मिखाय् मुंकाः
'नकेचिता' बुइकाः नं म्वाके मफुगु बाध्यताय्
मू मवंक म्वायेमाःगु ल्वचं कःगु जीवन
अर्थहीन घोषित जुइधुंकूगु जिं माला हयागु मापदण्डत
बासिगु जा : म्हगस
थ्व दक्व जि म्वायेगु लिधंसा जूगु दु
जिं बःकयाः छकः सासः ल्हायेगु थां जूगु दु
जिगु जीवनया मू जूगु दु !

परम्परां स्वीकार याना ब्यूगु व फिसः
इतिहासं स्वीकार याना ब्यूगु व फिसः
गन लः मदु / खुसि मदु / बुँ मदु
वामा सइगु विश्वास मदु
संल्हु बुइगु संभावना मदु
अन गय् म्वायेफइ जिन्दगी, जिन्दगीया पलाः
जिन्दगीया अभियान
थःगु हे म्हगस / विश्वास / योजना नाप
उकिं, थ्व बाध्यतां मुक्त जुइत स्वया जिं
छाय् ?
जिं स्यू - कुँ जाःगु क्वथां मुक्त जुइत
चायेकेमाः लुखा
जिं स्यू - दुनेत्यंगु छें भयाक्रान्त जुया म्वायेगु बेसिं
पिया दनेमाः न्हूगु छेँ
जिं स्यू - सूर्ययात त्वःपुयाच्वंगु हाकु-सुपाँय् चिइकेमाः
जः कायेत !
माय्बिलि थें
फय्या शून्यताय् प्यपुना
गय् म्वाये जि ?
जिं ला थ्व फिसःयात बुँ दयेकेमाः
जिं ला बुँइ वामा सयेका आस्था बुइका बिइमाः जिन्दगीइ
जिं ला धायेमाः व गुपचुप जिन्दगीया हूलयात -
छिमिगु ल्हाःया खुसि गना वनाच्वन

छिमिगु तुतिया लँ लाका कयाच्वन
गुपचुप स्वीकृती म्वानां छु जुइ
ल्हाःया खुसियात प्वंकेमाः व फिसलय्
तुतिया लँयात लाया बिइमाः व फिसलय्
नत्र, झीगु लसपसय् बुइपिं मस्त
फगत 'रोबोट' जुया म्वायेत बाध्य जुइ
हानं छकः
दिशाहीन इतिहासया क्रम न्ह्याकाः
व क्रम दुने थःत कुनाः !

वसन्त अथें हे लिहां वन

खः ला थुगुसी नं
वाउँगु जीवन बुइकेगु यक्व इच्छा म्वाकाः
वसन्तं दुस्वःवःगु दु भीथाय्
तर, बुँया चा अथे हे बेहोश तिनि !
लः त्वने मखनाः
बुँया चा अथे हे चिरिचिरि बायाच्वन तिनि !
उकिं,
वा–पुसा ज्वनाः वा पीत वःम्ह ज्यापु
बुँइ फिं त्वपुनाच्वंगु खनाः
लागिमिगि चायाः लिहां वं थें
वसन्त लिहां वन थुगुसी नं थनं !
खः, वसन्त हानं छकः लिहां वन –
भीत, भीगु असमर्थतायात हिस्यानाः !

च्वापुं त्यला यंकाच्वंगु जिन्दगी
व
जिगु विश्वास

गोलि लाःगु तुति बरदान फया
म्वाना च्वंम्ह सिपाहि : भीगु वर्तमान नापं
सिफलिसया की इना जुयाच्वंम्ह सभ्यतां
न्हूगु नामय् ककुइ गं घाकाः
न्हूगु नामय् तुतियात अर्थहीनताया कर्फ्यू दुने कुनाः
छगू च्वापुया शहर बुइकी ... ..., ब्वलंकी ... ...
धस्वाःगु पतिंतय्त चानाः
सुथ पियाच्वंगु जिन्दगीयात यखानाः !

जिन्दगी, नुगः, न्ह्यपुयात नपुसंक याना यंकाच्वंम्ह
थ्व च्वापुया शहरय्
सभ्यतां ग्वःगु थ्व चक्रब्यूह दुने

छ्यं मदुगु अस्तित्व शहिद जुइ

- क्षितिज, सर्गःयात तंकाः

ब्रेक चब्बुगु मोटरं म्वायेगु आदर्श क्यनी

- आस्थायात ठुट्टागु चुरोट थें वांछ्वयेकाः

पाकुम पाकुम सलय् प्याखं हुइकी मनूयात झ्यालिंचा याना

- भविष्ययात थम्हं हे मि तयेकाः

म्वायेगु अन्वेषण व कुतःया खुसियात च्वापुं त्वपुइ

न्हिन्हिं मनू दुनेया मनू / वया अस्तित्व / वया विश्वास

छगुलिं मेगु युद्धया दथुइ लाइ

हत्या जुइ - पिज्वये मफुगु विद्रोहया जुलूस

हत्या जुइ - ज्वालामुखि ल्ह्वयेत्यंगु म्हुतु

थ्व छगू क्रम

थम्हं मचायेक थःत गःकी माःगुया

थ्व छगू जीवन गति

... ... यल ध्वाखा ... ...शहिद गेट ... ...

... ... शहिद गेट ... ... यल ध्वाखा ... ...

(उफ, गन्याःगु मू मवंगु अस्तित्व क्वसः भ्मीत !)

लः सुना वंगु पुखू : जीवन, मान्यता, मू

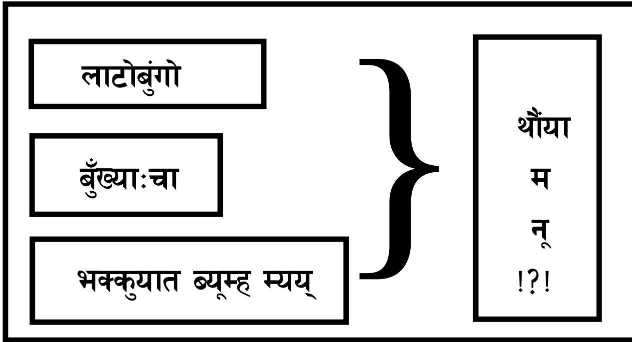
चिकिचा ब्या जुया वनाच्वंगु परिवेशया लँ

खोर दुने कुनाब्यूगु म्हुतुया धुँ

थ्व दक्व नाप असन्तोष

असन्तोष नाप विरोधया ग्वःफय् बुइकाः

गुबले इच्छा व विश्वास ब्वलंका: जिं म्वायेत स्वया
... ... थ्व च्वापुया शहरय् ... ... थ्व चक्रब्यूह दुने ... ...
रेलया घचालं क्यला ब्यूगु जिन्दगीया ई
अणुबमया कीतय्सं नया ब्यूगु लिधंसा
द्वहंतय्सं च्वया: लाश जूगु अभियानया म्ह
बुइवं बलि ब्यूगु छ्यं
ल्हा:तय् सीधुंकूगु हिरोशिमाया चा
जिगु नामय् नामसारी !
ख: मययेक नं फया बीमा:गु वीर्य : थ्व बाध्यताय्

थ्व साइनबोर्ड घाना:
म्हगस – गर्भ क्वका:म्ह मचा
विद्रोह – कक्कुइ नग्वारा घाकात:म्ह कैदिया
तस्वाये मफुगु छ्यं नाप
छग: निग: धेबाय् समर्पित 'थौं'
'थौं' म्वायेगु बाध्यताय् 'कन्हे'या लिलाम जूगु दु !
(खयेफु, च्वापुया शहर बुइका च्वंम्ह सभ्यतां
घ्वाना यंकाच्वन पला:पलाखय्

फा-ग: दुने जितः, मनूयात !

उफ, **फा-ग**: हे अन्तिम आज्जु !)

फा-ग:

जिगु आज्जु : मनूया आज्जु

मनूया आज्जु : जिगु आज्जु

फा-ग:

गन फगत चियर्स ... चियर्स ... चियर्स दथुइ
श्राद्ध याइ छम्ह मेम्हेसिया जिन्दगीया
छम्हं मेम्हेसिगु भविष्ययात कःतिं कियाः
छम्हं मेम्हेसिया सूर्ययात स्वतिपाँचय् क्यंकाः !
छम्ह नच्चाम्ह ल्यासेयात बलात्कार याये फुगु नामय्
... ... फगत ... ... चियर्स ... ... अन
नकतिनि न्ह्याःगु खुसियात बँसि तानाः ध्वगिके फुगु नामय्
... ... फगत ... ... चियर्स ... ... अन
छम्ह क्राइष्टयात भट्टीया क्रसय् यखाना नकिं ताये फुगु नामय्
... ... फगत ... ... चियर्स ... ... अन
थ्व ई, थ्व युग – द्वं, प्रुफ मिस्टेक नामय्
... ... फगत ... ... चियर्स ... ... अन
... ... चियर्स ... ... चियर्स ... ... चियर्स ... ...
प्रत्येक चियर्सया सलय्
छम्ह हब्सिया हत्या जि दुने
छम्ह कू क्वबिया वःम्ह भरियाया हत्या जि दुने
छम्ह लाहुरेया हत्या जि दुने
उफ, जि लाशया संग्रहालय
मनू लाशया संग्रहालय
(धात्थें, गुलि ग्यानापु थथे छकलं सभ्य जुइगु

छकलं सभ्य जुइगु : निर्वासन
        छगू ग्यानापुगु यथार्थ !)
तर,
जिन्दगीयात च्वापुं त्यला यंकाच्वंम्ह व सभ्यतां छु स्यू
सिर्फ म्ह जक मखु
म्हनाप विद्रोही–मनू नं बूगु दु
मनू बुबले प्रत्येकसिया नुगलय् !
उकिं वा इन्द्र ! पूर्ण ! बुद्ध !
झीगु उपस्थिति – छफुति लः
जन्म – भग्नावशेष धकाः स्वीकार मयासे पिया बी झीसं –
झी दुनेया मनुखं
छ्यं तस्वाकिगु ई तक्क
छाय् कि, झीसं स्यू –
मनुखं ला उबले पःखाः थुनी
गुबले व पःखालं वया स्वतन्त्रतायात गः किइ !
मनुखं ला उबले विद्रोह याइ
गुबले वया जिन्दगीयात पंजः दुने कुनी ।

छगू देय् बुइ
मेगु देय् त्याइ – म्वायेगु युद्धय्

विषालु कीतय्सं आक्रमण यानाच्वन
छं व जिं पिनागु पुसां ब्वलंगु सिमाय्
सिमाया प्रत्येक दं व कचा – कचाय् ।
व कीतय्गु विष
सिमाया सीमाना दुनेया हिनू–हिनुलिइ न्ह्यानाच्वन
हः हलय् न्ह्यानाच्वन
बुलुहुं वँचुसे च्वना वनाच्वन हः हः
क्वछुछुं वनाच्वन वया च्वका
गना वनाच्वन कन्हे ह्वइगु मुखूस्वां
गना वनाच्वन वया म्ह !

अहो, आः ला संके तक नं मफयेधुंकल वं
थःगु अशक्त जूगु ल्हाः : म्हासुसे च्वंगु हः
आः ला तस्वाके तक नं मफयेधुंकल वं
थःगु क्वछूगु छ्यं : थःगु च्वका
आः ला न्ह्याः तक नं वने मफयेधुंकल
गना वंगु तुति : वया हा
थथे हे –
लबु जुयाः दने मफुपिं ल्हाःतय् दथुइ
नुगलय् विश्वास बुइकाः न्ह्याःवने मफुपिं तुतितय्त दथुइ
चुनां धेबाय् थःत मिइपिं न्ह्यपुतय् दथुइ
छमा सिमा : छगू देय् बुइ
मेगु देय् त्याइ
– म्वायेगु युद्धय् !

झीगु वर्तमानया बुँइ
झीसं हे पुसा पिइमाःगु खः

ठेकेदारं ब्यूगु चुनां धेबाया जेल दुने
सासः कुंकाः सीमाःगु ज्यामिया म्हगस
थःगु जीवनया हाकः-ब्या दुने इरुथिरु जुइकाः ...
हँय्-ख्यँय् ध्वंमां कमिशन कयाः
धस्वाना म्वाये मफुगु बेश्याया इच्छा
न्ह्यपु साःगाः यानाः मुंकाः ...
म्वाना बिइत अस्वीकार यानाः
म्वायेत अस्वीकार यानाः
जिन्दगीं ल्ह्वंगु तुति – थःगु हे वर्तमान ज्वनाः
व तुतिया गर्भं बूपिं पलाःख्वाँय्तय्‌गु ला हत्या जूगु दु
कारया बूटं न्हुयाः
जगाजग जिगु मिखा न्ह्यःने
न्हू-सतकया अल्याख फ्वगिंतय्‌गु

म्वाये न्ह्यः हे सीमाःगु भविष्य थें !
ज्वालामुखि ल्ह्वयेत स्वइ म्हुतुं
तिना बी व म्हुतु नसाया टेपं,
दनेत स्वइ ल्हाः न्याय फ्वनाः
चिना बी नियमया सिखलं व ल्हाःयात
अले,
हानं छकः व हे परम्पराया स्वतिपाँचं च्यूसां, चिकाः
हानं जिन्दगीयात चुनां धेबाया घेरा दुने कुंसां, कुंकाः
हानं सूर्ययात ग्रहणं ज्वंसां, ज्वंकाः
भ्रीगु वर्तमान बुँइ पिना ब्यूगु
किलं नःगु फुसुलुगु पुसां बूगु भविष्यहीन भविष्य
उपहार ब्यूसां, फयाः
न्याया लखय् म्हितेगु अधिकार लाका काःसां, लाका कायेकाः
थःगु भुतुमालि थाका काःसां, थाका कायेकाः
गुपचुप। स्वीकृति । गुपचुप।
बलात्कार। गुपचुप।
निर्वासन । गुपचुप।
थथे म्वाना बीत बाध्य
छम्ह ज्यामि / छम्ह भरिया / छम्ह कुल्ली /
मनू !
जि !
थथे खुँ मखया नं खुँ खः धकाः स्वीकार यायेमाःम्ह मनुखं थें
स्वीकार यायेमाःगु दु – अपराधहीन अपराध
स्वीकार यायेमाःगु दु – अपराधहीन अपराध दण्ड

थ्व स्वीकृतीइ
बिया छ्वये न्ह्यः हे विधवा घोषित जिगु इच्छा,
ब्यागः जिगु बिचाः जिगु ल्हाः व तुति नाप,
थना ब्यूगु दु छगू चट्टान म्वायेगु कुतःया लँ दथुइ,
प्रत्येक अभियानया जुलुस
बन्द व छ्यलि
गन थाहां वनेत स्वाने हे मदु !
म्याद सिबे न्ह्यः हे सीमाःगु विश्वास
इमिगु लाश पाछाछां त्यानु चायेधुंकल थ्व ब्वह
तर ध्वगिना कुतुं वना नं पीठ जुया म्वाये मफु थ्व लाश
मानो जि व शहरय्

(शायद गुगु शहर खया नं जिगु शहर मखु !)

गन – ध्वं नं सिंह जूगु दु

व सिंहयात थःगु ला ध्यना नकेत अस्वीकार यायेगु हे – अपराध

गन – भतिं थः मचातय्त स्यानाच्वंगु दु

स्यानाच्वंगु क्रमयात पनेत स्वयेगु हे – अपराध

गन – न्याखुँ–ब्वह नं ध्वं लानाच्वन न्यातय्त

न्यातय्त न्याखुँ–ब्वहया षडयन्त्र कनेगु हे – अपराध

गन – क्राइष्टयात नकिं तानाच्वन यहूदीतय्सं

नकिं तानाच्वंगु ल्हाःयात पनेगु हे – अपराध

गन – जिं खनाच्वना वीर्यहीन विद्रोह मुंका च्वनेमाःगु मिखां –

खुसियात अःखतं न्ह्याकेत पःखाः थनाच्वन
खिउँइ सलाई क्यूगु ल्हाःयात पालाच्वन
द्वहनं वोधीवृक्ष ल्यहे थनाच्वन –

हानं बुद्ध मबुइमा धकाः,

गोलिया वरदान निर्दोष जीवनतय्‌त

मनुखं हे ग्वःगु षडयन्त्रय्‌ मनू बुनाच्वन

मनूया हत्या जुयाच्वन –

मनुखं हे ग्वःगु चक्रब्यूह दुने !

चुंचुं दःगु सर्गःया मानचित्र – जिगु वर्तमान

मिं नयाच्वंगु छँ – जिगु वर्तमान

लहर जुयाः न्ह्याये मफुगु तुतिया जुलुस – जिगु वर्तमान

संकटकालीन गं थाये मफुगु ल्हाः – जिगु वर्तमान ज्वनाः

फुसुलुगु भविष्य ज्वनाः

थःगु हे हिं

पिरामिड, गुम्बा, मस्जिद, देगः, विहार

ततःखागु छँ दयेकाः

छु थथे हे न्ह्याबलें म्वायेमाली कि ?

छु अर्थहीनता दथुइ थःगु मू मामां फुइ कि जिन्दगी ?

जि ला थःगु हे लँय्‌ पलाःख्वाँय्‌ त्वःतेत वयाम्ह

जिं न्हुइत स्वयागु खः

पःखाः जुया दनाच्वंगु गुँया छ्‌यंयात क्वछुकाः

जिं स्वयेत स्वयागु खः

संल्हू ब्वलनाच्वंगु कुलां

थन छुं मजुल

जिं दयेके त्यनागु लँ नं जिगु मजुल

ग्व, जिगु थःगु लँ ।

थःगु हे बुँ / थःगु हे छँ, सर्गः / थःगु हे पलाःख्वाँय्‌ /

थःगु हे वर्तमान ... ...
जि : रेशम कीया रेशम नं थःगु मजुल
जिं गय्‌ धाये
ततःखागु छँ दयेकु दयेकुं ला कू कू ल्यूवःगु ल्हाः
फ्याक्टरीया कुं नःगु स्वँ ज्वनाः
म्वायेगु हे म्वानागु खः धकाः !
जिं गय्‌ गर्व याये
खुसियात बँसि तानाः ध्वगिका ब्यूगु लः हे जिन्दगी धकाः
भविष्य दयाः नं भविष्यहीन हे भविष्य धकाः !
धात्थें ला
ल्हाः–म्हू दुने थौंया ई, कन्हेया ई
प्वःचिनेत स्वयाच्वंपिं जिन्दगीतय्‌सं मखु
फ्कीगु वर्तमानया बुँइ ला
फ्कीसं हे पुसा पिइमाःगु खः
फ्कीगु वर्तमानया बुँइ फ्कीसं हे पुसा पिइ खनेमाःगु खः
नत्र कन्हे न्हूगु मू ज्वना वइपिं जिन्दगीत : मस्त
गय्‌ म्वाये फइ
वर्तमानया बुँइ फुसुलुगु पुसा पिनाः
शून्य लःल्हानाः बिइगु परम्पराय्‌
परम्परां बिइगु सी न्ह्यःया मृत्युइ
.... !

पंजः दुने लाःम्ह मनूया
हिइमिइ चाःगु सः

(१) सुयागुं तपस्याया मूया मह्यियात नसंफायेकीम्ह ख्युं
सुयागुं चःतियात अप्पां त्ययेकीम्ह ख्युं
सूर्यया जःयात, जः ल्ह्वया जुइपिं कीतय् हत्या यानाच्वंम्ह ख्युं
व ख्युं म्वानाच्वंगु क्वथाय्
जिन्दगीया गःपतय्
हैजाया कीत माः हनातःगु स्वांमाः क्वखायेकाः
छ्वयाच्वंगु जहाजय् त्वःता थकूम्ह मचां म्वाना ब्यूगु क्रम
कुमिचां नःगु धलिं, वया धूया लाशया जिन्दगी
म्वायेत स्वस्वं सासः कुंकाः सीमाःगु भाग्य
लःल्हाना बी सुथं –
प्रत्येक जिन्दगीयात
प्रत्येक मनूया म्वायेगु आकांक्षायात
'ई ला जिमिगु खः' धकाः तस्वाकुगु छ्यं छ्यंयात

ल्हाः, मैनमत ज्वना वःगु ल्हाःयात
तुति, पा ज्वना वःगु तुति-तुतियात !

(मयः धाये मफुगु गुलि ग्यानापुगु बाध्यता !
मयः धाये मफुगु गुलि ग्यानापुगु बलात्कार थम्हं थः नाप !)

(२) ग्वाखंचिया छँ दुने म्वायेत म्हाः धाःपिं जिन्दगीयात
फ्रेमय् कुनाः
न्हूगु थाय् माः वनेत ग्वःगु ग्वसाःयात
गौमन-गौमन जक म्वानाच्वंगु फिसलय् हयाः त्वःताः
परम्परां गिद्ध व इमाया त्वाः व तुति ब्वलंकाः लित्तुलिइ
लूप तयाः नं बूपिं नुगःया खाचातय्त
थौंया जिन्दगीं म्वायेत दयेकाच्वंगु छँ, बुँ, लँ, ख्यः व
ल्हाःपाया ध्वाँय्तय्त
ध्वाँय्या ल्हाःपातय्त
व ख्युंगु क्वथां पिहां वनेत स्वया नं पिहां वये मफयाः
वँय् चाइ हाकु-सर्पत त्वते महःनिगु -
थाय् स्वयेत म्वानाच्वंगु विश्वास
वँ चाइ फुटं दाना ब्यूगुलिं अभियानया जिन्दगी
फगत मेच, टेबिल, बस-स्टप, न्हू-सतकया फः फः व
सफूतय् दथुइ स्वत्तुस्वकाः
छ्यं ध्यना ब्यूगु ब्यक्तित्व म्वाका च्वनेमाःगु सरालय् तक्यना
दइ मनू
दइ मनू न्ह्याबलें छम्ह नपुंसक थें

परिवर्तनं यक्व तापाक्क !

व पतिं ध्यनाः घाः जुइका च्वंम्ह यकलब्यं स्यू
थन गुरु दक्षिणाया निंतिं थःगु मूया अकालं मृत्यु जू !
व गःपतय् खिपतं चिनाः थःत स्याःम्ह विधवां स्यू
थनया स्वतिपाँय् गुलि सशक्त जू !
व थःगु ला म्युं-म्युं आस्था नं मिइत बाध्यम्ह बौनं स्यू
थन म्वायेत थःगु इच्छाया मनूया श्राद्ध याना जुइमाः !
व ई-ब्यः मदयेक तिनिख्यः जुया बीमाःम्ह बेश्यां स्यू
थन सीथं मयंकूम्ह लाश जुयाः म्वाये गुलि थाकु !
धात्थें गुलि घाघः थन
सुं म्वाना बीगु क्राइष्ट जुयाः यहूदीतय्गु निंतिं !
धात्थें गुलि पंगः थन
म्वायेत स्वइगु न्ह्यपु !

(३) थः हे सीधुंकल धकाः क्रिया च्वनेमाःगु वातावरण
थः हे ध्वगिइ धुंकल धकाः
थःत हे चुंचुं यानाः वांछ्वया च्वनेमाःगु वातावरण
बुइका वनाच्वंम्ह इतिहासं
इतिहासया भूततय्सं
म्वायेत न्हूगु आयाम
म्वायेत न्हूगु पहः माःजूपिन्त स्याःगु दसि क्यनाः
चिडियाखानाया खोर दुने सासः ल्हायेत विरोध याइपिन्त

भीमसेन थापा बूगु साइनबोर्ड क्यनाः
हत्या यानाच्वन –
छुं बुइकेत वःपिं खुसिया लःया पलाः पलाःयात
वसन्तया ल्हाः, वसन्तया न्हिलायात ।
स्कूलय् वनाच्वंपिं मचातय्त
अविश्वास ... ... शंका ... ... ग्याःपहः
नुगलय् ब्वलंका म्वायेगु सफू ... ... सफू इनाः
बिया छ्वयेत्यंपिं ल्यासेतय्त
विश्वासघात यानाः न्हिलेगु खँ स्यनाः
अफिसय् वनेत्यंपिं ल्याय्म्हतय्त
न्ह्याबलें छ्यं छ्यं क्वछुकेगु पाठ बियाः
धयाच्वन इतिहासया लाखे व भूततय्सं –
"छिमिसं ज्वनावःगु न्हूगु ताल्जु व धःया मू मदु
न्ह्यपुइ लुयावःम्ह सूर्यया मू मदु
सिर्फ मन् : पाः लःल्हाये मखंम्ह डुम
मन् : बालिघरी कया यंकूगु साइकल खुया यंकाः
छु याये छु याये जूम्ह मन्
मन् : कलातं याःगु विश्वासघातय् बूम्ह
मचाया बौ !
... ... ।"
सत्य ईया सासः सासलय्
हिला वनेमाःगु घण्टाघरया सुइज धकाः याःगु घोषणाय्
हिइमिइ चाइ त्वाकलय् तयाः त्या–त्या यात नं
छुरीया सः ल्ह्वये मफुम्ह वर्तमान !
हिइमिइ चायाः पालेत स्वइ तरवार ल्ह्वनाः मनुखं

इतिहासया म्हुतुयात, मिखायात, ल्हाःयात, तुतियात
तर व हे तरवारं लिनाच्वन मनूयात वँय् चाःम्ह किसिं थें
थथे थ्व क्वथाय् मनूया दक्व दक्व कुतः
... ... निरर्थक ... ... निरर्थक ... ... !
थथे थ्व क्वथाय् मनूया दक्व दक्व बः
... ... निरर्थक ... ... निरर्थक ... ... !
प्रत्येक कुतः अर्थहीन यानाः इतिहासया भूततय्सं
छ्वःगु गां, छँ, बुँ
ध्वगीपिं खिचात चुइके ह्याच्वंगु समुद्र
ध्वगीपिं लाशत चुइके ह्याच्वंगु समुद्र
द्यःया नामय् पःपू चानातःम्ह बखुं, ब्वया जुइ मफुम्ह बखुं
अंश इना बिया थ्व जिन्दगीया म्हगस म्हगसयात
मनू दुनेया चकंगु सर्गःयात
घ्वात्तुघ्वानाः कय्कुंका ब्यूगु दु
ख्युंगु रेफ्रिजरेटरया बाकसय् !
खः, च्वापु जुयाः वनाच्वंम्ह अस्तित्व चिल्लाय् दनाच्वन –
जिं छु याये –
व ख्युंगु गर्भ कुतुंवःपिं मचातय्सं
चिल्लाय् दनाः म्वायेत लँ मालाच्वंगु सःया !
जिं छु याये –
व अनाथालयय् ब्वलनाच्वंम्ह मचाया
गुम्हं ग्वंगःमलखं कय्पुयाः
तछ्याना ब्यूगु अभियानयात क्यनाः धयाच्वन –
"जि ला म्वायेत वयाम्ह
म्वायेत ... लँ ... लँ हे मदु

प्यखें ... ख्युं ... ख्युं ... जक
... ...।"

जिं छु याये –
अल्याख दुगुं छँ घय्पुनाः
मनंतुना यक्व खँया गुँइ डाइनामाइट तःगु स्वया च्वनेमाःगु सराः
म्वानाया नामय् थःत धौ–बजि नकाः च्वनेमाःगु सराः
क्वबियाच्वंम्ह ... ... ल्यासेया ... ... हिरोशिमाया ... ।
जिं छु याये –
व देय् व विश्वया
गुम्हं ख्युंया बमं चिरिचिरि बायेका यंकाच्वंगु नुगः क्यनाः
धयाच्वन –
'जि ला दुने दुने लाश जुया वनाच्वन म्वाये हे मगाक्क !'
... ...।"

(४) थ्व हे मनूया ख्वाःयात सीकं मथिकेत खः
शहिदतय्सं नुगः नुगःपाय् गोली फत
थ्व हे 'छुं याइ' धयागु विश्वासय् खः
शहिदतय्सं यखाःसां अल्याख मनूतय्गु भविष्ययात गः मकिइत
तर ...
थ्व क्वथा, थ्व क्वथाया ख्युं नं
ख्युंगु गल्ली बलात्कार याका च्वनेमाःम्ह ल्यासेयात थें
उपहार बिया प्रत्येक इलय् सीधुंकूगु लक्ष्य
म्वायेत बरदान बिया –

अनास्था, विकृत जिन्दगी मनूतय्त,
हि न्ह्यानाच्वंगु हिनू-हिनुली
वाथावाथा कंकः सीगु केमिकल इन्जेक्सन बियाः
याना ब्यूगु दु ल्हाः, तुति ला फगत वांछ्वयातःगु क्वँय्
याना ब्यूगु दु न्ह्यपुयात वँय् चाःम्ह खिचा
थ्व यन्त्रणाय्
आत्महत्याया क्रम ब्वलन झी दुने
... ... इच्छाया आत्महत्या ... ...
... ... म्हगसया आत्महत्या ... ...
... ... आदर्शया आत्महत्या ... ...
खः झीगु दथुइ छुं मदु
केवल बोक्सी वःम्ह मिसां
पर्सिं त्वपुया ब्यूम्ह बैद्यया चिच्चाःदंगु सः जक दु
झीगु दथुइ छुं मदु
सासः कुनाः सीत्यंपिं खुसि जक दु
छ्वयाच्वंगु तुतां-तुतां जक दु
झीगु दथुइ छुं मदु
जः मदयाः ल्वचं कयाः ध्वगिना वनाच्वंगु स्वांमा जक दु
इतःमितः कंगु जीवन जीवन जक दु
थ्व दक्व दथुइ
इमिसं खंगु भविष्य, म्हगस, विश्वास
अभिमन्यू थें षडयन्त्रय् लानाः
चिल्लाय् दनाच्वन
सीत्यंगु म्ह ज्वनाः !

(५) पूर्व

पश्चिम

उत्तर

दक्षिण मामां

लँया छ्यं तुति माले मफयाः

जः स्वयेत आय्बूगु नुगः व क्वथां पिहां वये मफया

व हे किसिद्वम्ब्वः दथुइ जिन्दगी वांछ्वया बीम्ह क्वथाय्

व हे ग्वंजःत म्वानाच्वंगु खिउँइ

हानं हानं उद्देश्यहीन, दीपं न्ययेकाः म्वायेगु दण्ड फया

उद्देश्यहीन / शून्य / गुपचुप जुयाः म्वानाच्वन जिन्दगीत

नुगलय् ध्वगिका

सी धुंकूगु विद्रोहया लाश

सी धुंकूगु विद्रोहया लाश

सी धुंकूगु विद्रोहया लाश

उफ, म्वायेत न्हूगु ताल्जु व धः ज्वनावःम्ह जिन्दगी नं

वाउँगु घाँय् घाँय् जक जुया नं म्वाये मदु व क्वथाय् !

उफ, मनुखं हे सासः ल्हायेत दयेकूगु क्वथाय् मनू हे कैद

उफ, मनुखं हे थःगु तालं म्वायेत दयेकूगु क्वथाय्

मनू हे स्वतन्त्र जुयाः म्वाये मफु !

उफ, गुलि बाध्य मनू !

नुगःया बुँइ अनास्था ब्वलंका च्वनेत गुलि बाध्य नुगः व क्वथाय्,

मेय्या ला मखु, थःगु ला मिइत गुलि बाध्य नाय् अन,

लाकां मखु, थःत मिया जुइत गुलि बाध्य सार्खि अन,

अय्लाःयात मखु, थःत हे न्ह्यवःसा याका च्वनेत गुलि बाध्य

भट्टीया ल्यासे अन,
बन्दूकयात मखु, थःत हे गोलीं लाका च्वनेत गुलि बाध्य सिपाहित अन
म्ह – छम्हं ब्वलंगु बिचाः
छगू कप च्याय् स्यायेत गुलि बाध्य मनू अन
जुरीइ भ्रीगु विरोधय् निर्णय बीम्ह बाध्यताय्
तक्यनाः हे फुइकि जिन्दगी ... ... !
बिस्युं वनेत लँ मामां हे बाध्यताय्
इतःमतः कनाः फुइकि जिन्दगी...
... ... ? ... ... ! ... ... ? ... ... ! ... ...

(६) अय् ...
खिउँइ ला सुं म्वायेफइ मखु
फगत लाश लाश जक म्वाइ !
म्वायेत ला ख्युंया ग्वंजःत म्वानाच्वंगु क्वथा मखु
जः, सूर्य म्वानाच्वंगु क्वथा माः !
बुँइ पुसा पिना आस्था बुइकेत नं जः माः !
बँय्, फसय्, लखय् हि म्हुकेत वःम्ह
विश्वयुद्ध न्ह्यःने पःखाः दना बीत नं जः माः !
थन्याःगु स्वतिपाँय् तया जुइम्ह खिउँइ ला
बुद्ध जुइम्ह व लुम्बिनीया मचा नं
वाथावाथा कनाः सीइ फलय्
बोधिबृक्ष क्वय् थःत फ्यतुके न्ह्यः !
थन्याःगु स्वतिपाँय् तया जुइम्ह खिउँइ ला
न्हापां याउँक सीपिसं नं
म्वाये मफयाः आत्महत्या याना थःत स्याइ !

खः व क्वथाया ख्युं ख्युं हे पंगः खः –
ब्याहाँचुलि म्ये हाला स्कूलय् वनाच्वंपिं
नच्चागु पलाःपलाःतय्गु निंतिं,
थौंया मनूया नुगःया गर्भय्
ब्वललं वयाच्वंगु विशालताया पुसातय्गु निंतिं,
भ्कीसं खनागु म्हगस, भविष्यया जः, विश्वासया निंतिं
प्रत्येकसिया नुगःया बुँइ जुरुमुरु दनाः
बूगु अभियानया निंतिं !
उकिं वा ... ...
फुसुलुगु विश्वास बुइकाः
व विश्वासय् तक्यनाः म्वाना च्वनेमाःगु बाध्यतां मुक्त जुइत
झ्याः चायेके
लुखा चायके – जःया निंतिं / लँया निंतिं
थःगु अभियान नापं म्वायेगुया निंतिं
छाय् कि –
न्हूगु म्हगस क्वबियावःपिं मिखातय्सं थःगु मू याःगु दु
ल्हाः व तुतिया मनुखं म्वायेत लँ माःगु दु
कय्कुनाच्वंगु सर्गतं चकनेत थाय् माःगु दु
चिब्या याना ब्यूगु लँ तब्या जुइत इनाप यागु दु !
न्हूगु ताल्जु व धकं
न्हूगु मापदण्ड लनाः
न्हूगु आयाम बुइकाः
वा, न्ह्याके जिन्दगी
लः यानाः !

छं ला
व 'बार' लिकयाः वांछ्वयेमाःगु खः

सुरक्षाया नामय्
थःगु छँ नाप स्वाःगु बुँइ
भच्चा-भच्चा तापाक सिं थना, कँ दुगु तार तानाः
बार ग्वल छं
थःगु प्यखें पःखाः थनाः सुरक्षित तायेकीम्ह मूर्ख खुँ थें !
नाप च्वंगु बुँ
व बुँया बुँथुवाः वयाः ल्वाः नं वल छ नाप
वयागु बुँया सीमा दुने थ्यंक छं बार ग्वल धकाः !
तर-
मनू-मनूया दथुइ ल्वापुया पुसा पिइगु व बार
लिकायेगु बिचाः तक नं मयाः छं,
खः, छं व बार लिकयाः वांमछ्वः ।
न्हूगु जिन्दगी शुरु यायेगु इच्छा इल्ल बुइकाः वःम्ह मचा

कन्हेया छंगु भविष्य – छिमि काय्
छन्हु व हे बारय् लाना: सित
अस्पताल थ्यने न्ह्यः हे लँय् सित !
तर –
थम्हं हे प्यूगु कँ–भ्कालय् 'कन्हे' या बेलुन तज्या:सां
छं व बार लिकया: वांमछ्व:
छगू सम्भावित मृत्युया अन्त्य यायेमा:गु ख:, मया: छं !
मानचित्रया सीमारेखा थें जा:गु व बार
कन्हे वइपिं जिन्दगीतय्‌त कुनीगु व बार
न्ह्या:वनेत वइपिं तुतितय्‌त –
मृत्यु बरदान बिइगु व बार
ख: छं ला व 'बार' लिकया वांछ्वयेमा:गु ख: ।
मन् दुने ब्वललं वयाच्वंगु विशालता
वहे संकीर्ण घेराय् म्वायेगु क्रमया
छं ला अन्त्य यायेमा:गु ख: !
तर छ धा:सा गुपचुप
अहो, अभ्क नं व हे 'बार' सुरक्षा कवच भा:पिया:
म्वानाच्वन तिनि छ !

लः ला न्ह्यायेमाः
मखुसा ध्वगिइ व लः

(क) यद्यपि पःखाः जुयाः दनाच्वंगु चट्टान तछ्याना:
प्याहां वःगु लः
बांध ग्वया कुनेत मस्वया जिं
बांध ग्वया लः पनेगु, लः ध्वगिकेगु
ध्वग्यूगु लः नाप ध्वगिकेत मस्वया जिन्दगी
हानं छकः इतिहासयात लिखतं न्ह्याकाः
हानं छकः मुक्तियात खोर दुने कुनाः !
तर ... ...
ब्वलने न्ह्यः हे भीगु कन्हेया गर्भयात
गर्भपात याकाः
जिन्दगीयात खतं नका यंकाच्वंम्ह
विश्वया वातावरणं
परिवेशं त्वपुइ

बोक्सीं त्वपुइ थें

जितः ... ..., जि हे तंक

छन्त ... ..., छ हे तंक

भीत ... ..., भी हे तंक

वया मन्त्रय्

भी दुनेया मनू नाप अस्तित्वया न्ह्यसः थनाः

आस्था मुंकाः दिशा संकेत यायेत दंगु भीगु ल्हाःतं ला

अहो, फगत थनाच्वन पःखाः ... ... पःखाः ... ...

बर्लिनया पःखाः

छगू राष्ट्र व मेगु राष्ट्र दथुइ पःखाः

ग्वयाच्वन बाँध खुसियात छगू परिधिइ कुनेत

ग्वयाच्वन 'बार' जिन्दगीया सुथ न्ह्यःने !

थ्व गुँ, पर्वतयात न्हुया क्वछुकाः

थःगु हे लँ दयेकेत न्ह्याःवंगु तुति

व तुति ला ततःमतः क्यना च्वन

काठमाडौं ... ...न्यूयोर्क ... ...

पेरिस ... ... लण्डनया शहरय् ... ...

शहरया अर्थहीन भीडया जालय्

उफ, गतिया साधारण मृत्यु !

खः, स्वंगःगु मिखाया हत्याय् ... ख्युं ...

ख्युं – जिन्दगीइ

जिन्दगीया लँय्, सर्गतय्

जिन्दगीया छचाखेरं !

जः दक्व नुनाच्वंम्ह ख्युं दथुइ

उत्सव थ:गु ब्यर्थ कुत:या जक
उत्सव अर्थहीन स्वायेमा:गु क्रमया जक
उत्सव सर्गः स्वया फानागु ई
थ:गु ख्वा:पालय् लाका च्वनेमा:गु लिच्व:या जक !

लिखतं न्ह्या:गु इतिहास नाप
लिखतं न्ह्यायेत गथे बाध्य जुल
हानं छक:
जि थौंया युगया मनू
जि थौंया युगया आनन्द जोशी !

(ख) प्रत्येक विश्वासया छँ दुना वनाच्वंगु थ्व छगू स्थिति
छम्ह किसिया अस्तित्व कां जुया: -
मूल्यांकन याना च्वने मा:गु थ्व छगू स्थिति
थ्व स्थिर स्थितिइ
थ्व इलय्
न झीके मैनमत दु, न सलाइ, न खुसि
न स्वां, न गति, न ऋतु
न हाले मानिगु म्ये
झीके छुं दया: नं छुं मदु थ्व इलय्
झी छुं खया नं छुं मखु थ्व इलय् !
उकिं, कुन्जनी !
छं कुलां स्वयेत मिखा मब्वसां जिइ धुंकल
कुलां दु
कुलां दया नं वनेत लँ मदु !

लँ दयेकेत नं भ्हीके तुति मदु !
फय्‌या दिशा हिलेत ल्ह्वनेत्यंगु ल्हाः मल्ह्वःसां जिइधुंकल
फय्‌ दु
फय्‌ दया नं दिशा मदु
दिशा बुइकेत नं भ्हीके ल्हाः मदु !
भ्हीसं खनागु संभावनात दक्व
अनाथालयय्‌ ब्वलनाच्वंपिं मस्त थें निर्वासित
(निर्वासित मखयाः नं निर्वासित यायेमाः !)
छं छुं धायेत स्वयेमते
भ्ही दुनेया शब्दकोषया शब्द नं धेधेचुइ धुंकल
धेचुला वंगु विरोधया ध्वाँय्‌ थें !
भ्ही दुने ला
म्वायेगु सन्धिइ स्याये माःगु इच्छा, म्हगस, आस्थ
फगत ध्वगीना च्वन ध्वगीगु हः थें !
थ्व इलय्‌ ला
फगत चुनां धेबाय्‌ मियाः
थःगु वर्तमान
थःगु विद्रोह
थःगु विश्वास
छं / जिं / भ्हीसं
स्वया च्वनेमाः धूधू जूगु –
छ दुनेया देय्‌, जि दुनेया देय्‌, भ्ही दुनेया देय्‌
छ दुनेया विश्व, जि दुनेया विश्व, भ्ही दुनेया विश्व
छ दुनेया सूर्य, जि दुनेया सूर्य, भ्ही दुनेया सूर्य

(गन्यागु नपुंसकतां त्वपुया ब्यूगु भ्फीगु अस्तित्व !)

उफ, खुसि न्ह्याकेत स्वयां नं न्ह्याके मफइगु स्थितिइ काना वन

– जिन्दगी मनूया

ध्वग्यूगु ल:नाप ध्वगिना वनाच्वन

– जिन्दगी मनूया !

(ग) न्ह्यपुइ चुकू तयेका:

न्हापां दयेका थकूगु थासय् जीवन थासा कायेका:

संल्हु बुइके मफुगु गति

मिग्वारा दासि वये मफुगु सर्ग: क्वबिया –

म्वायेमा:गु क्रम यात चफुना:

गुबले स्वतन्त्र जुया म्वायेत स्वया जिं

हानं छग: देग:

हानं प:खा:

हानं बांध

हानं खोर दयेकेत बाध्य जि !

ल:ल्हाना च्वनेत बाध्य जि

स्वतन्त्रहीन जिन्दगी थ: काय् म्ह्याय्पिन्त !

हरे, स्वतन्त्र जुइगु कुतलय्

हानं छक: माक:चिया जा: ग्वया:

कैद थ:, थ: मस्त

हरे, स्वतन्त्र जुइत स्वयेगु अर्थ हानं कैद !

(घ) थ:गु हे लँय् कँभ्फा: पिना वना च्वनागु थौं तकया थ्व यात्रा

थःगु हे म्हगसया चीम तछ्याना वना च्वनागु थौं तकया थ्व यात्रा

थ्व यात्राया उपलब्धि

?

उपलब्धि : सुल्प्या जुयाः भ्रीगु विश्वासया हि त्वनाच्वंगु आदर्श

उपलब्धि : थःगु हे अभियान कुनेत खोर

उपलब्धि : थः व थः दुनेया मनू दथुइ बँसि

उपलब्धि : छुं बुइका नं हत्या याना च्वनेमाःगु न्ह्यपु

उपलब्धि : कन्हेया सुथ न्ह्यःने पःखाः

उपलब्धि : लबु दने मफुगु समुद्र

उपलब्धि : युद्ध / आत्मसमर्पण / घाजःमजः जिन्दगी

उपलब्धि : चुंचुंदंगु मूर्ति – भ्री = मनू

ज

ा

ठ

ा

ः

!

थथे हे बाध्यता, हत्या, आत्मसमर्पणं जाःगु बाखं भ्रीगु !

थथे हे निर्वासनं जाःगु इतिहास भ्रीगु !

(ङ) तर...

मुक्तिया निंतिं हथाय् चाःगु थ्व नुगः नाप
जिं स्यू
छं स्यू
भीसं स्यू –
लः ला न्ह्यायेमाः, मखुसा ध्वगिइ व लः
ध्वगीगु लः नाप ध्वगिइ जिन्दगी
उकिं बाध्यतां मुक्त जुयाः
थःगु ल्हाःया पतिं पतिं नं बागमती बुइकाः
न्हूगु तालया जिन्दगी शुरु यायेमाः भीसं !

खुसि थः यस्सें गुबलें नं गनी मखु

खुसि थः यस्सें गुबलें नं गनी मखु
गनीम्ह खुसि मखु !
तर, गुलि असमर्थ व खुसि
छफुति निफुति यायां गना वनाच्वंगु क्रमयात पनेत
खः, सूर्यया प्रत्येक जतिं
साहुं छगः निगः यायां शोषण याः थें
छफुति निफुति यायां त्वनाः
स्वस्वं हे चीब्या जुया वनाच्वन खुसि !
अरे, छं गाः म्हुयाः स्व
फिसः दुनेया लः नं गुलि आतुर
म्वायेत, म्वाना बिइत !
खः, थः गना वनाच्वंगु खना नं
सह याना च्वनेमाःम्ह खुसि
खुसि खयाः नं
व ला जिन्दगी खः –
छम्ह भरियाया, छम्ह कुल्लीया, छम्ह ज्यामिया !

थः दुनेया मनूया संकेतय्
न्ह्याःवने मफुगु ल्हाः-तुति
- जि ... जि मखु

सुथय् बुइम्ह सूर्य नाप तुं
गंगु फिसलय् समुद्र ह्याः
प्याकेगु इच्छा इल्ल्ल बुया बिइ जि दुने !
व इच्छा दक्व स्याना:
प्रत्येक न्हि छप्पय् जा, छगः ध्यबाया निंतिं
द्यः मदुगु देगलय्
थः दुनेया मनूया बलि बिइमाःगु बाध्यता
बाध्यताया उपक्रमय् तक्यन जिन्दगी मनूया !
(अहो, सुं मदु थन
जि / मन् / कोलम्बसयात
थ्व बाध्यतां मुक्त याइपिं !)
थ्व बाध्यताया पःखाः थुनेत
गुबले जिं ल्हाः ल्ह्वनेत स्वया

ल्हाः मदु जिके !
तुति ल्ह्वनेत स्वया
तुति मदु जिके !
मि ल्ह्वयेत स्वया
म्हुतु मदु जिके !
जिके दक्व दयाः नं छुं मदु
छुं दयाः नं छुं मदु थ्व इलय् !
खः, ल्हाः ब्यागः जि नाप
तुति ब्यागः जि नाप
म्हुतु ब्यागः जि नाप
न्ह्यपु ब्यागः जि नाप
दक्व ब्यागः जि नाप
कुन्जनी ! छं स्यू ला
जिगु हे ल्हाःतं दनाच्वन पःखाः
पःखाः छ्चाखेरं जिगु हे योजनायात कुना ध्वगिकेत !
थः व थः दुनेया मनूया दथुइ पःखाः
विश्वास व नुगः दथुइ पःखाः
गति व खुसि दथुइ पःखाः
दनाच्वंम्ह व सु ?
व ला जिगु हे ल्हाः जुयाच्वन !
स्वायेत स्वःगु प्रत्येक कुतःया हत्या यानाः
हि हुयाः जिगु लनय्
जितः हे हत्यारा घोषित यायेत स्वयाच्वन व ल्हाःतं !
तुति : खुसिया गति

खुसिया गति जुयाः न्ह्यायेमाः तुति
तर, व हे ध्वगीगु इतिहासया सीमित लँय्
इरुथिरु जुयाच्वन तुति
जिगु हे वर्तमानया म्हय् न्हुत्तुन्हुयाः !
म्हुतुं ला सः ल्ह्वयेमाः
छगू श्रृंखला दुने मुनाः यंकाच्वंगु जिन्दगीया पँलिनाः
तर, म्हुतुं ल्ह्वयाच्वन – विरोधया सः
जिगु हे विरोधय्
थः दुनेया मनूया विरोधय् !
उफ, थः दुनेया मनू नाप म्वायेत
म्वाना बीत असमर्थ थ्व इलय्
ल्हाः / तुति / म्हुतु / न्ह्यपु
जिन्दगीत
मनूत !
आः ला विरोध दु
विश्वासया स्वांमाय्
बिष ल्वाकज्याःगु लः बियाच्वंम्ह जिगु हे ल्हाः नाप
दिशाहीन लँय् न्ह्याःवनाच्वंम्ह जिगु हे तुति नाप
संल्हू ब्वलंकेत्यंगु प्रयासया विरोध यानाच्वंम्ह
जिगु हे म्हुतु नाप !
छाय् बाध्यताया पःखाः थुनेत मदन ल्हाः ?
खः, ल्हाः ला दनेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्
तुति ला न्ह्यायेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्
म्हुतुं ला सः पिज्वयेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्

छाय् कि –

जिं स्यू –

थः दुनेया मनूया संकेतय्

न्ह्याःवने मफुगु ल्हाः तुति –

जि ... ... **जि मखु** !

ध्वगिइ धुंकूगु मू ... ...

ध्यना ब्यूगु तुतिं यात्रा यानागु भाःपी माःगु बाध्यताया विरोधय्
कुलां मालेत स्वःगु मिखायात मू मवंका ब्यूगुया विरोधय्
न्ह्यपुइ तुँ दायेकाः –
थःगु हे छ्यंया उत्सव न्यायेका च्वनेमाःगुया विरोधय्
ग्वःफय् जुयाः
ज्वालामुखि जुयाः
विश्वासया सूर्य थःगु नुगःया सर्गतय् बुइकाः, ब्वलंकाः
न्हूगु मू स्थापना यायेगु घोषणा यायां
छ वल
पःखाः थनाः लः कुनाः दयेका थकूगु पुखू : परम्परा
व पुखू बोक्सी जुयाः म्वानाच्वंगु थासय् !

खः छं –
तालं ग्वयाः कुनाःतःगु खुसियात न्ह्याकेत स्वत

फिसलं त्वपुया ब्यूगु जिन्दगीया बुं फिसः चीकेत स्वत
विश्वास इने फुगु सुथ बुइकेत स्वत
सीत्यंगु जिन्दगीइ स्वंगःगु मिखा ब्वलंकेत स्वत
ख्युंइ आस्थाया मत च्याकेत स्वत
तर ...
गुबले छंगु विद्रोहया खुकुरीया धाः खतं नयाबिल
छंगु प्रत्येक कुतःया ल्हाः-तुति
महारोगं ग्रस्त जुयाः हायावन
छ, छ गजब जूगु जिं खं
जिं खं -
छंगु धिसिमिसि धाःगु पलाः नं भयाक्रान्त
जिन्दगीया दक्व संभावनाया मृत्यु
विरोध तज्याःगु गिलास थें अर्थहीन जूगु
जिं खं -
ध्वगिइ धुंकूगु मू : पुखूया ध्वगीगु लः
व लखं बूपिं कीतय्सं
न्याना ब्यूगु - छंगु इच्छाया म्ह-छम्ह
त्वना ब्यूगु हि दिशा संकेत यायेमाःगु ल्हाः याताप्याता वंक
छ दुनेया गां
देय्
सीमा
दक्व संक्रामक ल्वचं ग्रस्त जूगु नं जिं खं
तर छ गुपचुप ! गुपचुप छ !
फगत छ थ्वये मफुगु सः जुया बिल
छ चुंचुं दंगु हस्ताक्षर जुया बिल
छं न्हुयावंगु हः जुया बिल

उकिं, जिं मोक्षया लँ मालेत स्वया

मोक्ष ... ... !

मोक्ष ... ... !!

मोक्ष ... ... !!!

अय्, व पुखूया लः हिलाच्वंपिं !

लः हिलां छु याये

हानं ध्वगिइ व लः

हानं कीत बुइ व कैदय् !

अय्, पुखूया पःखाः थुनाच्वंपिं

पःखाः थुनां छु याये

व ध्वगीगु लखं ला

भ्रीगु आस्था बुइकीगु बुँइ नं कीत इनी !

उकिं मोक्ष ला

व पुखू ल्हाना छ्वयेगुली जक दु !

शहर : छगू अभिशाप्त उपलब्धि

मनूया !

(१) मनूया सर्गःथें चकंगु बिचाःयात
निश्चय नं गुफाया परिधि संकीर्ण खः
गुफा संकीर्ण !
संकीर्णताया विरोधय् न्ह्याकूगु यात्राया उपलब्धि
शहर
! ? !

(२) शहर
ख्युंयात नुनीम्ह जः मखु
दिशा संकेत यानाच्वंगु ल्हाः मखु
थःगु हे गति नाप परिवर्तन बुइकाः वनीम्ह खुसि मखु
तकुस्वां मखु, गुलाफ स्वां मखु
मखु वामा सइगु बुँ

व ला छगू चक्रब्यूह
गन चा–न्हिं अभिमन्युया हत्या जुयाच्वनी षडयन्त्रय्
छगूया ल्यू यक्व रंग खने दयावइ व शहरय्
छगूया ल्यू दक्व तनावनी, खने मदयावनी
फगत ल्यंदयाच्वनी छगू हे रंग,
ख्युंया हाकुगु रंग
व रंगं त्वपुइ –
विश्वासया सर्गःयात, बिचाःया सर्गःयात
कुतःतय्‌गु प्रत्येक पुसातय्‌त
दक्व नापं जिन्दगीयात !
खिउं त्वःपूगु जिन्दगीतय्‌गु भीड
व शहरया लँय् इरुथिरु जुयाच्वनी
इरुथिरु जुइगु क्रम

जः मालेगु अभियानया शुरुवात मखु

जः मालेगु प्रयास मखु

फगत भीड ... ... जिन्दगीया भीड ... ...
सीधुंकूगु विद्रोह नुगःया दिपय् थुनातःगु जिन्दगीया भीड
इमिगु अर्थहीन गति ... ..., अर्थहीन क्रम ... ...
व भीडय् थःहे अपरिचित थःहे नापं
व भीडय् थःहे याकचाः थः हे लिसे
मानो प्रत्येक जिन्दगी प्रश्न चिन्ह थःगु हे मिखाय् अन
प्रत्येक जिन्दगी न्ह्यसः हे लिसः, लिसः हे न्ह्यसः अन

X X X

शहर

गन – आज्जु थ्यंकेत न्ह्याःवनाच्वंगु तुतिया गतिया हत्या
ट्रक, बस, कार, टेम्पुं
बूटं थें न्हुयाः
म्वायेत स्वःगु इच्छाया म्हय् !
दुर्घटना... ... साधारण घटना !

गन – मू मवंगु खँ हल्ला जुया म्वाना च्वंथाय्
छ्यं ध्यना बिइधुंकूगु आदर्श
तुति ध्यना बिइधुंकूगु धर्मशास्त्र
लँ लाका कायेधुंकूगु उपदेश
उपहार बियाः जिन्दगीया ल्हाःतय्
बुइकाच्वनी हानं नागासाकि, हिरोशिमा
छगू फिसः

गन – छम्ह कर्ल्क, छम्ह टाइपिष्टं, छम्ह पियनं
म्वायेत स्वस्वं हे अल्सर जुइकाः
अल्सरया टाब्लेट न्यायेत थःत मियाच्वनी
छगः निगः धेबाय्

गन – उत्सव ... ... फगत उत्सव
हिया, बलात्कार यायेफुगु प्रयासया
प्रत्येक सुथयात संन्हू दुने कुनेफुगु साहसया

गन – च्वापु थें ख्वयावंगु सभ्यताया नामय्
लहिनाच्वन ल्यासेतय्सं खिचा
लाखे – न्हूगु वास्तुकला

गन – बलात्कृत ल्यासेतय्सं बुइका च्वन – 'रोबोट'

रोबोट, गुम्हसिया

मिखा मदु, मिखा दयाः नं स्वया बीगु शक्ति मदु

नुगः मदु, नुगः दयाः नं अनुभव यायेगु शक्ति मदु

न्ह्यपु मदु, न्ह्यपु दयाः नं लँ लुइकेगु शक्ति मदु

दक्व दयाः नं छुं मदु

सिर्फ व लिसे जन्म, न्ह्यवःसा जुया म्वायेगु

जिन्दगी ... ..., मृत्यु दु

रोबोट, गुम्ह स्वीचया संकेतय्

दनी, म्वाइ, प्याखं हुइ, सी

(गन्याःगु अस्तित्वहीन अस्तित्व थ्व !)

गन – ततःखागु छँ दयेकु दयेकुं

छम्ह ज्यामि कुतुं वयाः सी

वया मृत्युइ न शोक-म्ये हालेफु थ्व म्हुतुं

न ख्वबि निफुति हायेकेफु थ्व मिखां

अहो, भ्री गुलि सभ्य जुइधुंकल थौं !

X X X

'व ब्वयाः वनाच्वंगु हाकुगु सुपाँय् मखु

यन्त्रं ल्ह्वःगु कुँ

थ्व स्वँय् व कुँ जाया वनाच्वन' – वं धाइ

X X X

‘म्वायेत कर पुलेमाःगु जिन्दगी
जिं कर पुलाः च्वना थःत यःयःथें याकाः’ – व बेश्यां धाइ

X X X

‘ग्व जिगु सर्गः
जि म्हितेगु ख्यः
जिं ज्वना वयागु पुसा पिइगु बुँ ?’ – व मचां न्यनी

X X X

‘यन्त्र गय् जुइ फइ जिन्दगी
तर जिमि काय् चा–न्हिं यन्त्र छाय् ?’ – छम्ह मामं न्यनी

X X X

हानं हानं इतिहास म्वाना वः व शहरय्
इतिहासं भौचा जुयाः लिना च्वनी छुँतय्‌त
इतिहासं न्याखुँ ब्वह जुयाः लिना च्वनी न्यातय्‌त
इतिहासं धुँ जुयाः लिना च्वनी फैचातय्‌त
इतिहासं इमा जुयाः लिना च्वनी खाचातयत्
इतिहासं भूत जुयाः लिना च्वनी जिन्दगीतयत्
इतिहासं कुनाबी जिन्दगीयात
व हे युद्धया बाखं
व हे विश्वासघातया बाखं
व हे बलात्कारया बाखं

व हे निर्वासनया बाखं दुने !
युद्धय् न्हुयाः वंगु जिन्दगी
बलात्कृत जिन्दगी, निर्वासित जिन्दगी
भट्टीया कारोबारय् तक्यनाः च्वनी !

X X X

विद्रोह – सतीदेवीया म्ह थें ध्वगिनाः कुतुंवनी न्ह्यपु
अय्सां द्यः जुयाः म्वाये मफु व विद्रोह
इच्छा – न्हिंन्हिं बुयावःगु लः बुँगालय्
अय्सां गनाच्वंगु बुँइ थःत इनाः
सम्पूर्ण रुपय् म्वाये मफु व इच्छा
म्हगस – तिमिला छ्गू सर्गःया
अय्सां ख्युंयात नुनाः न्हिले मफु व म्हगस

X X X

न आस्थाया सूर्य दु व शहरया सर्गतय्
न भविष्यया जः
न वर्तमानया खुसि
छुं दुसा, अनास्थाया ग्रहणं ज्वंगु जिन्दगीया ख्वाःपाः
म्हासुगु सर्गः / उदास न्हि / लः सूगु पुखू
खः, अन ऋतु मदु, सिमा दु, हः मदु
विश्वास मदु, नुगः दु, हि मदु
लः मदु, खुसि दु, गति मदु

दक्व अर्थ हिउपाः मदु

उफ, गजाःगु उपलब्धि मनूया अभियानया !

उफ, गजाःगु अभिशप्त उपलब्धि मनूया प्रयासया !

उफ, गजाःगु स्वतिपाँय् थ्व !

(३) विश्वासया सिमाय् हः दया वइ

आस्थाया सर्गतय् सूर्य त्वइ

इच्छाया भ्रुणया ल्हाः–तुति दया वइ धयागु विश्वासय्

जिं, छं, झीसं म्वायेत स्वया व शहरय्

तर, न्ह्याबलें पराजित झीपिं म्वायेगु व युद्धय् !

गंकाः बागमती थःगु ल्हाःतय्

ख्वाउंका थः दुनेया ज्वालामुखि

ध्वगीगु आलु थें ध्वगिकाः प्रत्येक कुतः

मिखा तछ्यानाः म्वायेमाः जिन्दगीं थ्व परिधिइ !

आः ला

गन नं दिशा ज्ञान बिइगु 'लाइट हाउस' खने मदु

प्रत्येक आस्थां शंकाया कीत बुइकाच्वन

प्रत्येक विश्वासं ग्याःपहः बुइकाच्वन

चकनेत स्वःगु बिचाः व शहरय् कय्कुनाः सिनाच्वन

अहो, थ्व निरुद्देश्य स्वतन्त्रहीन स्वतन्त्रता दुने कैद मनू !

संकीर्णता विरोधय् हानं संकीर्णता दुने कैद मनू ! !

थथे थ्व संकीर्णताया विरोधय् बूगु संकीर्णता दुने कैद जुयाः

म्वायेगु क्रम जिगु मखु, छंगु मखु, अर्थात मनूयागु मखु

अस्तित्वहीन जुयाः म्वायेगु क्रम जिगु मखु, छंगु मखु, अर्थात्
मनूयागु मखु
अथें सुना वनेगु उपक्रम जिगु मखु, छंगु मखु, अर्थात्
मनूयागु मखु

खः, सेवा हे छाय् व बुँया
गन कँभ्फाः जक बुयावइ
स्वीकृति हे छाय् व जिन्दगीया
गुगु च्वापु थें ख्वयाच्वनी
पूजा हे छाय् व सफूया
गुम्हं चलः वना च्वंगु पहाडय् लँ क्यनी
उकिं, हानं छकः थ्व स्थिर स्थितिया पःखाः
थुना बिइ मन दु
हानं छकः यात्रा याये मन दु
तर यात्रा यायेत लँ हे मदु
लँ ला भ्फीसं हे बुइकागु पःखालं त्यलाच्वन
लँ ला भ्फीसं हे बुइकागु इतिहास दुने तनाच्वन
लँ ला भ्फीसं हे बुइकागु फिसः दुने बन्द !
धात्थें, गुलि बाध्य मनू
थम्हं दयेकागु आलपिनं थःत सुका च्वनेत
गुलि बाध्य मनू
थम्हं खंगु गालय् थःत थुंका च्वनेत
गुलि बाध्य मनू
थम्हं दयेकूगु छें थःत त्ययेका च्वनेत !

थथेहे बाध्यता दुने अलमले जुयाः फुइकि जिन्दगी
थथेहे संकीर्णता दुने कैद जुयाः फुइकि भ्री दुनेया विशालता
(अहो, अस्तित्वया न्ह्यसलं गपाय्सकं पूगु थ्व !)

युद्ध - छगू प्रतिक्रिया

हानं छकः इतिहास लिखतं न्ह्याात
कुरुप ईयात थनेत !
हानं छकः झीपिं साक्षी जुया बिल
युद्धया / छगू देय् व मेगु देय्या युद्धया
इतिहासया पानाय् हाकुगु रंगं इला बीगु कुतःया !
युद्ध गुगु प्रत्येक इलय् मि जुया
ब्वलन / च्यात / दक्व छ्वयेकल
मिं छ्वयेका यंकाच्वंगु सिमात / जिन्दगीत
मिं छ्वयेका यंकाच्वंगु वामात / विश्वासत
मिं छ्वयेका यंकाच्वंगु खुसित / अभियानत
स्वस्वं हे
पीडित झीपिं / झी दक्वसिया अस्तित्व
दक्वसिया म्हुतुसिइ उदास ई

दक्वसिया नुगलय् शंका
दक्वसिया जिन्दगी भयाक्रान्त !
खः, भ्री व थासय् / युद्ध जुयाच्वंगु थासय्
गन –
सूर्यया जः / निभाःया उपयोग सिर्फ बारुद गंकेत
फसय् बारुदया गन्धं जायाच्वन / व फसय् सासः ल्हाये थाकु
बूटं न्हुया यंकाच्वंगु जिन्दगी। म्वायेत स्वःगु जिन्दगी अर्थहीन जुयाच्वन
सर्गतय् ब्वयाच्वन मृत्यु। फय्खः : गिद्ध
गन –
छम्ह मां न्ह्यलय् नं थारा थारा न्हू
वया मचायात मिइ वांछ्वया बिल ला धकाः !
छम्ह बौ न्ह्यलय् नं मू मू हाः
थः म्ह्याय्यात नांगा याना लुत्तुलुया यंकाच्वंगु दृश्यं !
छम्ह ल्यासे न्ह्यलय् नं चिल्लाय् दं
बलात्कार यानाच्वंगु म्हगसय् तक्यनाः !
छम्ह ल्याय्म्ह न्यासि वँवं हे थारान्हू
गोलि वयाः थःत लात ला धकाः !
गन –
लुत्तुलुया यंकाच्वंपिं ल्यासेतय्गु चिच्याः दंगु सः
बलात्कृत ल्यासेतय्गु चिच्याः दंगु सः
मिइ वांछ्वया ब्यूपिं मचातय्गु चिच्याः दंगु सः
फिसः याना ब्यूगु बुँया चिच्याः दंगु सः
छगू न्ह्यसः जुयाः ब्वलनाच्वन

विकासया पलाखय्
सभ्यताया इतिहासय् !
आः छं व थासय् पुसा पिनाः वामा सयेकेत मस्वःसां जिइ धुंकल
(छाय् कि – चायात स्याना बिइधुंकल !)
आः छं व थासय् पना ब्यूगु खुसि चायेकेत मस्वःसां जिइधुंकल
(छाय् कि – लःया अस्तित्व हे मदयेधुंकल, हि जक बाःवना च्वंथाय् !)
आः छं व थासय् आस्थाया छप्वाः मत च्याकेत कुतः मयाःसां जिइधुंकल
(छाय् कि – फय् दुषित जुइधुंकल !)
छु जुइ फइ व फिसलय्
गन हिइ म्वःल्हुयाः प्याखं हुलेगु उत्सव जुयाच्वन !
छु जुइ फइ व थासय्
गन मानवताया म्हय् नकिं तानाः सिइगु जिन्दगी यखायेगु
उत्सव जुयाच्वन !!
उकिं,
युद्धया मि च्यानाच्वंगु थाय् त्वःताः
आः ला वनेमाः व थासय्
गन –
चा दु / चा म्वानाच्वंगु दनि / चाया मू दु
खुसि दु / लः दु / खुसि न्ह्यानाच्वंगु दु
वामा दु / वामा लय्लय्तायाः प्याखं हुलाच्वंगु दु
गन –

प्रत्येक सुथं विश्वासया सूर्य बुइकू मनूतय्‌गु नुगलय्

गन –

मनू दु / मनुखं मनूया मू स्यू, थू

छाय्‌ कि –

दक्व जिन्दगीयात न्हंकेगु षडयन्त्रय् / कुतलय् / अभियानय्

ब्वति कयाः थःत स्यायेमाःगु मदु भीसं !

जि तिंन्हुया बिइ
चेतनाया पुखुलिइ

(क) टी.बीं. ग्रस्त सुथ !
खः ला सर्गः छ्पातं हि ल्ह्वयाः
सुथं दुस्वःवःगु दु भ्रीथाय्

अयसां

जिन्दगीं न्ह्यलं चायेकी / दनी
न्ह्याकी तु ... ... ति जिन्दगीं
भतिचा लखं थें थःत इना
भतिचा लखं थें थःत प्वंकाः
भतिचा लखं थें प्याकाः थ्व बँय्
थ्व यात्रा – गुगु न्ह्यात थःत सर्गः थें ब्यापक यायेत
थ्व अभियान – गुगु शुरु जुल थःत खुसिया गति नाप –
खुसि याना न्ह्याकेत
थ्व कुतः – गुगु बुल थःत विस्थापित मयासे अभिब्यक्त यायेत

तर

सभ्यताया न्ह्याःवंगु इतिहास नापं

मनुखं हे बुइकाच्वंगु बाध्यता

ब्वलंकाच्वंगु बाध्यता दुने कुनाः थःत

थःगु ख्वाः द्यने

ईया पलाःपलाःनाप

छपाः धुंकाः मेगु ख्वाःपाः तयाः

मृत्यु – गतिया

उपलब्धिहीन मृत्यु – खोजया

अर्थहीन मृत्यु – प्रयासया

कय्कुंगु क्वथाय् कय्कुंगु मृत्यु

कय्कुंकाः थः दुनेया सर्गः नं !

अहो, थौंकन्हे आत्मसमर्पण यायेमाः जिन्दगीं

आत्मसमर्पण यायेमाः जिन्दगीया पलाखं !

(ख) जिं 'ब्रेल' थियाः म्हसीका ब्वना च्वना

जिन्दगी

जिन्दगीं म्वायेगु प्रत्येक सम्भौताय्

थःगु ख्वाः द्यने ख्वाःपाः तयाः म्वाइ (?)

म्वानाया नामय् ख्वाःपाः तयाः

फगत बलात्कार याइ थःगु इच्छायात

बलात्कार याइ थःगु म्हगसयात

बलात्कार याइ थःगु वर्तमानयात

छम्ह बेश्यां ख्वाःपाः तयाः थःत मिइ – छगः निगः धेबाय्
छम्ह हँय्ख्यँय् ध्वंमां ख्वाःपाः तयाः सन्धि याइ – छगः निगः धेबाय्
छम्ह ब्याधां ख्वाःपाः तयाः हत्या याइ – चखुंचातय्त
छम्ह न्या–खुँ ब्वहलं ख्वाःपाः तयाः ध्वं लाइ – न्यातय्त
छम्ह इमां ख्वाःपाः तयाः दाइ – खाचातय्त
छम्ह भौ ख्वाःपाः तयाः पियाच्वनी – छुँतय्त
युद्ध (हिया उत्सव ! मृत्युया उत्सव !)
युद्ध शुरु जुइ – ख्वाःपाः तइ
युद्ध सिधइ – ख्वाःपाः लिकाइ
बलात्कार शुरु जुइ – ख्वाःपाः तइ
बलात्कार सिधइ – ख्वाःपाः लिकाइ
आत्मनिर्वासन शुरु जुइ – ख्वाःपाः तइ
आत्मनिर्वासन सिधइ – ख्वाःपाः लिकाइ
हि भ्याःगु ल्हाः हुयाः ल्हाः मिले याइ – ख्वाःपाः तयाः
ख्वाःपाः तयाः बुइकी – फिसः, हानं हिरोशिमा
ख्वाःपाः तयाः ध्वस्त याइ – छगू शहर, छगू बस्ति
ख्वाःपाः तयाः बुइकी – ख्युं
ख्वाःपाः तयेगु ... ख्वाःपाः लिकायेगु ... क्रम नापं
गुलिखे जिन्दगी अर्थहीन जुयाः खतं नःगु दु
गुलिखे सर्गः अर्थहीन जुयाः संगु बाःगु दु
गुलिखे क्रसत अर्थहीन जुयाः हि क्यूगु दु
गुलिखे स्वां अर्थहीन जुयाः तुतिं न्हूगु दु

गुलिखे खुसि अर्थहीन जुयाः सूगु दु
गुलिखे गुँ अर्थहीन जुयाः चलः वंगु दु
थ्व बाध्यताय् तक्यना म्वायेगु, म्वाना बिइगु
मुक्तिया म्ये मखु
मुक्तिया लँ मखु
मुक्तिया लिपाया जः मखु
उकिं ख्वाःपाः ततं हे
न्हाय्कं स्वःबलय् – थःगु ख्वाः म्हसिके मफयाः
लागिमिगि चाःगु नं जिं खँ, जिं स्यू
लागिमिगि चायाः
हानं हानं
च्वया थौंया ईया इतिहासय् मनूया पराजय,
शून्य लक्ष्यनाप शून्य सर्गः क्वबियाः,
लँ मालेगु कुतलय् लँ तंकाः,
चलः वंकाः कन्हेया गुँ, पर्वत
जिन्दगीं
जिन्दगीयात
जिमिसं दयेका च्वनागु लँ छिमिगु निंतिं
जिमिसं दयेका च्वनागु छेँ छिमिगु निंतिं
जिमिसं दयेका च्वनागु ख्यः छिमिगु निंतिं धाधां
न्हूगु नामय् ख्युंया चा इउँगु दु
बुद्धियात 'बारं' कुंगु दु
प्रत्येक क्षणय् इजाः पुतु फ्यनाः विश्वासया सुरुवाः त्वकूगु दु

नांगाम्ह विश्वास निर्वासित घोषित जूगु दु
ब्वलंगु आस्थाया पुसा अनास्थाया द्वहनं नकाः
फिसः इउँगु दु जिन्दगीयात जिन्दगीं !
अय् पःखाः / निर्वासन / ख्युं
थ्व घेराय् इतःमतः कना च्वंगु जिन्दगी
- वया ला अस्तित्व मदु !

(ग) "ख्वाःपाः ततं थःगु ख्वाः तनेधुंकल
उकिं ख्वाः माला च्वना" इमिसं धाइ
इपिं (जिन्दगीया हूल)
इरुथिरु जुयाः थःगु ख्वाः मालाच्वन
व हे इतिहासया लँय्
व हे गुफां निसें कयाः अन्तरिक्ष तकया लँय्
व हे बन्द सतकय्
थ्व खोज ला छगू यातना
थ्व खोज ला फिसलय् पुखू मालेगु कुतः
थ्व खोज ला बुँइ सिया तःगु पुसा पिनाः छुं बुइगु आश
उकिं खोज नाप नापं आस्था नवल, ध्वगीगु लाश थें
ब्यर्थ कुतः नापं बूगु ख्युं गुगु ब्यापक जिन्दगीइ
ब्यङ्ग जुइ धुंकल थौं -
लँय् ख्वाः मालेगु स्वयं चेतनाहीन न्ह्यपुतय्त !

(घ) आः शंकाग्रस्त पुचलय् मखु

गगल्स तयाः मौसम संकेत याना च्वंगु मिखाय् मखु
ख्वाउँगु ईया किपाय् मखु
थःत हे म्हसिके मफुपिं जिन्दगीतय्के मखु
चेतना ला दनेमाः मुर्च्छित न्ह्यपुतय्के
अय, दनेब्यु चेतना
अनुभव ला याइ -
लिसः मदुगु न्ह्यसः जक बुइकाच्वंगु जिन्दगी,
थम्हं हे खनागु गालय् थःत थुनाः -
उत्सव न्यायेका च्वंगु जिन्दगी
थम्हं थःत दम बियाः लय्तायाः -
लापा थायेमाःम्ह कतांमह्रि : जिन्दगी
ख्वाःपाः ततं थःगु ख्वाः म्हसीके मफुगु जिन्दगी
जिन्दगी खयाः नं

जिन्दगी

मखु !

तर, सूर्य दयाः नं क्वाःजः मदुगु परिवेशय्
च्वापुं त्वपूगु जिन्दगी थें बेहोश चेतना !
अहो, गुफां अन्तरिक्ष तकया प्रगतिया इतिहास च्वया नं
बाध्यता दुने बन्द जिन्दगी ! !
उकिं,
आः
जि तिंन्हुया बिइ चेतनाया पुखुलिइ
च्वया -

“खः, जिन्दगीं
बन्द क्वथाया चायेकेमाः लुखा
लुखा चायेकाः पिने पिहां वया स्व -
थःगु ख्वाः थःके हे दु !
ख्वाःपाः व ला ग्यानापुगु ख्युं जक खः
ख्वाःपाः तयाः म्वायेगु
व ला अस्तित्वहीन जुयाः म्वायेगु जक खः !”

समालोचनात्मक च्वसु

विस्थापित मखुम्ह "जि" यात ब्वनाः

- प्रा.डा.जनकलाल बैद्य

श्री आनन्द जोशी (आनन्दराज जोशी) यागु कविता मुना सफू '**विस्थापित जि – 'जि' मखु**' ब्वनाः जिगु मती थ्व खँ भ्वलाक दंवल -

(क) नेपालभाषा साहित्य इतिहासय् मेमेगु विधां सिबे नं कविता विधां हे नेपाल जन जीवनया नुगःखँ क्वात्तुक, यच्चुक व स्वाभाविक जुइक पिब्वयेगु यानाच्वंगु परम्परायात नेपालभाषाया आधुनिक कविपिसं नं थः थःपिनिगु परिवेश व विचार प्रक्रियायात ल्वयेक पित बिया न्ह्याकाच्वंगु दनि, च्वनिवं तिनि ।

(ख) नेपालभाषाया आधुनिक कवितां न्यंकूगु सलय्, छिनाहःगु पलाखय् व थनाहःगु युग चेतनाय् नेपाःया बुद्धिजीवीं श्रद्धा, आस्था व सम्मान द्यछायाहःगु तथ्यया दसि '**छ्वास**' (ने.सं.१०७३), '**प्रतिक्रिया**' (ने.सं.१०७८), '**लिसं**' (ने.सं.१०८०), '**सरासु**' (ने.सं.१०८४), '**छगू दिप छगू लाश**' (ने.सं.१०८८) व प्रस्तुत '**विस्थापित जि – 'जि' मखु**' कविता मुना सफुतिं सिरपाः त्याकूगु व उकियात कयाः समालोचनात्मक चर्चा परिचर्चा जूगु रुपय् दु ।

(ग) नेपालभाषाया आधुनिक कविपिनि भ्वलय् कवि आनन्द जोशीं थः ज्वलिंज्वः कविपिं श्यामसुन्दर सैंय्जु, पूर्ण बैद्य, योगेन्द्र प्रधान व बुद्ध साय्मिपिनि विचार व भावय् सामञ्जस्य निर्वाह याना नं विशेषतः मनू दुनेया मनूया अस्तित्व अन्वेषण यायेगुली थःगु हे बिस्कं व्यक्तित्व न्ह्यब्वया दीगु दु ।

प्रस्तुत सफुती आनन्द जोशीया ने.सं.१०८७ निसें ने.सं. १०९८ तक दुने '**सितु**', '**जः**', '**भ्भी**', '**कुलां**', '**ससिवा**' व '**लबु**' साहित्यिक पत्रिकाय् पिदनेधुंकूगु १९पु कविता मुनाच्वंगु दु । अथे ला, थ्वय्कलं

कविता-साधनाया यात्रा न्ह्यज्याका दिइगु ने.सं. १०८३दँया **'जः'** दँपौ १ निसें ल्याः कायेबले छगूत्या दशक पुलेधुंकूगू खनेदत । वय्कःया आः तकया उपलब्धि - कविता ब्याक्कंयात स्वंगू चरणय् ब्वथलेछिं । न्हापांगु चरणय् ने.सं. १०८३ - १०८४ दँ दुनेया **'जः'** पत्रिकाय् प्रकाश जूगु निपु कविता लाः । थुथाय्या **'मांया म्हगस'** ('जः' दँपौ, ल्याः १, १०८३) व **'चिकिब्यागु लँय्'** (व हे, ल्याः २, १०८४) धाःगु थ्व निपु कविताय् थ्वय्कःया किशोर सुलभ यचु व स्याचु पहलं भाव प्वंकीगु सरलता पिज्वः । **'चिकिब्यागु लँय्'** शीर्षक कवितां धाःसा थ्वय्कलं लिपा लिपा ज्वना दीगु विषय वस्तुया गाम्भीर्य व जटीलता तथा प्रौढ शैलीया पूर्वाभास संकेत यानाच्वंगु प्रतीत जू । न्हापया ल्यूया चरणय् ने.सं. १०८५-१०८७ दुनेया **'जः'** (ल्याः ३ व ४, ने.सं. १०८५-१०८७), **'गाजलं दाःगु चा'** (ने.सं. १०८६) सफुती पिहां वःगु कविता लाः । थुथाय्या कविताय् थ्वय्कः छभ्रा टी.एस. इलियट व इज्रा पिउप्डपिनि कवितां भाःपां भाःपे मफयेक गाजलं दायेकाः पलाः छिना दीगु खनेदु । सखे, थ्व कवितायाके अभिव्यक्त थ्वय्कःया भाव प्रेषण शैलीयात कयाः समालोचकपिनि पाखें - "**–आनन्द जोशी व सैंजुया कविता क्लिष्ट, अले विशेष यानाः आनन्द जोशीजुया कृति उच्छ्वास पूर्ण व छ्वासुसे च्वंगु Verbose थें** ..." (कमलप्रकाश मल्ल, 'सिंकःमिया स्वाने', जिं स्वये, ने.सं.१०८४), "... **तर सन्दर्भ वस्तुको नियोजन, मौलिकता र सिर्जनात्मक व्यक्तित्वको सन्तुलन तथा अनुभूतिको परिपाक नमिल्नाले उनी स्वयंमा कति स्पष्ट छन्, कति प्रेषणीय–कविताका अल्झाइहरुबाट बोध हुन्छ** ..." (कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान, 'आभा' दँ १ ल्याः ६, समसामयिक नेवारी कविताको स्वरुप - एक परिचय, २०२९) व "... **गनं भाव दुरुह व छ्यलातःगु अलंकार प्रतीकया दुर्बोधं यानाः कवि व ब्वंमिया दथुइ दयेमाःगु सम्पर्कय् पंगल दना च्वं थें च्वं** ..." (जनकलाल वैद्य, नेपालभाषा पत्रिका तपंपौ, नेपालभाषाय् आधुनिकतां जाःगु कविता, ने.सं. १०९२) धकाः न्वायेगु याःगु जुयाच्वन । शैली पक्षया थ्व द्वपं छखे तया थुथाय्या हे **थ्वय्कःया कवितां ज्वंगु विषयवस्तुया गाम्भीर्य, दृष्टिकोणया विस्तीर्णता वा न्यंका**

दीगु सःया सशक्त गुणं याना थ्वय्कलं थः ज्वलिंज्वःपिं कविपिं नाप पानाच्वंगु थःगु हे बिस्कं कवि - व्यक्तित्व पलिस्था याये फयेधुंकल - नेपालभाषा न्हू कविताया गोथिक महल रुपय् (मल्ल, 'सिँकःमिया स्वाने', पौ १५२, ने.सं. १०८८) । लियां लिउया चरणय् ने.सं. १०८७ निसें १०९८ दुने प्रकाशित '**सितु**', '**जः**', '**भ्गी**', '**कुलां**', '**ससिवा**' व '**लबु**' पत्रिकाय् पिहां वयेधुंकूगु थ्वय्कःया कविता मुना प्रस्तुत '**विस्थापित जि - 'जि' मखु**' धाःगु सफू खः ।

उगुं थुगुं पत्रिकाय् पिहां वःगु थ्वय्कःया कविता छथासं मुनाः '**विस्थापित जि - 'जि' मखु**' धकाः शीर्षक छुना सफू रुपय् प्रकाश जूगुलिं थ्वय्कलं कत्तानातःगु जीवन प्रति थःगु दृष्टिकोण स्पष्ट जुइक अभिव्यक्त जूवःगु दु । नापं, छपु निपु याना उगुं थुगुं पत्रिकाय् जक पिहां वःबलय् थ्वय्कःया कविताय् खने दयाच्वंगु दुर्बोधता आः थ्व सफूया प्रकाशनं यानाः चिलावःगु दु । अले सम्पन्नतायात नं विपन्नता छाय् भाःपिया च्वन ? अले भाःपाच्वंम्ह धात्थे सु जुयाच्वन ? गुफां निसें अन्तरीक्ष तकया इतिहास च्वये फयेधुंकूम्ह वर्तमान मनूया जीवनय् सङ्कीर्णता व बाध्यता खंकाच्वंम्ह सु जुयाच्वन ? थ्व फुक्क न्ह्यसःया लिसः प्रस्तुत कविता मुना क्वथिक अध्ययन यायेव ध्वाथुइक लुया वइगु खः । सफूया शीर्षक क्ववाला स्वयेवं भ्गीगु न्ह्यःने मनू जीवनया निगू व्यक्तित्व लुयावइ - छगू, थम्हं यानागु आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक, वैज्ञानिक प्रगति अभियानया अभिशप्त उपलब्धि भोग याना 'रोबोट' अर्थात् यान्त्रिक मनूया जीवन हनेत बाध्य जुयाच्वंम्ह थौंकन्हेया मनू । निगू, मनूया दुनेया धात्थेंया मनूया विशाल व्यक्तित्व स्वरुप । आनन्द जोशीया कविया अन्वेषणया केन्द्रिय लक्ष्य थ्व हे मनू दुनेया विशाल मनूयात न्ह्यब्वयेगु खः, सम्मानित याकेगु खः, सही मूल्यांकन याकेगु खः । अले, थ्व हे 'मनू' गुबलें हे विस्थापित जुइ मखुम्ह धकाः क्यनेगु खः । आनन्द जोशी थः ज्वलिंज्वःपिं कविपिं नाप पानाच्वंगु मुख्य याना थ्व हे केन्द्रिय लक्ष्यं अर्थात् मनू दुनेया मनूया पक्ष लिनाः सशक्त सःयागु दृढ कर्तव्य बोधं । अय् जुयाः, थ्वय्कःया कविताय् गुगुं वर्ग विशेषणया गुगुं पक्षया

समस्या गुगुं थाय् विशेषमा युद्ध विभीषिका, गुगुं छगू राष्ट्र विशेषया गुगुं समस्या विशेष मू विषय रुपय् न्ह्यःने च्वंवःगु मदुगु । थ्वयूकःया कवितां छतां छता हे समस्या न्ह्यब्वये हइगु - व मू समस्या खः ।

मनू दुनेया तब्यागु लँयात
अस्तित्वयात नं कुना ब्यूगु दु
ख्युंगु रेफ्रिजरेटरया बाकसय् !

थः व थः दुनेया मनूया दथुइ बँसि मेमेगु तःधंगु चीधंगु समस्या थुकिं हे नुनाच्वंगु दु धयागु कविया धारणा थें । कविं थ्व दुनेया मनूया अर्थात् 'जि' या प्रतीक स्वरुप लः न्ह्यथना दीगु दु । थ्व हे 'जि'या स्वस्थ गतियात खुसि न्ह्यानाच्वंगु खुसि रुपय् न्ह्यब्वया दीगु दु । अले, बाँध, बार, पःखाः व रेफ्रिजरेटरया बाकस नं थ्व हे दुनेया मनूया सक्कली व्यक्तित्वयात कुनीगु उपकरण रुपय् छ्यला दीगु दु । थ्व उपकरण नं कविया हे धापूकथं "विश्वया विभिन्न स्थिति व विश्वया स्थिति दुने काना वनाच्वंम्ह मनूया जिन्दगी, विभिन्न मनूया दुने बुया वयाच्वंगु विभिन्न स्वरुप" या नं प्रतीक खः । कविं बांलाक चाः थ्व 'जि' धाःम्ह मनू अभिशप्त उपलब्धि शहरया चक्रब्यूहय् कुंकाः, अर्थहीन भीडं कात्तुमत्तु काकाः, वैज्ञानिक वस्तु व टेक्नोलजिं ल्हात्तुमत्तु ल्हाकाः, त्यत्तु त्ययेकाः, अस्तित्वहीन अस्तित्व स्वीकार यायां थुलि संकीर्ण जुया वनाच्वन कि थ्वयात आः ब्रेल थियाः अध्ययन यायेमाः थें च्वन । परिणाम कथं, पिनेया 'जि' अर्थात् भौतिक परिवेशं हय्मुना तःम्ह मनू थः दुनेया 'जि' नाप ब्यागः च्वनेमाःगु बाध्यताय् लात । थम्हं दयेकागु क्वथाय् थः हे कैद जुल, थम्हं पिनागु पुसां विष सिमा बुइकाः उकिया विषं थःत कयेकाः थः जक मखु थ्व विश्व हे लाशया संग्रहालयस हिलाः विस्थापित जुजुं वना च्वन । पिनेया जि विस्थापित जुइम्ह सां दुनेया 'जि' विस्थापित जुइ मखुम्ह । थ्व 'जि' धाःम्ह विस्थापित जुल धायेवं ला जीवनया अस्तित्वया गन्ध तक हे नं थ्व विश्वय् ल्यनी मखु । उकिं, आनन्द जोशीया कवि वर्तमानयात केलफेल यायेगुली जक लुमधं, सन्दिग्ध भविष्यय् चिन्ता

व्यक्त याना क्यनां जक लुइ मखाः, विसंगति, बाध्यता, मूल्यहीनता व वाचिं दाःगु इतिहासया औपचारिकताया विरोध प्रदर्शन याना जक नं थःगु कर्तव्य पूवं भाःपाः सुम्क च्वनीम्ह मखु। आनन्द जोशीं खंम्ह 'जि' ला थथे च्वं -

अरे, छं गाः म्हुयाः स्व
फिसः दुनेया लः नं गुलि आतुर
म्वायेत, म्वाना बिइत

अय् जुयाः आनन्द जोशीया कविं भीगु चेतना थुकथं थनी -

खः, ल्हाः ला दनेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्
तुति ला न्ह्यायेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्
म्हुतुं ला सः पिज्वयेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्

कविं थ्व नं बांलाक थुइकाच्वंगु दु थः चेतनाया पुखुलिइ तिंन्हुया

जिन्दगीं न्ह्यलं चाय्की / दनी /
न्ह्याकी तु .... ति जिन्दगीं
भतिचा लखं थें थःत इना
भतिचा लखं थें थःत प्वंका
भतिचा लखं थें प्याकाः थ्व बँय्
थ्व यात्रा-गुगु न्ह्यात थःत सर्गः थें व्यापक यायेत
थ्व अभियान-गुगु शुरु जुल थःत खुसिया गति नाप-
खुसियात न्ह्याकेत

थ्व कुतः - गुगु बुल थःत विस्थापित मयासे अभिव्यक्त यायेत आनन्द जोशीया कविं खंम्ह 'जि' थःगु लक्ष्य थथे च्वं धकाः सिउ, वने धकाः तातुना तःगु थाय्या लँ व स्वरुप नं थुकथं परिकल्पना यानातःगु दु -

आः ला वनेमाः व थासय्
गन -

चा दु / चा म्वाना च्वंगु दनि / चाया मू दु
खुसि दु / लः दु / खुसि न्ह्यानाच्वंगु दु
वामा दु / वामा लय्लय्तायाः प्याखं हुलाच्वंगु दु
गन –
प्रत्येक सुथं विश्वासया सूर्य बुइकू मनूतय्गु नुगलय्
गन–
मनू दु / मनुखं मनूया मू स्यू, थू

भाजु कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानं आनन्द जोशीया कविताय् विश्वासं नमवाःगु, आस्थां ख्वाः ब्वः मवःगु व अभिलाषा लय्मताःगु अनुभव याये माःगु नं मेतां मखु कि आनन्द जोशीया कविं खंम्ह 'जि' थ्व विश्वय् थःगु संकेतय् छुं ज्या खँ मजूगु खना । अनास्था, असन्तुष्टि व विद्रोही भाव थ्व कविता मुना सफुतिं लिथ्वयाच्वंगु सः खः । उकिं कवि आनन्द जोशीया व्यक्तिगत नुगलं पिज्वःगु थें च्वंक मखु कि मनू दुनेया सकली मनूया पाखें हे पिज्वयाच्वंगु सः थें ताये दयाच्वंगु भ्मीत अनुभव जुइगु खः । थथे-

थथे हे संकीर्णता दुने कैद जुयाः फुइकि
भ्मी दुनेया विशालता
(**अहो, अस्तित्वया न्ह्यसलं गपाय्सकं पूगु थ्व** !)

X X X

ततःखागु छँ दयेकु दयेकुं
छम्ह ज्यामि कुतुं वया सी
वया मृत्युइ न शोक–म्ये हाल फु थ्व म्हुतुं
न ख्वबि निफुति हायेके फु थ्व मिखां
अहो, भ्मी गुलि सभ्य जुइधुंकल थौं !

थ्व सफू अध्ययन यायेबलय् आनन्द जोशीं शैली पक्षय् प्रगति याना दीगु यचुक खनेदत । छपु छपु कविताय् थःगु भाव व विचारयात छगू छगू किपा लुइका न्ह्यब्वयातःगु दु । अले थःगु छता छता भाव-

चित्रयात धाये छता छता विचारया मि-प्वालायात धाये अलङ्कार, प्रतीक, तर्क टेवा बीका कविं थ:गु अभिव्यक्तियात क्वातुकात:गु दु । ध्वाथुइक पिब्वयात:गु दु । यक्व हे खँग्व: म्ह्वं चायेका नं पूर्ण बैद्यं व योगेन्द्र प्रधानं थ:थ:गु कविताय् बिजुलीया करेण्टं थें च्वाइँच्वाइँ च्वास्स मिंके फु थें आनन्द जोशीं थ:गु कविताय् न्ह्यब्वया तइगू बौद्धिक चिन्तनया धारा प्रवाहं चुइक: जक यनीगु मखु प्रतीक व तर्क पूर्ण वयक:या सशक्त सलं झीत इन्न मिंका बीफु । छगू निगू दसु थन न्ह्यथने -

थ्व इलय् ला
फगत चुनां धेबाय् मिया
थ:गु वर्तमान
थ:गु विद्रोह
थ:गु विश्वास
छं / जिं / झीसं
स्वया च्वनेमा: धू धू जूगु-
छ दुनेया देय्, जि दुनेया देय्, झी दुनेया देय्
छ दुनेया विश्व, जि दुनेया विश्व, झी दुनेया विश्व
छ दुनेया सूर्य, जि दुनेया सूर्य, झी दुनेया सूर्य
(गन्या:गु नपुंसकतां त्वपुया ब्यूगु झीगु अस्तित्व !)

X X X

दोहनं बोधिबृक्ष लेहें थनाच्वन
हानं बुद्ध मबुइमा: धका

X X X

चुनां धेबाय् थ:त मिइपिं न्ह्यपुतय् दथुइ
छमा सिमा छगू देय् बुइ
मेगु देय् त्याइ

X X X

ख:, झी व थासय् / युद्ध जुयाच्वंगु थासय्

गन–

....

सर्गतय् ब्वयाच्वन मृत्यु । फय्खः गिद्ध ...

मि वांछ्वया ब्यूपिं मचातय्गु चिच्याः दंगु सः

फिसः याना ब्यूगु बुँया चिच्याः दंगु सः

छगू न्ह्यसः जुया ब्वलनाच्वन

विकासया पलाखय्

सभ्यताया इतिहासय् !

X X X

हि भ्याःगु ल्हाः हुयाः ल्हाः मिले याइ – ख्वाःपाः तया

आधुनिक कविपिसं छन्दया बन्धनं बिल्कुल मुक्त जुयाः समयानुकूल जटीलतायात मुक्तक गद्य कविताय् थायेगु सफल अभियान न्ह्याकाच्वंगु दु । अलङ्कार आधुनिक कविपिनि नं भाव व विचार सम्प्रेषणया माध्यम जुयाच्वंगु दनि । अभ्न अलङ्कारं आधुनिक कविताय् चायेकं बाय् मचायेकं मू थाय् हे कयाच्वंगु दु । खँ गुलि सम्म धाःसा - आधुनिक कविताय् चिपगु अलङ्कार लिसाया छ्यलेगु परम्परायात विद्रोह यासें विषयानुकूल व समयानुकूल न्हूगु न्हूगु अलङ्ककार नं छ्यला यंकेगु याना वयाच्वंगु दु । प्रस्तुत सफुतिइ नं उपमा, रुपक, अपन्हुति, विशेषोक्ति, विरोधाभास इत्यादि अलङ्कारया लक्षणयात ल्वःगु दसु यायेबहगु धापू खनेदु । गुगु छसि कथं थथे -

उपमा

जितः ला

गःपतय् स्वतिपाँचं चिनाः

लुत्तुलुया यंकातःम्ह दुगुत थें

लुत्तुलुयाः जक यंका तल

रुपक

जिमि मां बौ नं जितः दिकपाल भाःपियां छु याये

अपन्हुति

सर्गः छपातं ह्याउँसे च्वनाच्वन
व ला रंग मखु
व ला शहिदतय्गु हि !

विशेषोक्ति

रोबोट, गुम्हसिया
मिखा मदु, मिखा दयाः नं स्वया बीगु शक्ति मदु

विरोधाभास

ल्हाः ब्यागः जि नाप
तुति ब्यागः जि नाप
म्हुतु ब्यागः जि नाप
न्ह्यपु ब्यागः जि नाप
दक्व ब्यागः जि नाप

थ्व सफूया अलङ्कार व प्रतीक छ्यला प्रयोगया निम्ति प्रयोग जक मजूसे कविया धापूकथं "मनुखं भोगे यानाच्वंगु जिन्दगी, यथार्थयात ब्वयेबलय् अनूभूति तीव्र जुया अभिव्यक्ति तीव्र व उच्च ..." जुया कविं शैली पक्षय् उन्नतिया त्वाथः गयाच्वंगु संकेत याः। थ्व लुधनापुगु उपलव्धि धायेमाः।

खः का, आनन्द जोशीया थ्व सफुती मुना च्वंगु कवितां विषय विविधता न्ह्यच्याका मच्वं ला धया थें ब्वमिपिंत अनुभव जुइफु। थथे जूगु कविं मनुष्यत्वया दुनेया व्यक्तित्वयात प्राथमिकता बियाच्वंगुलिं खः। अय्नं थ्व सफुती क्ववाला स्वयेबलय् मुख्य याना थ्व विषयया

(क) श्रद्धाञ्जली - शहीद व स्व. पन्ना प्रसाद बैद्य प्रति '**ह्याउँ सर्गः व मृत्युया चक्रब्यूह त्वाथथं हे जिन्दगी न्ह्याना बी लः लः जुयाः**' कविता ।

(ख) विश्वया वर्तमान मनूतयत हित्तु हिनातःगु यान्त्रिकता, बाध्यता, शोषण **सोतिपाँचं चिनाः लुत्तुलुयाः यंकातःम्ह दुगु–जि** !, **च्वापुं त्यला यंकाच्वंगु जिन्दगी व विगु विश्वास, पंजः दुने लाःम्ह मनूया हिइमिइ चाःगु सः, शहर : छगू अभिशप्त उपलब्धि मनूया** ! कविता ।

(ग) युद्ध विभीषिका **छगू देय् बुइ मेगु देय् त्याइ,** ...., **युद्ध – छगू प्रतिक्रिया** कविता ।

(घ) मुख्यगु विषय मनू दुनेया मनू : **व ला खुसि खः, पालूथाय न्ह्यायेवंतु लः खुसि मखु, खुसि थः यस्सें गुबलें नं गनी मखु, थः दुनेया मनूया संकेतय् न्ह्याःवने मफुगु ल्हाः तुति – जि** .... **जि मखु, शहर : छगू अभिशप्त उपलब्धि मनूया !, जि तिंन्हुयाबिइ चेतनाया पुखुलिइ** कविता खनेदु । मेगु छता खँ, आनन्द जोशीं चीहाकःगु कविता च्वच्च गुलिं कविताय् (**वसन्त अथे हे लिहां वन**) मेमेगु कविताय् थें माःछि खँ न्ह्यब्वयेगु याना मतःगुलिं कविं छुकियात लक्ष्य यानाच्वंगु खः स्पष्ट मजू । थ्व खँय् कवि सतर्क जुयेमानि ।

अन्तय् जिं थ्व तातुना च्वना - आनन्द जोशीं आः मनू दुनेया मनू अन्वेषण याना न्ह्यब्वया दिइ थें अभ्र नं न्ह्यब्वया दिइपिनिगु यात्राया उपलब्धि - कविता थुज्वःगु जुइ तिनि 'जि' अर्थात् दुनेया मनू अभिव्यक्त जुइगु, अभिशिक्त जुइगु तःजिगु यथार्थ जीवनया संकल्पं जाःगु जुइ ।

ने.सं. १०९९, तछलाथ्व १२

आनन्द जोशीया

"**विस्थापित जि – 'जि' मखु**" कविता संग्रहया भूमिका,

पासामुना, असं,

ने.सं. ११०० (२०३६)

आनन्द जोशी : जि 'जि' मखु

- माधवलाल कर्माचार्य

आनन्द जोशी नेपाःया '**विस्थापित**' पुस्ताया छम्ह चेतनशील कवि खः । वय्‌कःया कविताय् बाध्यता व विवशताया पियां पीमफुगु भाव दु । वय्‌कलं अथे हे थःदुनेया मनूयात '**द्यः मदुगु देगलय् बलि बिइमाःगु बाध्यता**' खना च्वनादीगु दु । जीवन हनेगुयात वय्‌कलं '**ध्यनाब्यूगु तुतिं यात्रा यानागु भाःपी माःगु बाध्यता**' व झीगु वर्तमानयात '**गोलि लाःगु तुतिं वरदान कयाः म्वानाच्वंम्ह सिपाही**' भाःपियादीगु दु । थौंकन्हेया सभ्यतां कःपिं सम्पूर्ण मनूयात कयाः वय्‌कलं धया नं छ्वयादीगु दु -

धात्थें गुलि बाध्य मनू
थम्हं दयेकागु आलपिनं थःत सुका च्वनेत
गुलि बाध्य मनू
थम्हं खंगु गालय् थःत थुंका च्वनेत
गुलि बाध्य मनू
थम्हं दयेकूगु छें थःत त्ययेका च्वनेत

'थ्व बाध्यता', वय्‌कलं च्वया च्वनादीगु दु, 'सभ्यताया न्ह्याःवंगु इतिहास नाप मनुखं हे बुइकाः वःगु खः गथे झीगु वर्तमाननापं सिफलिसया की इना जुयाच्वंम्ह सभ्यतां न्हूगु नामय् ककुइ घाकेगु गं ज्वनाः न्हूगु नामय् तुतियात अर्थहीनताया कर्फ्यू दुने कुनाः छगू च्वापुया शहर बुइकाच्वंगु खः, ब्वलंकाच्वंगु खः । थुगु अवस्थाय् थम्हं नं विवशतां हे जीवन हना च्वनेमाःगु खँ न्ह्यथनाः धया च्वनादिल -

स्व, जितः ला
गःपतय् स्वतिपाँचं चिनाः
लुत्तुलुयाः जक यंकातःम्ह दुगुत थें
लुत्तुलुयाः जक यंका तल

अले खना च्वनादिल - 'वा पुसा ज्वनाः वा पीत वःम्ह ज्यापु बुँइ फिं त्वपुनाच्वंगु खनाः लागिमिगि चायाः लिहां वं थें वसन्त ऋतु अथें हे लिहां वंगु; कन्हय् ह्वइगु मुखूस्वां विषालु कीतय्सं आक्रमण यानाः गना वनाच्वंगु; थः हे सीधुंकल धकाः क्रिया च्वनेमाःगु वातावरण; फगत चुन्नां धेबाय् मियाः थःगु वर्तमान, थःगु विश्वास धू-धू जूगु; थःगु हे योजनायात कुनाः ध्वगिकेत छचाखेरं थःगु हे ल्हाःतं पःखाः दनाच्वंगु आदि आदि। उलि जक मखु, वय्कःयात धया च्वनेमाःगु दु -

धात्थें गुबलें जिं मनू जुयाः म्वायेत स्वया
न्ह्याबलें बुँख्याःचा जुयाः म्वायेमाःगु दु !

अथे हे धायेमाःगु दु-

छगः निगः धेबाय् समर्पित जिगु 'थौं'
'थौं' म्वायेगु बाध्यताय् 'कन्हे' या लिलाम जूगु दु।

थथे बाध्यता व विवशतां त्वपूगु जिन्दगीं थःत **'म्वात्तले वालं चिकाः च्वनेमाःगु खुसि'**, **'नच्चापिं ल्यासेत छम्ह हे मदुगु पिकनिक; 'यलध्वाखा ..... शहिद गेट ... ... शहिद गेट ... ... यल ध्वाखा'** यायेगुली सीमित अस्तित्व, **'थः गना वनाच्वंगु खना नं सह याना च्वनेमाःम्ह खुसि'** आदि भाःपियाच्वंगु खना अले छु आश्चर्य !

थुगु अवस्थाय् वय्कःया मनय् आस्था सुइगु, अनास्था लुइगु स्वाभाविक हे जुल। वय्कलं अले प्रत्येक आस्थां शंकाया कीत बुइकाच्वंगु खनादी। सभ्यताया प्रतीक शहरयागु जिन्दगीइ आस्थायागु आधार भ्याः हे मदुगु खनाः धया नं दी -

न आस्थाया सूर्य दु व शहरया सर्गतय्
न वर्तमानया खुसि
छुं दुसा, अनास्थाया ग्रहणं ज्वंगु जिन्दगीया ख्वाःपाः

थुलि जक मखु, वय्कलं धयादी -

प्रत्येक क्षणय् इजाःपुतु फ्यनाः विश्वासया सुरुवाः त्वकूगु दु,
नांगाम्ह विश्वास निर्वासित घोषित जूगु दु
ब्वलंगु आस्थाया पुसा अनास्थाया द्वहनं नकाः
फिसः इउंगु दु जिन्दगीइ जिन्दगीं

प्रत्येक विश्वासया छें दुना वनाच्वंगु थ्व स्थितियागु बोधय् अनास्था चरम-सीमाय् थ्वंस्येंलि वय्कलं धयादी -

भ्कीके छुं दयाः नं छुं मदुगु थ्व इलय्
भ्की छुं खयाः नं छुं मखुगु थ्व इलय् !
उकिं, कुन्जनी ।
छं कुलां स्वयेत मिखा मब्वसां जिइ धुंकल
छाय्धाःसा–
कुलां दु
कुलां दया नं वनेत लँ मदु
लँ दयेकेत नं भ्कीके तुति मदु ।

ख नं, आस्था अथें बुइगु मखु, **'बुँइ पुसा पिनाः आस्था बुइकेत नं जः माः'** । तर जः मदु; वय्कःया नुगः मछिंगु नं थुकिं हे । बिलौना यानाः धयादिइ -

जिं छु याये–
अल्याख द्वंगु छँ घय्पुनाः
मनं तुना यक्व खँया गुँइ डाइनामाइट तःगु स्वया
च्वनेमाःगु सराः
म्वानाया नामय् थःत धौ–बजि नकाः च्वने माःगु सराः

कूबियाच्वंम्ह .... ल्यासेया .... हिरोसिमाया .... ।

X X X

झीगु दथुइ छुं मदु
जः मदया ल्वचं कयाः ध्वगिना वनाच्वंगु
स्वांमात जक दु
इतःमतः कंगु जीवन जक दु
थ्व दक्व दथुइ
इमिसं खंगु भविष्य, म्हगस, विश्वास
अभिमन्यु थें षडयन्त्रय् लानाः
चिल्लाय् दना च्वन
सीत्यंगु म्ह ज्वनाः ।

उलि जक मखु, वय्कः हालादिइ -

उफ्, मनुखं हे **म्वायेत दयेकूगु क्वथाय् मनू** हे **कैद**
उफ्, मनुखं हे **सासः ल्हायेत दयेकूगू क्वथाय्**
मनू हे **स्वतन्त्र जुयाः म्वाये मफु** !
उफ्, गुलि वाध्य मनू !

हीमीचाया धयादिइ -

अहो, थौंकन्हे आत्मसमर्पण यायेमाः जिन्दगीं
आत्मसमर्पण याये माः जिन्दगीया पलाः नं

अले मिखा निपां कांम्हसें थें धयादिइ -

जिं 'ब्रेल' थियाः म्हसीकाः ब्वनाच्वना
जिन्दगी
जिन्दगीं म्वायेगु प्रत्येक संझौताय्
थःगु ख्वाः द्यने ख्वाःपाः तयाः म्वाइ (?)

म्वानाया नामय् ख्वा:पा: तया:
फगत बलात्कार याइ थ:गु इच्छायात
बलात्कार याइ थ:गु म्हगसयात
बलात्कार याइ थ:गु वर्तमानयात

थथे खंसेंलि गुगुं हे हालतय् नं थ:त सम्हालय् यायेमफया: धयादिइ -

गुलिखे जिन्दगी अर्थहीन जुया: खतं न:गु दु,
गुलिखे सर्ग: अर्थहीन जुया: संगुबा:गु दु
गुलिखे ऋसत अर्थहीन जुया: हि क्यूगु दु
गुलिखे स्वां अर्थहीन जुया: तुतिं न्हूगु दु
गुलिखे खुसि अर्थहीन जुया: सूगु दु
गुलिखे गु अर्थहीन जुया: चल: वंगु दु
थ्व बाध्यताय् तकयना: म्वायेगु, म्वाना बिइगु
मुक्तिया म्ये मखु
मुक्तिया लू मखु
मुक्ति लियापा ज: मखु

अजुगति चायेमा:गु नं खँ खत, वय्कलं हे धयादिइ -

अहो, गुफां अन्तरिक्ष तकया प्रगतिया इतिहास च्वया नं
बाध्यताया दुने जिन्दगी !
धात्थें गुजोगु !

उकिं दृढ निश्चय यानादिइ चेतनाया पुखुलिइ तिन्हुया बिइगु थथे च्वया: -

ख:, जिन्दगीं
बन्द क्वथाया चायेकेमा: लुखा
लुखा चायेका: पिने पिहां वया: स्व -

थःगु ख्वाः थःके हे दु !
ख्वाःपाः तयाः म्वायेगु
व ला अस्तित्वहीन जुयाः म्वायेगु जक खः ।

नापं स्पष्ट यानाः धया नं दी-

ख्वाःपाः ततं थःगु ख्वाः म्हसीके मफुगु जिन्दगी
जिन्दगी खया नं
जिन्दगी मखु ।

ख नं, थुकियागु लागि मनुखं मनूयागु मू सीकेमाः । मस्यूगु, मथूगु घडिइ हे थुजोगु बाध्यता, विवशता, विसंगतिं हा काःवइ, अले युद्धावस्था ज्वःगु शहरी सभ्यता ज्वःगु विकृति नं ध्वद्‌दुकः वइ । उकिं वय्‌कलं धया च्वनादीगु - **आः ला वनेमाः व थासय्‌ गन मनू दु, मनुखं मनूया मू स्यू, थू ।** मखुसा, वय्‌कलं खनाच्वन, **थौंया मनू लाटोबुंगो, बुँख्याःचा व भक्कुयात ब्यूम्ह मे जुयाच्वन, वयागु मू उलि हे जुयाच्वन ।** अभ्र ला, व छगू निर्जीव वस्तुया संग्रहालय थें '**लाशया संग्रह**' जुयाच्वन । वय्‌कलं धया नं दिल- **इतिहासया लाखे व भूततय्‌सं धयाच्वंगु दु मनू पाः लःल्हाये मखंम्ह डुम जक, बालिइरी कया यंकूगु साइकल खुया यंकाः छु याये छु याये जूम्ह खुँ जक, कलातं याःगु विश्वासघातय्‌ बूम्ह मचाया बौ** जक खः ।

उकिं वय्‌कलं चायेकादिल- थ्व स्थिति-परिस्थितियागु विरोध यायेमाःगु दु, थुकियागु विरोधय्‌ विद्रोही जुयाः हनेमाःगु, सकसिनं भावात्मक जागरण हयाः थने नं माःगु दु । उकिं धयादिल -

स्वीकृति हे छाय्‌ व जिन्दगीया गुगु च्वापु थें ख्वयाच्वनी
पुजा हे छाय्‌ व सफूया गुम्ह चलः वना च्वंगु पहाडय्‌ लँ क्यनी

तर थ्व फुक्क स्थिति - अवस्थिति थुकथं थौंतक्क न्ह्यानाः वयाच्वने फुगुया दोष वय्‌कलं थःगु हे खनादिल, थः थें हे '**विस्थापित**' जुयाः नं '**विस्थापित**' जुइमाल धयागु चेतना काये मफुपिनिगु खनादिल ।

थ:गु हे, थ:पिनिगु हे असमर्थतां याना:, व असमर्थतायात हिस्याना: वसन्त लिहां वंगु खंके मफुनि, थुइके मफुनिगु दोष खनादिल । उकिं विरोध यायां धयादिल -

आः ला विरोध दु
विश्वासया स्वांमाय्
विष ल्वाक:ज्यागु लः बियाच्वंम्ह जिगु हे ल्हाः नाप
संल्हू ब्वलंकेत्यंगु प्रयासया विरोध यानाच्वंम्ह
जिगु हे म्हुतुनाप !

थथे विरोध यायेमा:गुया आधार नं स्पष्ट यायां धयादिल -

छाय् बाध्यताया पःखाः थुनेत मदन थ्व ल्हाः
खः, ल्हाः ला दनेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्
तुति ला न्ह्यायेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्
म्हुतुं ला सः पिज्वयेमाः थः दुनेया मनूया संकेतय्

वय्कःया पूरा विश्वास दु - थः दुनेया मनूया संकेतय् जक जिन्दगी संगतिइ, सुसंस्कृतिइ, सुस्थितिइ न्ह्याकेगु लगाम दु । व मनूया संकेत मन्यनेगु हे त:धंगु दोष खः । वय्कःया नुगलय् उकिं घाः नं जूगु दु -

मनू-मनूया दथुइ ल्वापुया पुसा पिइगु व वार
लिकायेगु बिचाः तक नं मयाः छं,
खः, छं वार लिकया मछ्वः ।

उकिं नं लिसा काकां धया च्वनादिल -

कन्हे वइपिं जिन्दगीतय्त कुनीगु व वार
न्ह्याः वनेत वइपिं तुतितय्त
मृत्यु वरदान बिइगु व वार
खः, छं ला व वार लिकयाः वांछ्वेमा:गु खः ।

मनूदुने ब्वललं वयाच्वंगु विशालता
व हे संकीर्ण घेराय् म्वायेगु क्रमया
छं ला अन्त्य यायेमाःगु खः ।
तर छ धाःसा गुपचुप
अहो, अभ्र नं व हे 'वार' सुरक्षाया कवच
भापियाः म्वाना च्वन तिनि छ ।

वास्तवय् विस्थापित 'पुस्ता'या मेपिं लिसेयागु सीमारेखा नं थ्व हे खः । मेपिं थः दुनेया संकेतय् सनेत मस्वइपिं, थः दुने ब्वललं वयाच्वंगु विशालतायागु रति पर्वाह मतइपिं, व हे संकीर्ण घेराय् म्वायेत सनीपिं जूगुलिं जिन्दगीयात खुसि भाःपियाः बालं चिकाः च्वनी, पालूथाय् घुसुहुं न्ह्यानाच्वनी, सूर्यया प्रत्येक गतिं गना वनेमाःसां सह यानाच्वनी, बँसि तानाः लः ध्वगिका ब्यूसां जिन्दगी हे धकाः च्वनी; अले तालं ग्वयाः कुनातःगु खुसियात न्ह्याकेगु लालसा, फिसलं त्वपुया ब्यूगु जिन्दगीया बुं फिसः चीकेगु इच्छा, बिश्वास इने फुगु सुथ बुइकेगु अभिलाषा, सीत्यंगु जिन्दगीइ स्वंगःगु मिखा ब्वलंकेगु आकांक्षा, ख्युंइ आस्थाया मत च्याकेगु आशा-थुपिं फुक्कं संक्रामक रोगं ग्रस्त जुयाः अर्थहीन जुयाच्वंसां गुपचुप गुपचुप जुयाः फगत थ्वये मफुगु सः, चुंचुं दंगु हस्ताक्षर, न्हुयावंगु हः जुयाच्वनी । उखे '**विस्थापित**' पुस्ताया संवेदनशील जुयाः दनावःम्ह मनू, व ब्वलंलं वःगु विशालतायात चायेकाः व दुनेया मनूया संकेतय् सनेत स्वइपिं जूगुलिं इमिसं चाः जिन्दगीं न्ह्यलं चायेकूगु, जुरुमुरुं दंगु, अले तुतिं पलाः न्ह्याकूगु -

भतिचा लखं थें थःत इना
भतिचा लखं थें थःत प्वंकाः
भतिचा लखं थें प्याकाः थ्व बँय्
थ्व यात्रा - गुगु न्ह्यात थःत सर्गः थें व्यापक-यायेत
थ्व अभियान-गुगु शुरु जुल थःत खुसिया
गति नाप खुसियाना न्ह्याकेत

थ्व कुतः – गुगु बुल थःत विस्थापित मयासे अभिव्यक्त यायेत

थ्व हे कुतलय् वय्कःयागु सिद्धान्त ब्वलना वइ, वय्कलं न्ह्यथनादिइ -

दक्व जिन्दगीयात न्हंकेगु षडयन्त्रय् / कुतलय् / अभियानय्
ब्वति कयाः थःत स्याये माःगु मदु झीसं !

X X X

गुपचुप स्वीकृती म्वानां छु जुइ
ल्हाःया खुसियात प्वंके माः व फिसलय्
नत्र, झीगु लसपसय् बुइपिं मस्त
फगत 'रोबोट' जुयाः म्वायेत बाध्य जुइ

X X X

झीगु वर्तमानया बुइ झीसं हे पुसा पिइ खने माःगु खः
नत्र कन्हे न्हूगु मू ज्वना वइपिं जिन्दगीत मस्त
गय् म्वाये फइ

X X X

लः न्ह्यायेमाः, मखुसा ध्वगिइ व लः
ध्वगीगु लः नाप ध्वगिइ जिन्दगी
उकिं, बाध्यतां मुक्त जुया
थःगु ल्हाःया पतिं-पतिं नं बागमति बुइकाः
न्हूगु तालया जिन्दगी शुरु यायेमाः झीसं ।

X X X

ख्वाःपाः ततं थःगु ख्वाः म्हसीके मफुगु जिन्दगी

जिन्दगी खयाः नं
जिन्दगी
मखु !

X X X

स्वीकृति हे छाय् व जिन्दगीया गुगु च्वापु थें ख्वयाच्वनी
पूजा हे छाय् व सफूया गुम्हं चलः वनाच्वंगु पहाडय्
लँ क्यनी

अले सरलं हे वय्कःया धापूयागु नं स्थापना जूवनी । वय्कलं धयादिइ -

सुनां अभिमानया गतियात पनेत स्वःगु पःखाः थुनी
सुनां जिन्दगीयात लिकुंकेत स्वःगु क्रमया विरोध याइ
व ला खुसि खः ।

X X X

पालूथाय् न्ह्यायेवं तुं लः खुसि गय् जुइ फइ ?
प्रवाह नापं म्वायेत ला
खुसियात सि माः ।

X X X

... ... **अय्सां जिन्दगी ला न्ह्याइ खुसिया लःलः थें**

X X X

मृत्युनं जिन्दगी नुसां
वया ल्हाःया स्पर्श न्हूगु क्यब ला नुने मफु
वं बुइकाः थकूगु आयाम ला नुने मफु ।

X X X

कुँ जाःगु क्वथां मुक्त जुइकेत चायेकेमाः लुखाः
दुने त्यंगु छँ भयाक्रान्त जुया म्वायेगु बेसिं पिया
दने माः न्हूगु छँ
सूर्ययात त्वपुया च्वंगु हाकु-सुपाँय् चिइकेमाः जः कायेत !

X X X

मनुखं ला उबले पखाः थुनी
गुबले व पःखालं वया स्वतन्त्रतायात गःकिइ !
मनुखं ला उबले विद्रोह याइ
गबले वया जिन्दगीयात पंजः दुने कुनी !

X X X

बुँइ पुसा पिनाः आस्था बुइकेत नं जः माः ।

थुकथं थःगु विचार, सिद्धान्त ब्वलनाः थःगु दृष्टिकोण स्पष्ट जूगु तासेंलि थौंयागु थम्हं खंगु असंगति, विसंगति व विकृतिपूर्ण जिन्दगीया समस्याया समाधानया लागि प्रयत्नशील जूपिं सुधारवादीतय्त धाये थें यानाः आह्वान यायां धयादिइ -

अय् पुखूया लः हिलाच्वंपिं
लः हिलां छु याये
हानं ध्वगिइ व लः
हानं कीत बुइ व कैदय् !
अय्, पुखूया पःखाः थुनाच्वंपिं
पःखाः थुनां छु याये
व ध्वगिगु लखं ला
भ्रीगु आस्था बुइकीगु बुइ नं कीत इनी ।

उकिं मोक्ष ला

व पुखू ल्हाना छ्वयेगुली जक दु !

वास्तवय् जिन्दगीयात धात्थें हे असंगति-विसंगतिं मुक्त यायेगु खःसा, संगति-व-अविकृतिपूर्ण यायेगु खःसा आः तकयागु जीवन-दर्शन, धारणा व दृष्टिकोण ज्याख्यलय् मदुगु व थुकियागु लागि न्हूगु हे दर्शन, न्हूगु हे दृष्टिकोण व न्हूगु हे मापदण्डयागु विकास यायेमाःगु आवश्यकता खनादिल । उकिं स्पष्ट यानाः धयादिल -

न्हूगु ताल्जु व धः नं
न्हूगु मापदण्डं लनाः
न्हूगु आयात बुइकाः
वा, न्ह्याके जिन्दगी
लः यानाः ।

मखुसा, वय्कःया स्पष्ट धारणा दु, मनू मनू जुइमखु, वं म्वानाच्वंगु धात्थेंयागु अर्थय् म्वानाच्वंगु जुइ मखु, अथे मजुयाः वं सितिकं यन्त्रणा भोगय् याइ, अनेक किसिमं यातना सह याइ । थ्व खँ थुइकेमाःगु आग्रह यानाः हे वय्कलं उकिं स्पष्टं घोषणा यानादीगु खः -

थः दुनेया मनूया संकेतय्
न्ह्याःवने मफुगु ल्हाः तुति-
जि ... ... जि मखु ।

थुकथं स्पष्ट जू- विस्थापित पुस्ताया वय्कः कवि थःत विस्थापित मयासे अभिव्यक्त यायेगु कुतलय् व्यस्त जुयादीगु दु । थ्व अभियानय् वय्कलं थः दुनेयाम्ह मनू नापं - थःगु अभ्यन्तरयात थनाः व पाखे थःगु भाव, विचार व अनुभूति संक्रमण याकाः मेपिनिगु अभ्यन्तरयात नं थनेगु स्वयादीगु दु । मनूया मू ह्रास जुजुं वःगु थौंयागु घडिइ जीवन तब्या जुजुं वयाः मनुखं स्वच्छन्दतापूर्वक स्वाभाविक नक्सां म्वाये फइगु विश्वास यानादीगु दु । शहीदतय्गु हिया भार थुकें हे पुले फइगु व

भविष्यया मचातय्गु सुख शान्ति थुकें हे सुरक्षित जुइगु वय्कलं खना च्वनादीगु दु ।

खतुं, मनूया जीवनयागु अवमूल्यन मयायेगु, हरप्रकारं उच्च मूल्यन यायां वनेगु अले अभ्यन्तरयागु विकास यायां उकियागु द्वारं आः व अलेयागु स्थिति-परिस्थितियात उन्नत यायां वनेगु मनूया आकांक्षा आः जकयागु मखु, थुकियागु लागि विशेष कुतःया प्रक्रिया नं न्हापां निसे न्ह्याना वयाच्वंगु खः । नेपालभाषाया क्षेत्रय् नं थुकियागु परम्परा मदुगु मखु । तर थौंयागु जीवनय् गुलि नं असंगति, विसंगति व विकृति न्हिया न्हिथं तुतुतुसें वयाच्वंगु दु उकियागु मूल कारण थः पिनेयागु बल, शक्ति व प्रभाव मखसे थःगु हे दुनें निसें व्याप्तगु अकर्मण्यता, असमर्थता व कुण्ठा खः धयागु दृष्टिकोणया विकास स्पष्ट रुपं वय्कःयागु कविताय् जूवल । उकिंया नापं थःके निहितगु शक्ति, सामर्थ्य व क्षमतायागु भरय् म्वाये फइगु जुयाः नं अथे म्वायेगु कुतः मयागुलिं थःगु विरोध थम्हं तुं यायेगु चेतना नं थुकी हे स्फूरण जुल । थथे जूवःगुया मूल आधार नं छुं स्थान विशेष, परम्परा विशेष व संस्कृति विशेष मजूसें थौंयागु ज्ञान विज्ञानयागु प्रगतिया फलस्वरुप विश्वव्यापी रुपं वःगु गुइँगुइँ न्यूगु स्थिति-परिस्थिति व स्थिति-परिस्थितिइ मनू जाति फुक्कसिनं भोगय् याना वयाच्वंगु यन्त्रणा जूवल । थ्व यन्त्रणा भोगय् याःगु अनुभूति वास्तवय्, छुं स्थानीय स्थिति-परिस्थितियागु अले छुं काल विशेषयागु जक अनुभवं दइगु अवश्य मखु, उकियागु लागि विश्व न्यंकया मनूतय्गु स्थिति-बोध, अनुभव-बोध व वेदना-बोधयागु आवश्यक जू । थौं कन्हय्यागु देशयागु लुखा चालाः विश्वयागु कुंकुलामय् च्वंपिं मनूत लिसें सम्पर्कया अभिबृद्धि जुजुं वनाः, सञ्चारयागु विभिन्न माध्यमयागु विकास जूगुलिं नं भ्री थाय्यापिं कवि-लेखकतय्त थुकियागु बोध जू वइगु, मफइगु व मखइगु खँ मखु । उकिं न्हूगु मू स्थापना यायेगु आग्रह व दुनेया मनूया संकेतय् न्ह्याःवनेमाः धयागु खँया व्याख्या उलि न्हूगु मखुसां थुज्वःगु आग्रह, थुज्वःगु खँ स्थापना यायेत प्रयुक्त जूगु प्रतीक व दृष्टान्त अले अभिव्यक्त जूगु व दृष्टान्त व प्रतीकं जाःगु अनुभूति व उकियागु शैली

प्रभावकारी व न्हूकथंयागु जूवःगु दु । अस्वाभाविक मखु, थुगु सिलसिलाय् छुं खं प्रभावित जुयाः वा मजुसें नं, तःगू मछि दृष्टान्त तःगू मछि प्रतीक स्वात्तुस्वानाः वयाः तःगू मछि किसिमं प्रयुक्त जुयाः भावाभिव्यक्त जुइबलय् वय्कःयागु कविता गुलिसिगु लागि क्लिष्ट व अस्पष्ट जूवनी अले गुलिसितं मूल विषय हे तापाक्क च्वंगु न्त्याये मदुगु थें, लकसय् हने मफुगु थें जूवनी । तर थ्व कविता-धारा हे थुज्वःगु गुकियागु आधार खालि संवेदनशीलता जक मजूसें चिन्तनशीलता न उत्तिकं हे क्वात्तुक जुयाच्वंगु जुइ । उगु अवस्थाय् उत्तिकं संवेदनशील व चिन्तनशील जुयाः उत्तिकं बा-खं, मा- खंलिसे परिचित मजूपिनिगु लागि थ्व धारा सहजं सम्प्रेषणीय नं जुइमखु (इमिगु लागि व्याख्या व टीकायागु आवश्यक जुयाच्वनी) । उकिं थ्व अभिव्यक्त याइगु भावं, विचार व अनुभूतिया स्वरुप छुं स्थूल वा सहज रुपगु जुयाः (म्हिगः म्हिगःयागु कविता-धाराय् अभ्यस्त जुयाच्वंपिनिगु लागि) अनुभवगम्य मजुसे छुं सूक्ष्म वा अमूर्त धया थें जुयाः अव्यक्त प्रकारं जक स्पर्श याइगु जुयाच्वनी । कारण थ्व हे खः वय्कःयागु कविता नं गुगुं, गुलि ब्वमियागु लागि, आपाः खँ आपाः किसिमं धयाः स्पष्ट यायेगु लोभ संवरण याये मफयाः म्वायेकं ताहाकः जूगु अले म्वायेकं अनेक प्रतीक व दृष्टान्त छाय् प्यूगु हाकनं थाय्थासय् व हे छता जक खँ लिसा लिसा कयाः वया च्वं थें नं ताःवइ । तर अति हे भावुक जुयाः व हे छगू जक खँ मनय् वात्तुवाका जुइगु प्रवृत्तिं नं अथे जूगु खयेफु । अथे खःसां, थम्हं थ्व हे खः धकाः वाचायेधुंकूगु खँयात स्थापना यानाः क्यनाबीगु भनं, छगू हे मूलगु छ्यंग्वलय् धायेगु यानाः विषयगत हिसावं ल्वःल्वःगु कविता छथाय् मुना हयाः तया ब्यूगु जूसेंलि व हे छगू मुनाया आधारय् कविया सम्पूर्ण स्वरुप थ्व हे खः धकाः तय्जु यायेगु नं छिगु खँ मखु ।

न्त्यागु थजु, थौंया 'विस्थापित' पुस्ताया छम्ह चेतनशील कवि जुयाः 'स्थापित' मनूया प्रतिविम्ब प्रतिस्थापना यायेगुली आनन्द जोशी गाक्कं न्त्याःवनादीगु दु । विश्वजनीन भावनायात स्थानीय परिवेशय् ल्वइकथं सार्वजनीन स्वरुपय् दुत हयाः नेपालभाषाया काव्य विधाया

स्वापू विश्वया अन्य भाषाया काव्य-विधा लिसे हनेगु वय्कःपाखें उत्थें हे न्त्यथने-बहगु ज्या नं जूवंगु दु। म्हिगः तकयागु रोमानी शिल्प व शैलीया थासय् थौंयागु वस्तुगत तथ्यं घ्वाःगु चातुर्य व प्रविधियात बःबियाः छत्वाथः च्वय् थकायेगु ज्या नं जूवंगु दु। थुगु अर्थय् वय्कःया "विस्थापित जि - 'जि' मखु" नेपालभाषाया काव्य-क्षेत्रय् छगू सीमा-स्तम्भ जूवःगु दु - थ्व अवश्य खः।

खेलुइताः

ने.सं. ११०२, ल्याः ३,

खँ साहित्ययागु/साहित्यया खँय्

ने.सं.११०५, पेज १७-३४

विद्रोह व बौद्धिकताया कवि आनन्द जोशी

- कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान

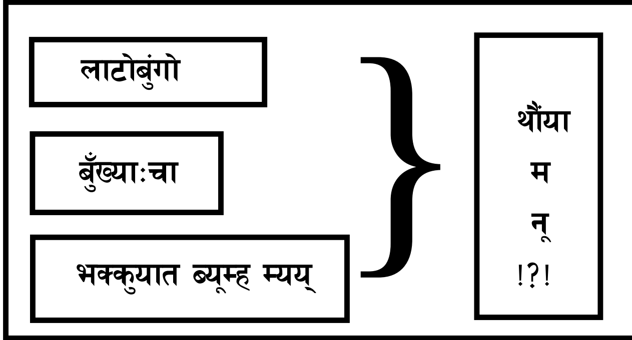
आधुनिक कविपिं मध्यय् छम्ह आनन्द जोशी नं खः । सरहय् श्यामसुन्दर सैंजु, पूर्णबहादुर वैद्य, बुद्ध सायमि, योगेन्द्र प्रधान आदि समकालीन कविपिसं व हे ईब्यःया प्रतिनिधित्व यानाच्वंगु दु । छम्ह कवि मेम्हनाप पाना नं थःगु ईब्यःया च्यूताः तयेगुलि उलि हे चिन्तित खना, थःथःगु परिधि दुने च्वना उलि हे निर्वाह याःगु ताया । तर भीगु कविताय् दकलय् पागु पहः व बौद्धिक ज्वलं आनन्द जोशीया कविताय् दु । जोशी भावुकताय् न्ह्यानाच्वंसा यर्थाथ परिवेशं पिहा वनाः मखु; नुगः ख्वयाच्वंसां समाजया असत्य व विडम्बना पाखें मिखा तिस्सिनाः मखु; थःगु दुःख, असंतोष न्ह्यथंसां मनू मात्रया गंभीर संकट ल्वःमंका मखु । इमाया पञ्जाय् लाःपिं खाचात थजाःगु समाज, सीत स्वयाः नं सी मफुपिं मनूतय्गु संकट, पलाः छीत स्वःसां छी मफयेक न्यवः घाकातःगु थजाःगु जीवनया दुर्दशायात क्वातुक कनेत वा नुगलय् दिक्क धायेत जक लिधंसाया रुपय् जोशीया भावुकता पिदनी, असंतोष विक्षिप्त जुयाः चिच्चाः दनी, आबेग द्वंम्ब्वः कयाः लेहें पुइ । उकिं जोशीया कविता नं पूर्ण वैद्यया सहज व स्वाभाविक अनुभूति थें सरह जू, न बुद्ध सायमि व योगेन्द्र प्रधानया व्यंग्य तथा परिवेश थें द्रष्टव्य खः । नेपाःया दबुली नेपाः पिनेया संसार घय्पुयाः न्ह्यानाच्वंगु नीगूगु शताब्दीया समानान्तर आधुनिक मनू व अमिगु बिडम्वना, दुर्भाग्य प्रति विशेष चिन्तित बौद्धिकता जोशीया चिन्तनया परिवेश जूगु दु ।

आधुनिक जीवनया थःथःगु देय् मदुगु मखु, थःथःगु परिवेश मदुगु मखु, थःथःगु संस्कार मदुगु नं मखु । थुकथं वइगु सीमा नं दइ,

भिन्नता नं दइ, सीमितता वा अपरिमितता नं दइ । थ्व अमिगु स्तर अनुसार पायेफु, अवस्था अनुसार पायेफु, स्वरुप अनुसार पायेफु । तर थुके दुने छगू थजाःगु सत्य नं दु, थजाःगु प्रवृत्ति, व्यवहार, आचरण कि थ्वयात न त गुगुं देशया भिन्नतां अथवा अमिगु असमानता अथवा आकार-प्रकार व स्वरुपं अथवा थीथी विचारं अलग्ग यायेफइ । मात्राय् पायेफु, स्वभावय् मखु थजाःगु विश्वजनीन मानवीय समस्यां गुगुं देश व अनया मनूत अलग्ग जुयाः निश्चित जुइ मफुगु स्थिती मनूतय्त लाइगु प्रतिक्रिया न समान जुइफु । स्वयेबलय् व मनू न्ह्याथाय् च्वंम्ह हे छाय् मज्वीमा, न्ह्याग्गु रंग व व्यवस्थाय् ब्वलंम्ह हे छाय् मखयेमा तर वर्तमान शताब्दीया थ्व मनू भ्मी सिकं पाइमखु, भ्मी इपिं सिकं अलग्ग जुइमखु । समानान्तर दुनेया थ्व स्वरुप व थ्व सःयात ज्वना हे आधुनिक कविताय् थौंया मनू म्हसियाच्वनी । थौंया आधुनिक मनूतय्गु व हे संकट खः, व हे चिन्ता, समस्या, नियति खः, गुकिं याना मनूतय्सं आः तक नं थःत मुक्त भाःपी मफु । थजाःगु हे चिन्तित मानसिकता ज्वनाः जोशीं कविताय् पलाः न्ह्याकेगु कुतः यात । उकिं जोशीया जीवन वा मनू वा यथार्थ अले विवशता, निर्मुक्ति अस्तित्वहीनता गुगुं देशया परिमित सत्य मखयाः भ्मी व भ्मी थजाःपि आधुनिक मनूतय्गु संकट खः, वं न्ह्याथाय् नं परित्यक्त व श्रापित जीवनय् म्वायेत विवश । थुकिया विरोधय् मनूतय्सं संघर्ष यानाच्वंगु हे दु । गुलिं सफल जुल थुकिया ल्याःचाः महत्वपूर्ण मखु, महत्वपूर्ण ला अमिगु म्वायेगु आकांक्षा खः, आस्था खः, गुकिया नितिं संघर्ष यायेगु मत्वःतू । आधुनिक मनूतय्के खने दयाच्वंगु अस्वीकृतिमूलक-भाव, अनास्थाया दर्शन, अले अराजकता, विध्वंस तथा आक्रोस आदि नं व हे विद्रोहयात प्रतिविम्वित याइगु मनोभावनाया असंयमित घाः खः गुकियात विकृतिया रुपय् मखू, विद्रोह व असंतोषया परिभाषाय् मालेमाः, थुइकेमाः । आनन्द जोशी न्ह्यथनातःम्ह मनू अले वइगु विवशताय् भ्मी खने मदुगु मखु तर थ्व भ्मीया मनू भ्मी जक मखयाः आधुनिक संसारया अस्तित्वहीन व अकिञ्चन जीवन भोगय् यानाच्वंपिं अल्याख मनूत नं खः, अमिगु वाध्यताया प्रतीक व प्रतिवोध नं खः ।

अपरिमितताया परिवेशय् कविया मनुखं मनू जातिया प्रतिनिधित्व याना वयागु मानवीय मूल्य अथवा संकटया यथार्थतायात अर्थ बी **विस्थापित जि–'जि' मखुया** छुं कविता तथा **तज्याःगु फुजिंयामाः विद्रोहया छसः** व **लाशतय्त सिथं यंके मफुम्ह थ्व युग : लुसिपसया म्ह्याय्पिन्त बलात्कार याय् मफुम्ह जि** आदि कविता आधुनिक युगया विद्रोहजन्य बौद्धिकताया ख्यलय् आक्रोशपूर्ण प्रतिक्रिया धायेमाः। उकिं थुकिया दुनेया मनू व अमिगु संकट नेपाःया सीमाना नं पुलाच्वंगु दइ। प्रतिभाय् गाक्कं तःब्या धयागु खँया पुष्टि याइ - जोशीया क्वय् च्वंगु मनू व परिभाषां -

> **अणुवमया कीतय्सं नया ब्यूगु लिधंसा**
> **द्वहंतय्सं च्वयाः लाश जूगु अभियानया म्ह**
> **बुइसात बलि ब्यूगु छ्यं**
> **ल्हाःतय् सीधुंकूगु हिरोशिमाया चा**
> **जिगु नाम् नामसारी !**
> **खः मययेक नं फया बिइमाःगु वीर्य थ्व वाध्यताय्**

(च्यापुं त्यला यंकाच्वंगु जिन्दगी व जिगु विश्वास)

जोशीया कविता भीगु भाषाय् बौद्धिक चेतनाया आधुनिक दसु खः। थःगु युगया सापेक्षताय् खने दयाच्वंगु विसंगतिपूर्ण समाज, अनया विषमता, वाध्यताय् म्वानाच्वंपिं मू मदुपिं मनू, युद्ध-संहार व दासताया इतिहासं त्यलातःगु परम्परा आदिया विरोधय् हीमी चायाः आक्रोशया रुपय् व्यक्त जूगु प्रतिक्रिया तच्वकं मिच्याः। थ्वयात विवशताया परिप्रेक्ष्यय्

ब्याक्क पुलांगु मान्यता स्वीकार मयासें न्हूगु मू मर्यादाया जग स्वनेगु विश्वासया सः धायेमाः ।

म्वायेगु मात्र हे छु मनूया जीवनया सार्थकता खः ला ? सायद मखु । तर खनाच्वना व ला खालि म्वानाच्वंगु दु न्ह्याथें जुयाः, न्ह्याथें यानाः, न्ह्याथें सिनाः । थथे म्वायेगु नं छगू बाध्यता जुल । थ्व बाध्यताय् म्वानाच्वंपिं मनुखं थःत 'सिथं मयंकूम्ह लाश ! भाःपिया च्वन ! अथवा गुलिं नं मभिंगु ज्या मनूतय्सं यानाच्वन थ्वयात यायेमाला मखु; मयायेत स्वयाः नं मयासे मगाःगु विवशतां याकाच्वन । कविं धाःगु दु -

व पतिं ध्यनाः घाः जुइकाच्वंम्ह एकलव्यं स्यू
थन गुरुदक्षिणाया नितिं थःगु मूया अकालं मृत्यु जू !
व गःपतय् खिपतं चिनाः थःत स्याःम्ह विधवां स्यू
थनया स्वतिपाँय् गुलि सशक्त जू !
व थःगु ला मिम्युं आस्था नं मीत बाध्यम्ह बौ नं स्यू
थन म्वायत थःगु इच्छाया मनूया श्राद्ध याना जुइमाः !
व ई-ब्यः मदयेक तिनिख्यः जुया बीमाःम्ह बेश्यां स्यू
थन सिथं मयंकूम्ह लाश जुयाः म्वाये गुलि थाकु !
धात्थें गुलि घाघः थन
सुं म्वाना बीगु क्राइष्ट जुयाः यहूदीतय्गु नितिं !

(पंजः दुने लाःम्ह मनूया हीमी चाःगु सः)

झीगु इतिहास नं न्हूगु लँपु दयेकेत स्वइपिन्त पंगः जुया दना ब्यूगु भाःपाः थुकथं वातावरणया कठोर रुप न्ह्यथनी -

थः हे सी धुंकल धकाः क्रिया च्वनेमाःगु वातावरण
थः हे ध्वग्गी धुंकल धकाः
थःत हे चुं चुं यानाः वां छ्वया च्वनेमाःगु वातावरण
बुइका वनाच्वंम्ह इतिहासं
इतिहासया भूततय्सं

म्वायेत न्हूगु आयाम
म्वायेत न्हूगु पहः माः जूपिन्त स्याःगु दसि क्यनाः
चिडियाखानाया खोर दुने सासः ल्हायेत विरोध याइपिंत
भीमसेन थापा बूगु साइनवोर्ड क्यनाः
हत्या यानाच्वन –
छुं बुइकेत वःपिं खुसिंया लःया पलाः पलाःयात
वसन्तया ल्हाः, वसन्तया न्हिलायात।

(उपर्युक्त)

इतिहास भिंगु नं दु, मभिंगु नं दु। इतिहास ला घटित घटना जक नं खः। थुकिया श्रेय व हे ईया मनूयात बीमाः, गुम्हसियां परिस्थितिं ब्यूगु अवसर सितिं मछ्वःसे थःगु दयेकी अथवा परिस्थतियात हे थम्हं तुना थजाःगु लँपुइ हीकेत छगू छगू सांग्रामिक पुरुषार्थ क्यनी, युद्ध बुइकी। थुकथं स्वयेबलय् मनूतय्गु म्हुतुप्वाः तिनाः तुती चिनाः 'हरे राम' जक धायेकेगु वीरता, शक्ति हे इतिहास जुयाः अहित मजूगु नं मदु अथवा साहसी व्यक्तित्वया अदम्व परिणाम जुयाः कालान्तरय् भिं-मभिंया हःपाः बियाच्वंगु इतिहास नं मदुगु मखु अथवा यःसां मयःसां क्वबीका तःगु इमिगु इच्छाया पलाःचिं जक इतिहास खः धयागु नं असत्य मखु। थःत तंका, थःत समर्पण यानाः, थः धयागु हे कर्पिं भाःपाः समाज व देशया नितिं सिना वनीपिं मनूतय्गु बलिदान नं इतिहास मखु सुनां धाइ ? तर इतिहासं धाः थथे व थुकथं हे जक इतिहास न्ह्यानाच्वंगु मदु, इतिहासं भ्कीत ब्वलंकाच्वंगु मदु। उकिं इतिहासया लाखे व भूततय्त थनाः हानं हानं नं वर्तमान लाकाः कायेत हानं हानं भविष्य लाकेत स्वइम्ह इतिहासया लिधंसा कयाः इतिहासं सास्ति मयाःगु मदु। व थुलि भयानक कि कन्हेया च्यूताः मतसें थौंया हिलाच्वंगु मू व मान्यतायात हाकु तिनाः इतिहास म्वायेत वाध्य यानाच्वनी। वं धयाच्वनी -

छिमिसं ज्वनावःगु न्हूगु ताल्जु व धःया मू मदु
न्ह्यपुइ लुयावःम्ह सूर्यया मू मदु

सिर्फ मनू; पाः लःल्हाये मखंम्ह दुम
मनू : बालघरी कया यंकूगु साइकल खुया यंकाः
छु याये छु याये जूम्ह मनू
मनू : कलातं याःगु विश्वासघातय् बूम्ह
मचामा बौ !

(उपर्युक्त)

तर त्वाकलय् तयाः त्यात्या यात नं छुरिया सः ल्त्वये मफुम्ह वर्तमान खनाः कवि हीमीचाइ । हीमीचायां छु याय् ?

... **पालेत स्वइ तरवार ल्ह्वनाः मनुखं**
इतिहासया म्हुतुयात, मिखायात, ल्हाःयात, तुतियात
तर व हे तरवारं लिना च्वन मनूयात वँय् चाःम्ह किसिं थें

परिणाम स्वरुप **मनुखं हे म्वायेत दयेकूगु क्वथाय् मनू हे कैद** ! जुयाः निरर्थक जुया वनाच्वंगु ब्याक्क कुतः, ब्याक्क अभिलाषा सन्नाटाया हःपाः थें जक जुल । कारण गुलि दइ, छु छु खः थ्वया ल्याःचाः मदु । तर मेगु खँ ल्वःमंका गुगु विश्वासं मनूतय्सं पलाः न्ह्याकल, गुगु मापदण्ड लनाः थःत स्वयाच्वन, जीवनया मू भाःपाः गुकियात नालाच्वंगु खः वास्तवय् थ्व हे मिथ्या जुयाच्वन । मिथ्या खः धयागु भ्रान्तिया जालं मुक्त जुइवं छगू मेगु हे मू व मान्यताया जिज्ञासां हा कायेफु, छगू मेगु हे लँ मालेगु दृष्टिं थाय् कायेफु । उकिं न्हापां ला स्वयेगु मिखा पायेमाल । जीवन छु खः व गुलि सार्थक-लनेगु धः हिलेमाल । संस्कारय् विजीत अथवा पराजीत इतिहासया दम्भ तथा लघुताबोधया की लहिना हतप्रभ जुइ धुंकूम्ह मनू; सामाजिक रुपय् थाय् कायेधुंकूगु समर्पित मानसिकताया वातावरण थः हे विकृतिपूर्ण खः । थज्याःगु संस्कार, मानसिकता, स्वयेगु मिखा व विश्वासया धः ज्वनाः थुकिइ हे क्वदयाच्वंपिं मनू व समाजयात थने फइमखु । थ्वयागु पलाः ज्यलेधुंकल, थ्वयागु ल्हाः नमस्कारय् बन्धक लायेधुंकल, दिल्लाय् कां जूम्ह द्वहंसाया मिखां समयया ह्यूपाः खनीमखु ।

अकिं संकीर्णता व परिमिततां पिहां वनेत भ्याः चायेकेमाः, लँय् ब्वाँय् जुइत लुखा चायेकेमाः । कविया थ्व भ्याः प्यखेरया हिलाच्वंगु संसार खः - थौंकन्हेया वर्तमान, गनं जः दुहां वइ । कविया लुखा न्ह्यज्यायेगु लँपु खः, गनं तुति न्ह्याइ, तुति न्ह्याकेमाः । थुकिया नितिं मेमेगु ज्वलं ला आपालं माली तर न्हापां भ्फीके, भ्फीत हिइका न्हूगु लँपुइ यंकेत, न्हूगु जःया संसारय् फैलय् जुइत, न्हूगु कथं स्वयेगु मिखा दयेकेत न्हूगु ताल्जु व धः हे माः । अले तिनि न्हूगु मापदण्डं लनाः जिन्दगी छु खः म्हसीके फइ, अले तिनि न्हूगु आयाम बुइकाः परिमितताया पंगः खिनेफइ, अले तिनि न्हूगु परिभाषा कथं जिन्दगी हनेफइ, अले तिनि छुं यायेफइ, छु धायेफइ, छु बिइफइ । मानवीय मू व मान्यताया थ्व लिधंसा मदुपिंसं न्हापां ला जिन्दगीया अर्थ थ्वीके थाकुइ, अनंलि मनूया अस्तित्व म्हसीके थाकुइ, अले हानं स्वायेगु छाय् व छुया नितिं व गुकथं धयागु न्ह्यसःया लिसः बी थाकुइ । **विस्थापित जि – 'जि' मखु**या कविया इनिमिनि धायेक नुगः थियाच्वंगु दकले तःधंगु प्रश्न थ्व हे ताया । कविं गुलि नं यथार्थताय् मनू व वयागु वाध्य जीवन बारे प्रतिक्रिया व्यक्त याःगु दु थ्व दुष्टान्त जक खः । वास्तविकता ला मनूया व हे अस्तित्व खः, व हे मू तथा स्वतन्त्रता व निर्बन्धित, स्वाभिमानी अहं खः, गुकिया हत्या, अनादर, बलात्कार तथा अपहरण जुयाः मनू थौं तक नं सादर प्रतिष्ठित जुइ मफु - निरीह प्राणी अथवा अकिंचन व्यक्तिया रुपय् स्वार्थसिद्धिया न्ह्यवःसा थें जुइमाल ।

थन थाय् हे छगू मेगु खँ दु । थ्व मनू मात्रया नियति हे ला मखु ला धयागु न्ह्यसः नं कवियात थ्यूगु ताया । नत्र छाय् गबलें स्वतन्त्र व मुक्त जुयाः मनूतय्सं थःत थम्हं हे न्ह्याके मफुत ? धाथें, मनू गबले स्वतन्त्रता जुया म्वाःगु मदु, गबलें थःत थम्हं दयेका ब्वलंगु मदु, गबलें थः यः थें जुयाः ययाच्वंगु मदु । इतिहासया लिधंसा कयाः वास्तविकता न्ह्यथनेबलय् थ्व विवशता व परिवेश दुर्भाग्यपूर्ण हे भाःपिइमाः गुकिया विरुद्धय् ल्वानाः मनूतय्सं युद्ध मत्याकूगु नं मखु । थन सार्वजनीन रुपय् प्रतिबिम्वित मनूयात परिभाषित यानाच्वना । अर्थात् शासक निरो मखु,

जार मखु, चंगेज खां मखु, छम्ह-छम्ह सिकन्दर वा हिटलर, जंगबहादुर नं मखु। थुपिं ला छगू-छगू शक्ति खः, थज्याःगु शक्तिया शासनय् परिचालित जुइमाःगु वाध्यता हे छु मनूया नियति मखु ला ? शायद थ्व थुइका हे शाश्वत सत्य थें भाःपाः जोशीया कवियात थथे धायेमाल -

मनुखं हे म्वायेत दयेकूगु क्वथाय्, मनू हे कैद यथार्थता अवश्य खः तर थन, थ्व खँय् कविया गाक्कं विरोध दु। अकिं अज्याःगु स्थिति व सत्यता स्वीकार मयासें विद्रोह म्वानाच्वंगु सः जोशीया कविताय् थ्वयाच्वन।

धायेमाल धाःसा **विस्थापित जि – 'जि' मखु**या कविता मनुखय् केन्द्रित जुया वं हनेमाःगु वाध्यताया जीवनया यथार्थ नं खः, विरोध नं खः। मनूया सर्वाधिक महत्तायात न्ह्यथना वयागु प्यखेरंया विषाक्त वातावरणय् ह्रास जुजुं वनाच्वंगु मू व अस्तित्वयात न्हूगु मापदण्डं दानाः स्थापित यायेमाःगु व्यग्रता व आशक्तिया बौद्धिक परिवेशं कवियात भुनातःगु दु। म्वायेत लडाई ल्वानाच्वंपिं मनूया अस्तित्वनाप सम्बन्धित आस्था तथा प्रश्नय् इमिगु विक्षप्त आकांक्षाया जीवनयात गथे अबौद्धिक मिखां स्वयेफइ ? आधुनिक संचेतनाया पृष्ठभूमी थःत लना, म्हसीका अस्तित्व प्रति जागरुक मष्तिस्कं खनी आदर्शया लँ क्यनाः उकी म्वायेत हःपाः बियाच्वंगु समाज व अले नायःतय्गु खँ ला खालि आडम्वर धकाः जुयाच्वन। व्यवहारय् थुकथं हनेचनेत, म्वायेत नं स्वतन्त्रता दु, न अधिकार। वाध्यता खालि जीवनया यथार्थ मखु, उलि हे सत्य खः, थ्वइगु विरोधय् प्रस्फुरित तीब्रतम बौद्धिक आक्रोश। थ्व सत्य **विस्थापित जि – 'जि' मखु**या कविताय् गाक्कं दु। थःगु मू व अस्तित्व म्हमस्यूम्ह मनुखं विवशताय् भोगय् यायेमाःगु दुःख, अनुभवयात वाध्यता मखु, दुर्भाग्य धाइ - अभ्र पूर्वजन्मया पाप व फल धाइ। अकिं थन विरोध मयासे म्वायेगु, हनेचने यायेगु सहजताय् ब्याक्क विवशता, यातना पाप स्वीकार्य जुयाच्वनी। तर थुकथं छम्ह सचेत व्यक्ति गुम्हसियां मूल्यगत मापदण्डं थःत लना निरर्थकता वा अस्तित्वहीनताय् म्वायेमाःगु वाध्य जीवन हे भी खः, मनू खः धकाः परिभाषित याइ वं गबले नं विरोध मयासें वर्तमानयात

स्वीकार याइ मखु गथे थौंया मू व मान्यतायात समर्पित जुया मानय् यानाच्वंगु दइमखु अथे हे म्हिगःया आदर्श व विधि-निषेधया न्ह्यःने छ्यं क्वछुका मिखा तिसिना च्वनीमखु । थुकियागु व्याख्या बौद्धिक धरातलय् जुइ थें थ्वइगु अनुभूति व निरुपण, चेतना व मूल्यांकन नं आधुनिक विश्वया परिवेशय् संपूर्ण परिणामया भागी जुइत विवश मनूया वास्तविकतायात आत्मसात याना प्रबुद्ध चिन्तनय् जक सम्भव जुइ । आधुनिक कवितां थुख्यर मिखा तिसिना आधुनिक जीवननाप सत्तिगु सम्बन्ध तयेफइ मखु । थ्व पृष्ठभूमि आनन्द जोशीं न्ह्यथनांच्वंगु वाध्यताया जीवनया बौद्धिक अभिव्यक्ति **विस्थापित जि – 'जि' मखु** धायेमाः । वाध्य जुयाः मनुखं थःगु मू व अस्तित्व तंका च्वनेमाःगु निरर्थकताया जीवन यथार्थ खः नीगूगु शताब्दीया दकले तःधंगु अभिषाप व आत्मबोध । तर थुकियात केवल थुलि हे खः धयागु सत्यताय् सन्तोष यानाः छु थ्व विवशतां मुक्त जुइफइ ? असम्भव । उकिं थ्व सत्ययात परम्पराय् वा प्रचलनय् स्वीकार मयासें गुगु विद्रोह कवियाके दुनुगलं निसें दासि वयाच्वंगु थ्व च्वय् धया थें बौद्धिक परिवेशया जीवन्त पक्ष खः । छुं चीजयात स्वीकार मयायेगु प्रवृत्ति, विरोधया क्रमय्, खनेदुगु चरमताया विकृति वयेफु, तर समर्पण व स्वीकृति दुने मनुखं थःत तंका गुलि हेला व निस्सारताया जीवन म्वाना निरस्त्र जुइमाल पशु थें, थुकियागु प्रतिक्रिया नं उलि हे विद्रोही जुयाः अराजक जुयाबिल धाःसा अस्वाभाविक धाये मज्यू । असंख्य असंख्य उपलब्धि दुने नं स्वतन्त्रता व मुक्ति मदुसा मनूतय्सं उपलब्धि धकाः थुकियात गथे नाली ? विकासया प्रक्रियाय् उपलब्धिया धलः-पौ ताहाःसा छ्पे नयेत वं छजु पुनेत च्यः जुइमाःगु मनूतय्सं गथे प्राप्ति धकाः थुकियात स्वीकार याइ ? शायद अकिं हे जुइफु प्रत्येक उपलब्धि मनूया सुख-शान्तिया निर्तिं मखु, इमित चिना तयेगु ग्वसाः खः धकाः परिभाषा यानाच्वन । अस्वीकृतिया दर्शन दुने खनेदुगु चिन्तनया मेगु हे परिवेश दयेमाः, विश्वजनीन अनास्थाया मेगु हे यथार्थ दयेमाः । थ्व पृष्ठभूमी जोशीं स्वीकार याये मफुगु उपलब्धिया नं मेगु हे अर्थ दयेमाः, लिधंसा दयेमाः, कविया धापू दु -

उपलब्धि : सुल्प्या जुयाः भ्रीगु विश्वासया हि त्वनाच्वंगु आदर्श

उपलब्धि : थःगु हे अभियान कुनेत खोर

उपलब्धि : थः व थः दुनेया मनू दथुइ बँसि

उपलब्धि : छुं बुइका नं हत्या याना च्वनेमाःगु न्ह्यपु

उपलब्धि : कन्हेया सुथ न्ह्यःने पःखाः

उपलब्धि : लबु दने मफुगु समुद्र

उपलब्धि : युद्ध / आत्मसमर्पण / घाजःमजः जिन्दगी

उपलब्धि : चुंचुंदंगु मूर्ति – भ्री = मनू

ज

।

ल

।

ॅ

!

(लः ला न्ह्यायेमाः मखुसा ध्वगी व लः)

थुकथं न्हिन्हिसिया जीवनया समस्या नं स्वार्थपूर्ण षडयन्त्र, सामाजिक, राजनीतिक, आर्थिक परिणाम भाःपा छगू बौद्धिक युद्ध थें जोशीया कविताय् मन्थन दु, आक्रमण दु । अकिं कवियात न्हिन्हिसिया समस्या न्ह्यथनेगु वर्णनय् मखु, वइगु कारणय् विशेष यानाः चिन्तित खना । क्वपुंगु समाजं स्थापना यानातःगु ब्याक्क मान्यता नं उलिं निषेध योग्य खः धयागु खँया विश्वास सकभनं दु । लिधंसा ला बौद्धिक चेतना हे खः, थ्व हे आधुनिकता ज्वनाः थःगु वर्तमान प्रति असहिष्णु कवि विद्रोह यायेत दनाच्वंगु दु - गनं आक्रोशया सीमाना पुलाः, गनं विद्रोहया ध्वाँय् ज्वनाः, गनं अविश्वासया मिखा छुनाः, गनं वाध्यताया चःति

हायेका, बारम्बार आक्रमण, विरोध, हानं आक्रमण । अनास्थावादी कवि जोशी मखु । गतिशीलता व संघर्ष थज्याःगु शास्वत शक्ति खः, गन पराजय स्वयं पराजित जुया मनूया थःगु स्वतन्त्र सत्ता, अपराजित अस्तित्व अले अकुण्ठित मूल्य-मर्यादा प्रतिस्थापित जुइ । थ्व हे लँय् कविया आस्था दु । उकिं थ्व केवल आवेश मखु, कल्पना मखु, भावुकता जक नं मखु, भोगय् यायेत वाध्य इतिहासया दुर्दमनीय यथार्थयात स्वीकार यानाः, अन्तहीन सत्य थें तायेमाःगु समाजं क्वबिकातःगु नियति व अभिशापया विरोधय् गुगु छगू धाः न्त्याना वयाच्वंगु दु थन, अले संसारय्, वास्तवय् थ्व आस्था कविया वाध्यताय् नं खतं नःगु मदु । थ्व आस्थाया परिप्रेक्ष्यय् कविया अस्तित्वबोध व मूल्यान्वेषण छगू बौद्धिक प्रक्रिया खः, बौद्धिक चिन्तनपाखे क्रमशः न्त्यचिका बीगु ज्वलं ।

पूर्ववर्ती कविताय् कवि माछि स्पष्ट जुइमफु । थाय्थासय् सुका गथि थें निलाच्वंगु बिचारय् ततःमतः क्यनाः अर्थ छ्यायेत नं थाकु । तर उत्तरबर्ती कविताय् थ्व न्हनावंगु दसु **विस्थापित जि – 'जि' मखु**या कविताय् हे क्यं । अय्सां समग्रताय् गुगु बौद्धिक व्याप्ति दु थुकियात अस्वीकार यायेफइ मखु । प्रतिकात्मकताया समायोजनाय् मूल्यगत बौद्धिक परिवेश ज्वनाः व्यक्त जुइगु हरेक संकेतया अर्थ व विम्बया व्याप्ति, बिस्तार सरल जुइमाः धायेफइ मखु । थज्यागु दुर्बोधता स्वाभाविक जुयाः अर्थपूर्ण जुइ । तर प्रतीक व विम्बया आयोजन थःगु हे किसिमया सृजना अभिमुख जुइमाः । ल्हायेगु, धायेगु खँया संरचनात्मक व्यक्तित्व पानाः नं थःगु विशिष्ट स्वरुप दयेमाः, कुतः नं दयेमाः । थुख्येर आनन्द जोशीया उल्लेख यायेबहः जू । अभ्र थुकियागु सार्थक प्रयोग व प्राप्तिया दृष्टान्त बिइमाल धाःसा जोशीया कविता हे न्त्यथने दइ धयागुली जितः विश्वास दु ।

कुंला,
ने.सं. ११०३ दँ ८ ल्याः ७
(पौ १०६-११७)

'विस्थापित जि-"जि" मखु दुनेया कवितायू दुना

- बालगोपाल श्रेष्ठ

मल्ल कालं निसें हे नेपालभाषाया कविताया प्रवाह न्ह्यानां वयाच्वंगु खनेदु । नेपालभाषाया कविता ख्यः थीथी युग पुलाः **सरासु**(१०८६) पिदना तिनिं आधुनिकतायू थ्यंगु दाबि आलोचकतयू दु । **छगू दिप छगू लास** (१०८८), **जि : जिगु वर्तमान** (१०९४), **बिनाच्वंगु पहर** (१०९६), **हाब्लासा** (१०९८), **गिरिजाप्रसादया गद्य कविता** (१०९८), **विस्थापित जि – 'जि' मखु** (११००) नेपालभाषाया आधुनिक कविताया थीथी सफू खः । च्वयू न्ह्यथनागु सफू ब्वनेबलयू कवितायू थीथी उपमा, प्रतिक, मिथक, बाखं, कल्पनाया (पूर्वीय व पश्चिमी दर्शनया कुचाकाचा) खँग्वः प्याखं ल्हुइका कविता दुर्बोध यायेगु कसरत यानातःगु अनुभव न्ह्यागु नं सफुतिइ खनेदु । अपवादया रुपयू **गिरिजा प्रसादया गद्य कविता** दु । उगु सफुतिइ कविं सरल भावं बोधगम्य शब्दया संयोजनं जीवनया सुक्ष्मता ब्वयाः ब्वमिया नुगः ज्वनेत सफल जू । च्वयू न्ह्यथनागु सफू मध्ये १०९६दँयू **श्रेष्ठ सिरपालं** छायू प्यूगु सफू **विस्थापित जि – 'जि' मखु**या च्वमि आनन्द जोशीया कवितायात दकले दुर्बोध अले क्लिष्ट धकाः आलोचकतयूसं आलोचना याःगु खनेदु -

" ... **भाव दुरुह व छ्यलातःगु अलंकार प्रतिकया दुर्बोधं याना कवि व ब्वंमिया दथुइ दयेमाःगु सम्पर्कयू पंगः दनाच्वं थें च्वं** ... "

- जनकलाल वैद्य,
नेपालभाषा पत्रिकाया तपंपौ

"... **उद्वेग व आकांक्षा ततःमतः क्यंकाच्वंगु तिफ्याये मफुगु न्हू कविताया गोथिक** (Gothic) **महल खः – आनन्द जोशी ।**"

- कमलप्रकाश मल्ल,
'जिं स्वये' छगू दिप छगू लास"

थन कवि आनन्द जोशीया हे **विस्थापित जि – 'जि' मखु** सफुतिइ मुनाच्वंगु कविता ब्वनाः छम्ह साधारण ब्वमियाके लूगु प्रतिक्रियात ब्वयेत्यनागुलिं च्वय्‌या खँ न्त्यथनागु खः । थ्व सफुतिइ ७७ पेज दुने जम्मा भिंगुपु कविता मुनाच्वंगु दु । थुकिइ दकले चिहाकःगु कविता **ह्याउँ सर्गः** गुगू भ्वःया लिसें दकले ताहाकःगु निसः व नीच्याभ्वः दुगु **पञ्ज दुने लाःम्ह मनूया हिइमिइ चाःगु सः** तक्क मुनाच्वंगु दु ।

जः दँपौया न्हापांगु ल्याः १०८३दँया निसें वय्‌कः जोशीजुया कविता पिदंगु खँ भूमिकाय् जनकलाल श्रेष्ठजुं न्त्यथना दीगु दु । तर जितः वय्‌कःया कविताया आस्वादन यायेगु मौका **गाजलं दाःगु चा** (१०८६) य् मुनाच्वंगु कवितां जूगु खः । उकिइ मुनाच्वंगु वय्‌कःया निपु कविता **तज्याःगु फुजिमाया विद्रोहया छसः** व **लाशतय्‌त सिथं यंके मफुम्ह थ्व युग : लुसिपसया म्ह्याय्‌पिंत बलात्कार याये मफुम्ह जि**"स छ्यलातःगु क्लीष्ट प्रतिक, उपमां याना कविता नँया बजि जुया ब्यूगु दु । अज्याःगु हे कवितां यानाः हे वय्‌कःया कवितायात आलोचकतय्‌सं दुर्बोध धाःगु जुइमाः । **विस्थापित जि – 'जि' मखु** सफुतिइ मुनाच्वंगु कविता च्वय् न्त्यथनागु निपु कविता सिकं सरल अले स्पष्ट खनेदु । तर छम्ह साधारण ब्वंमिं अःपुक नुगलय् स्वचाका कायेफइ कथं सरल वा सुबोध धाःसा धाये ज्यामछिं । छाय्‌धाःसा कविं प्रत्येक कविताय् थःगु खँ विभिन्न उपमा, मिथक, प्रतिकया माध्यमं धयाच्वंगु खनेदु । उकिं कविताय् सजीवताया अभाव अले अनावश्यक कथं ताहाः जुया सम्प्रेषणीय नं जुइ मफुगु दु ।

वय्‌कःया शैली विशेष दुरुहताया खँ चिकाः छकः कविताया भाव व बिचाः पक्ष निं स्वये । थौंया मनूया जीवनय् लानाच्वंगु घाः, दुःख, वेदना, हिइमहिइ, पीडा, वाध्यता, विवशताया उच्छ्‌वास अले जीवनबोध अस्तित्वबोध वय्‌कःया कविता खः । आर्थिक, राजनैतिक, सामाजिक यन्त्रणा, द्वन्द, विज्ञानया प्रगतिं हःगु यान्त्रिकतां थलाःक्वलाः जुयाच्वंगु जीवनया चित्रण हरेक विषम परिस्थिति नं लुत्तुलुया सात्तुसाला जीवनया मूल्य, जीवनया अस्तित्व, अले जीवनया महानताया बोध वय्‌कःया

कविता खः । **विस्थापित जि – 'जि' मखु** दुनेया कवितां जीवनया अभिसप्तता, अनास्था, आडम्बर, फुस्लुपन, नामर्दीपन, काथरपनयात वांछ्वयाः जीवनया महत्व अले थ्वया अस्तित्वबोध याका मनू-मनू जुयाः म्वायेगु सन्देश बियाच्वंगु खनेदु ।

व ला खुसि खः (पौ ३) कवितां कविं खुसिया प्रवाहं जीवनया महानताया बोध भीत याकी सा **ह्याउँ सर्गः** कवितां अनास्थाया हुलं आस्था बुइकेगु (पौ ४) स्यनी । न्हूगु लँ दयेका थःगु योजनाय् तुति न्ह्याकेमाःम्ह कविं स्वतिपाँचं चिनाः लुत्तुलुया यंकातःम्ह दुगु - व ला जि " धकाः थःगु विवशता ब्वइ । **मृत्युया चक्रव्यूह त्वाःथथं हे जिन्दगी न्ह्यानाबिइ लः लः जुया** (पौ १०) धकाः व्यक्ति मखु समस्तिया निंतिं म्वायेगु बुखँ न्यंकइम्ह कविं **ल्हाःया खुसियात प्वंकेमाः फिसलय्, दुनेत्यंगु छें भयाक्रान्त जुया म्वायेगु सिबें पिया दनेमाः न्हूगु छेँ** " (पौ १५) धकाः नं ध्वाथुइका च्वनी । भीगु असमर्थतायात हिस्याना **वसन्त अथें हे लिहां वन** (पौ १७) धकाः नं क्यना **च्वापुं त्यला यंकाच्वंगु जिन्दगी व जिगु विश्वासय्** लाटाबुङ्गो, बुँख्याःचा जुया (पौ २०), **छम्ह मेम्हसिया जिन्दगीया श्राद्ध याना फागलय्** (पौ २१) म्वायेगु अस्वीकार याइम्ह मनुखं ला उबले विद्रोह याइ गुबले वया जिन्दगीयात पंजः दुने कुनी (पौ २२) धया **छगू देय् बुइ मेगु देय् त्याइ-म्वायेगु युद्धय्, चुनां ध्यबाय् थःत मिइपिं** (पौ २४) मनूतय् न्ह्यपुत उला क्यनी ।"

भीगु वर्तमानया बुँइ भीसं हे पुसा पिइमाःगु खः नत्र कन्हय् न्हूगु मू ज्वना वइपिं जिन्दगी : मस्त गय् म्वायेफइ (पौ ३०) धयागु न्ह्यसः छुना **पंजः दुने लाःम्ह मनूया हिइमिइ चाःगु सः, गौमन-गौमन जक म्वाना च्वंगु फिसलय्** (पौ ३२), **थः हे सीधुंकल धकाः क्रिया च्वनेमाःगु वातावरणय्** (पौ ३३), **आत्महत्याया क्रम ब्वलन भी दुने तर मनुखं म्वायेत लँ माःगु दु** धयागु चायेका **न्हूगु आयाम बुइका वा न्ह्याकी जिन्दगी लः याना** (पौ ४१) धकाः कविं आह्वान याइ । **छ ला व 'वार' लिकयाः वांछ्वये माःगु खः** (पौ ४२), सिमानाया बार थना थम्हं थःत कुंका च्वंपिन्त थःगु भविष्यय् ध्वस्त जुइफुगु युद्धया संकेत बी । **लः ला न्ह्यायेमाः मखु सा ध्वगिइ व**

लः छगू राष्ट्र व मेगु राष्ट्र दथुइ पःखा ग्वयाच्वन (पौ ४५) तर ... मुक्तिया निंतिं हथाय् चाःगु थ्व नुगः (पौ ५०) धकाः व्यक्ति राष्ट्रया संकीर्णता वांछ्वयेगु आह्वान कविं याइ । **फिसः दुनेया लः नं गुलि आतुर म्वायेत** (पौ ५१) **खुसि थः यस्से गबलें गनी मखु** धकाः जीवनया मूल्य थुइका बी । **प्रत्येक न्हि छपे जा, छगः ध्यबाया निंतिं थः दुनेया मनूया बलि बीमाःगु वाध्यता** (पौ ५२), **अस्वीकार याना ... विरोध जिगु हे ल्हाः ... तुति म्हुतु नापं थः दुनेया मनूया संकेतय् न्ह्याःवने मफुगु ल्हाः तुति जि – जि मखु** (पौ ५५) धकाः कवि चिल्लाय् दनी । **ध्वगिइ धुंकुगु मू ... खँ मोक्षया** (पौ ५८) चाहना याइ कविं । **शहर छगू अभिसप्त उपलब्धि मनूया ! प्रत्येक जिन्दगी न्ह्यसः चिन्ह थःगु हे मिखाय् अन** (पौ ६०), खंका **रोवोट गुम्ह स्वीचया संकेतया दनी म्वाइ, प्याखं हुइ, सी** (पौ ६२), **चक्कनेत स्वःगु बिचाः व शहरय् कय्कुनाः सिनाच्वन** (पौ ६५), तर कविं **संकीर्णताया बूगु संकीर्णता दुने कैद जुया म्वायेगु क्रम ... मनूयागु मखु** (पौ ६५), धकाः न्वाइ । **छम्ह ल्याय्म्ह न्यासि वँवं हे थारान्ह्‌ गोलि वयाः थःत लात ला धकाः** (पौ ६८), **युद्ध – छगू प्रतिक्रियाय्, जि तिन्हुया बी चेतनाया पुखुलिइ, गुफां अन्तरिक तक्षया प्रगतिया इतिहास च्वया नं वाध्यता दुने बन्द जिन्दगी** ! (पेज ७६) ख्वाःपाः तया म्वायेगु पःला अस्तित्वहीन जुयाः म्वायेगु जक खः, धकाः ख्वाःपाः पुयाः म्वानाच्वंपि थौंया मनूतय्‌गु ख्वाःपाः कविं खुनाबिइ ।

च्वय् न्ह्यथनागु थीथी कविताया भ्वलं कविया लक्ष्य, उद्देश्य, मन्तुना, चाहना, धारणा आदिया स्पष्ट संकेत ब्यू । उकिं कवि आनन्द जोशीयात जीवनवादी, मानवतावादी, प्रगतिवादी कवि धायेत लिचिलेमाःगु मदु । वयकः मानवीय कमजोरी, दुःख, पीडा, छटपटी, इच्छा मन्तुना ब्वयेगुलि सफल जूगु दु । **विस्थापित जि – 'जि' मखु** सफूया नां कथं हे थः विस्थापित जुल ला धकाः शंका आशंका ब्वलंका मन धुकचुक यानाच्वंगु थःगु मनयात जि विस्थापित मखु धकाः थुइकेत वय्‌कः सफल खनेदु ।

च्वःप्वः मदुगु प्रतिक, उपमा छ्यला धाःसा कविताया सुन्दरताया

नष्ट जूवंगु दु। छत्वाःचा खँ थुइकेत अनेक प्रतिक, उपमा छ्यला कविता गनं म्हाइपुगु भाषण नं जूवंगु दु -

हानं हानं इतिहास म्वाना वः व शहरय्
इतिहासं भौचा जुया लिना च्वनी छुँतय्त
इतिहासं न्याखुं ब्वह जुया लिना च्वनी न्यातय्त
इतिहासं इमा जुया लिना च्वनी खाचातय्त
इतिहासं भुत जुया लिना च्वनी जिन्दगीतय्त (६३ पेज)

न्हापांगु छभ्वलं हे कविं धायेत्यंगु खँ प्रष्ट जू। हानं हानं खँग्वः लिसा कया च्वंगुलिं कविता म्हाइपुस्से च्वनावंगु दु। थुकथं हे छता हे खँ लिसा लिसा कया धायेगु अले म्वाःगु कथं कवितायात ताहाकेगु याना तःगुलिं **विस्थापित जि – 'जि' मखु** दुनेया कविता फाकुस्से च्वंगु खः। प्रतिक, उपमा नं तःपु कविताय् छगू हे खँग्वःयात तःगू कथं ब्वयातःगु खनेदु। थुकिं याना नं कविताय् अप्वः निरसता ब्वलंगु दु। उदाहरण कथं थन वय्कलं छ्यलातःगु सकसियां थुइगु खँग्वः **खुसि**यात न्ह्यथने त्यना छाय्धाःसा कविं थ्व खँग्वःयात प्यपु कविताय् ला छ्यं हे छ्यलातःगु दु।

सुनां जिन्दगीयात लिकुंकेत स्वःगु क्रमया विरोध याइ
व ला खुसि खः
(व ला खुसि खः/ पौ ३)

दनाच्वंम्ह सि ला ग्वारातुल ज्यलावन
खुसि निश्चय नं तब्या जुल
तर वं थःगु प्रवाह तंकल
(पालुथाय् न्ह्यायेवं तुं .../ पौ ९)

ल्हाःया खुसियात प्वंकेमाः व फिसलय्
(ल्हाःया खुसियात .../ पौ १६)

खः थः गना वना च्वंगु खना नं

सहयाना च्वने माःम्ह खुसि

(खुसि थः यस्से .../ पेज ५१)

च्वय्‌या प्यपु कविताय् वःगु **खुसि** प्रतिकयात च्वःप्वः मदयेक छ्यलातःगु स्पष्ट जू । वयां बाहेक मेमेथाय् नं खुसि खँग्वःया छ्यलातःथाय् च्वःप्वः मदयेकातःगु दु । जिं स्वये **खुसि** खँग्वः छ्यला कवि थः हे नं अस्पष्ट खनेदु । अथेहे कविं मेमेगु कविताय् नं अनेकने अप्रचलित दुर्बोध खँग्वः अले च्वःप्वः मदुगु प्रतिक, उपमा छ्यला कविताया बोधगम्यताय् म्वाःगु हस्तक्षेप याकातःगु यक्व दु । म्वाःगु कथं कविता ताहाकयेकेगु कविया विशेषतां याना नं कविता ब्वने भ्यातुका ब्यूगु दु ।

दर्शन व उच्च बौद्धिकताय् जक मदुंसें थः जःखःया साधा, सरल जीवनयात थःगु कविताय् कविं दुथ्याकेगु कुतःयात धाःसा वय्‌कःपाखें सरल, सुबोध नुगलय् थुंदीगु कविता ब्वने दइगु यक्व आस यायेफु । ने.सं. १०९६दँया **श्रेष्ठ सिरपाः** त्याकूगु कवितां ११००दँय् तिनि पिदनीगु अले छम्ह सृजनशील च्वसामिया कृति भिदँया दुने नं छफि सफुतिइ लिकुना च्वनीगुयात नेपालभाषा साहित्य ख्यःया हे विडम्वना मधाःसा छु धायेगु ? छखे सफू छगू पिथनेगु व **श्रेष्ठ सिरपाः** छगू कायेगुलि हे नेपालभाषा च्वमितय् रहर सीमित जुयाच्वंगु ला मखु ला ? मखुसा सफू छगू पिथना ल्हाः प्वःचिनाच्वंपिं नेपालभाषाया च्वसामितय्‌त नेपालभाषाया ब्वंमितय् न्ह्यसः दु - सफू छगू पिथना गुगु जंगलया गुगु गुफाय् छिकःपिं तपस्या च्वंभ्काया ? गुगु जेलया पःखाः दुने छिकःपिं कैद जुयाच्वन ? वा नेपालभाषा ख्यःया छिकपिं लुकुं बिइधुंकूगु सूर्दः जकं जुल ?

न्हू सुथ स्वलापौ,

दँ १, ल्याः २, ने.सं. ११०५

न्हूगु आयामया प्रवाह
आनन्द जोशी

- ब.आ.कनकद्वीप

आनन्द जोशीजुया चिनाखँ जिं भिंदँ न्ह्यः हे ब्वनेधुंनागु खः । अबले पर्त्या भासं मोहन कोइरालापिसं च्वइगु चिनाखँया शैली भाजु जोशीजुयाके नं खनाबलय् झीगु भाषा साहित्य क्यब नं म्हो मजू बाः धकाः जिगु मनय् अतिकं स्वां ह्वयावःगु खः । लिसें उगु इलय् टि. एस. इलियटया चिनाखँयागु चर्चा गाक्कं जुयाच्वंगु ई । सुनां छु धाल व हे धालय् जक ब्वाँय् जुइम्ह जिं नं अमेरिकाया अति आधुनिक चिनाखँ मब्वनाबलय् तक इतःमतः कंका च्वना सा आः हानं छकः "**विस्थापित जि – 'जि' मखु**" चिनाखँ मुना ब्वनाबलय् जिं थुइका आनन्द जोशी, सुदन खुसः, बुद्ध सायमि, पूर्ण बहादुर वा श्यामसुन्दर थेंजाःपिं कवि दसेंलिं नेपालभाषा साहित्यया युग आः व तायुतितिया जक युग ई मखुत । कम्प्यूटरं चिनाखँ च्वके मसनिसां कम्प्यूटर छ्यलेत ल्वयेक चिनाखँ ला झीसं नं बिइफत ।

आः खँ वइ साहित्यिक प्रयोजन वा साहित्य छ्यलेगुया खँ । थ्व युगं हे झीत धया च्वनेधुंकल, "**साहित्य ह्यूपाःया लागि खः** (Literature is for change-sake)" अथे मखुसा झीसं न्ह्यज्या वने धकाः ला वाका नं तयेम्वाः । खः जा छझाः रोमान्टिसिज्म नं वया Sweetest are those songs which tell us the saddiest things धकाः नं काव्य संरचनाय् झीपिं दुब्वाइ । अथेसां म्हतिं म्हतिं मनूतयुगु जीवन दुने रोमान्टिसिज्म थें हे युग युगया ह्यूपाः वइ । क्रान्तिया कर्मना वइ । Art for life sake कला जीवनया लागिं खः । अथेसां थ्व धापू चित्तधर 'हृदय'या युग तक्क झीपिं दिना अले झासु-लना प्यखें स्वयाः खँ थुइका ।

आः आनन्द जोशीया युग सः थ्वःवइ । गथे -

"सुना अभियानया गतियात पनेत स्वःगु पःखा थुनि
व ला खुसि खः ।"

अले नमिं ग्वानाच्वंगु दृश्ययात शहिदतय्‌गु हि भाःपी । स्वति पाँय्‌ तयाः लुत्तलुया यंके बियाच्वंम्ह दुगुया नं चेतना दनावइ । अले तसकं हे अन्याय जुयाच्वंगु प्राकृतिक परिवेश (Survival of the fittest) बल्ला त्याःया कानुन सह याये मफया हालाहइ -

"सीम्ह सुर्द्यः पाल्हाःतय्‌ तया म्वायेगु जिगु उद्देश्य मखु ।"

धात्थें साम्यवादया महागुरु सुर्द्यःया नं सकसितं धकाः बिइगु, इनातःगु निभाः तक नं वयात बिइ मखु अथवा छंत मथः, जितः जक अप्वः माः धकाः भ्यल्लाः याना म्वाये मदयेका बिइगु जीवन हना हे च्वनेगु स्वयाः ला थम्हसिनं हानं चायेकि, होश वयेकि "उफ् ह्यामलेटयात थें सुनानं जिन्दगीयात थं वः थन !" धकाः । अले मृत्युया चक्रब्यूह त्वाःथथं जीवन हनेगु कुतः याइ । थ्व युग सापेक्ष कविया भावना अतिकं हे दुग्यंक वयाच्वंगु धाः खः । कविता (चिनाखँ)या सशक्तता थन्याःगु हे धालं वयाच्वंगुलिं जोशीजुयात भ्रीसं पलिस्थाया थां हे धायेफत । नेपालभाषा साहित्यया पुनःजागरण (trend) या लिपा मूर्तरुपं साहित्य ख्यलय्‌ दंवइपिं म्हो जूसा छु याये ? धाये म्वायेक आनन्द जोशीं भ्रीत लँपु क्यना ब्यूगुलिं आः भ्री नं न्ह्याःवनेफत, युगबोधया तब्यागु लँय्‌ । उकिं थन जोशीजुया अभिव्यक्ति छत्वाः हानं न्ह्यथने -

"परम्परां स्वीकार याना ब्यूगु फिसः
अन गय्‌ म्वाये फइ जिन्दगी,
जिन्दगीया पलाः ।"

युगया विसंगति खनाः वा खंकाः नं मिखा तिसिना म्वाना च्वनेसःपिन्सं ला जोशीजुया खँ थुइके हे फइ मखु । अथेसां थःत हे चुपिं

ख्वायेका नं व चुपिं ख्वाइपिं हे वैद्य जुया गबलें घाःपाः गबलें वासः पायेका म्वाना च्वनेगु नं ला बांलाःगु पहः खइ मखु। उकिं नेपालय् तक्मायाआशां शोषण याकाच्वंपिं कर्मचारीत थें जोशीजुया मनोवृत्ति जुइफइ मखु धाये ल्वयेक चिनाखँय् सां ह्यूपाः वइगु परिलक्षणया खँ थन थथे छुमां बिइ थें वयाच्वंगु दु।

"जि स्यु – सूर्ययात त्वपुयाच्वंगु हाकु
सुपाँय् चिइकेमाः जः कायेत।"

तसकं प्रतिकया सौन्दर्य तया अति आधुनिक काव्य शैलीयात दुग्यंक क्यनेफुगु च्वसु छपुया नमुना दसु वय्कःया चिनाखँ, "वसन्त अथेहे लिहां वन" खः। विख्यात ओश्कार वाइल्डं नं वसन्त अथेहे लिहां वंगु मचा बाखं छपु च्वयाः विश्वया सम्वेदन शक्ति मनूतय्गु नुगलय् थुंदिका ब्यूगु, "व स्वार्थी राक्षस" भ्रीत लुमनि।

"खः ला थुगुसि नं
वाउँगु जीवन बुइकेगु यक्व इच्छा म्वाकाः
वसन्तं दुस्वःवःगु दु भ्रीथाय्
तर,
वा पुसाज्वना वा पिइत वःम्ह ज्यापु
बुँइ फिं त्वपुनाच्वंगु खना लागिमिगि चाया
लिहां व थें
वसन्त लिहां वन थुगुसि नं।"

भ्रीत आः प्रकृति नं बुलुहुं सिइमदयेक धोका बिइगु याना हयाच्वंगु दु। शायद, मनूतय्गु बेइमानीयात ब्वला साःवःगु खः ला ? स्वयं भ्री थः हे नं आः धात्थें इमान्दारीत ला खः हे मखुत। अथेसां इमान्दारीताया प्याखंपाः कायेगु कला भ्रीके दनि। उकिं थ्व संसार नं बुलुहुं नक्कली जुया वयाच्वंगु दु - हंगकंग बजार थें। निता भाः निता जि व निगू कथंया व्यवहार, प्रेम व परिभाषा। उकिं धयादिइ, "**छगः**

निगः ध्यबाय् समर्पित जिगु थौं, थौं म्वायेगु वाध्यताय् "कन्हे" या लिलाम जूगु दु ।" अथेसां जागृत (न्ह्यलं चाःपिं) मनूतय्सं ला व कन्हेया भविष्य थू, गथे जुइ धकाः स्यू । उकिं उमित कृत्रिम सब्जवाग (Utopia) म्वाः । बरु यथार्थ मालाच्वंगु दु ।

लबु जुयाः दने मफुपिं ल्हाःतय् दथुइ
नुगलय् विश्वास बुइका न्ह्याःवने
मफुपिं तुतितय् दथुइ
छमा सिमा छगू दे बुइ
मेगु देय् त्याइ – म्वायेगु युद्धय् !

अले छकः प्रत्यित् सम्पुत्पाद अथवा Theory of relativity लुमंका कविजुं न्ववानाहइ, "**भ्रीगु वर्तमानया बुँइ भ्रीसं हे पुसा पिइमाःगु खः ।**" थ्व खँ २५३३दँ न्ह्यः हे नं छकः बुद्धं धयावंगु खः । अथेसां छपा न्हाय्पनं न्यनाः मेगु न्हाय्पनं पित छ्वयेफुपिं नम्वरी पण्डिततय्सं थ्व खँ ल्हाःम्ह मनूयात ल्वहंयाम्ह द्यः दयेकाबिल । जोशीजुं उकिं थन धाइ - "**भविष्य दया नं भविष्यहीन हे भविष्य धकाः । धात्थें ला ल्हाम्हू दुने थौंया ई, कन्हेया ई प्वः चिनेतं स्वयाच्वंपिं ।**"

कवि छम्ह द्रष्टा खः । वयागु मिखां ग्वाखंचा प्वालय् स्वथनातःगु चागःचा छगः नं न्ह्यलू वयाच्वनि । उकिं जीवनया विसंगतिं धयाहइ - "**थः हे सिइधुंकल धकाः क्रिया च्वनेमाःगु वातावरण** !" अले थम्हं थःत मुक्त यायेमाःगु इलय् बार (कंभ्काः वा तारया बार) तया थम्हं थःत कुंका च्वनेगु मनोवृत्तियात यांकया ध्याचू (व्यंग) च्वयादिल । थथेहे बच्छिं मयाक्क चिनाखँ ब्वना स्वयेबलय् छम्ह चित्रकारं थौंया मनू छम्हसियागु किपा च्वये थें वयागु ख्वाःया गुंगू भावना (Nine expression) गुताजी प्रतिकया व गुपाः लंया दुने मनू मात्रया गुंपुन्ही क्यनातःगु दु थ्व - "विस्थापित जि- 'जि' मखु" दुने ।

खः जा समालोचनाया भ्वलय् बांलाः, बांमलाः धायेमाःगु खँ यक्व दइ । अथेसा नं थ्व छुँ खँ, बुँ खँ ज्वनावःम्ह च्वमि आनन्द

जोशीयात लमिं थें द्वाल्लुक च्वछाये, क्वछाये यायेत अंग्रेजी साहित्य वा संस्कृत साहित्यया धलःपौ प्वला क्यनेगु कुतः जुइमाःगु छुं आवश्यकता मदु । छाय्धाःसा भ्हीगु साहित्य समालोचनाया क्षेत्रया पह (Trend) हे स्यना वयाच्वंगु दु । सही समालोचना वा मूल्यांकनयात Psy-chotantic वा Lip-servetic trend हयां जिल ला अथवा समालोचक थम्हं हे थःगु विज्ञता प्रदर्शन यायेत जक "**ई**" कयां जिल ला धकाः स्वयेबलय् मूल रचना भ्किकु पाःवना च्वनेयः । उकिं नेपालभाषा साहित्यया खँ ल्हायेबलय् भ्हीगु थौंया वर्तमान देशकाल परिस्थितियात कविजुं छु थुइकल व जक कना ब्यूसां गाः ।

उकिं सिइके - आनन्द जोशी, कालिदास, भवभूति, वाण, शेक्सपियर, जोहन किट्स वा कलरिज नं मखु, न त भारतीय नांदंपिं कवित थें हे वयकः खः । आनन्द जोशी, आनन्द जोशी हे जुयाः च्वनेत न्ह्याकूम्ह जूगुलिं आनन्द जोशीं थःगु व्रम्ह खंगु खँ च्वल, अले यइपुक थःगु अभिव्यक्तिं धयाहल - "**लः ला न्ह्यायेमाः मखुसा ध्वगिइ व लः ।**" अथवा "**खुसि थः यस्सें गुबलें नं गनि मखु**" इत्यादि ।

जोशीजुया न्ह्यथनेबहःगु दक्व चिनाखँय् मानव जीवनया विवशता त न्ह्यब्वयातःगुया मू बिचाः खः मनुखं, मनूयात वाःचाल धाःसा तिनिं मानव समाजयात थकायेफइ । कवः लिना, व्यक्तिवादयात पुसा ह्वला हानं चाणक्य नीतिं देय् न्ह्याइ मखु । थ्व खँ ला थौं सकसिनं सिइमाःगु खः ।

मनूत अथेसां छाय् थें न्ह्यः वयेकाच्वंपि जक दु थें च्वं । थ्व खँ याना कविजुया मन साप हे अनिश्चित । थीथी तर्कना भय्भय्ब्यु । थ्व खँ हे अले चिनाखँ जुया पिहां वइ । "**ध्वगिइधुंकूगु मू : पुखूया ध्वग्गीगु लः ।**" लः जक हिला छ्वयां मगाः पुखू हे ल्हाना छ्वयेमाल धकाः !

अथेहे प्रतिकृया / तुलनाया दसु चित्रित चिनाखँ **शहरः छगू अभिशप्त उपलव्धि मनूया** खः । धात्थें थ्व पृथ्वीयात प्यख्यरं स्वयेबलय् शहर यक्व खनेदु । अथेंसा, थ्व न्ह्यइपुइका च्वनेगु थाय् धकाः स्वीकार यायेत मनूत फयाच्वंगु मदु । थ्व विषमता मनूतय्गु दुनेया वयाच्वंगु

अविश्वासया लहर खः, षडयन्त्रया दसु खः । उकिं **शहर** म्वायेत स्वःगु इच्छाया म्हय् । दुर्घटना ... ... साधारण घटना ! अथेहे **युद्ध** छम्ह ल्याय्म्ह न्यासि ववं हे थारान्हू गोली वयाः थःत लात ला धकाः ।

कविं चेतनाया पुखुलिइ तिंन्हुइत स्वयाः जूम्ह कविं अहर्निस द्यं हे मद्यंसे थःगु चाःपहः क्यना भ्हीत न न्ह्यलं थनाबिइ । अले संसारया पारस्परिक मान्यता स्वयाः नं निपलाः न्ह्याना वया भ्हीत युगबोध यानाबिइ ।

थ्व हे गुणया साहित्यिक ममतां भिन्नं (ब्यागलं) हे थःत थःगु अस्तित्व ब्वयाः पलाः छिनावःम्ह कविया ब्यागलं चेतनायात हे थौं न्हूगु साहित्य दर्शन धाये ल्वःगुलिं (Second thought) अथवा (The poet of the second thought in Nepal) धकाः धायेल्वइ । उकिं जिन्दगी म्वायेगु प्रत्येक सम्झौताय् थःगु ख्वाः द्यने ख्वाःपाः तयाः म्वाइपिं मनूतय्त थ्व कविता फुक्कं अप्पां छ्याये थेंजाःगु लिसः खः । चेतना दया नं न्ह्यलं ब्वायेगु पहः पिकाइपिंत ला झं तसकं हे धायेमाःगु विषयवस्तु ।

उकिं भ्हीसं आनन्द जोशीजुया **विस्थापित जि – 'जि' मखु**यात छगू सम्पूर्ण प्रतिकात्मक महाकाव्य मधासें मगाः । थ्व महाकाव्ययात भ्हीसं न्हूगु आयामया प्रवाह हःम्ह धकाः मधासें मगाः ।

स्वनिगः,
ने.सं. ११११० ल्याः ४, पेज ३७-४०

आनन्द जोशीया काव्य बारे समालोचकपिनिगु थःथःगु धापू

● झीगु कवितायृ दकले पाःगु पहः व बौद्धिक ज्वलं आनन्द जोशीया कवितायृ दु। ... नेपाःया दबुलिइ नेपाः पिनेया संसार घयृपुयाः न्ह्यानाच्वंगु नीगूगु शताब्दीया समानान्तर आधुनिक मनू व अमिगु विडम्वना, दुर्भाग्य प्रति विशेष चिन्तित बौद्धिकता जोशीया चिन्तनया परिवेश जूगु दु।

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान (११०३),
विद्रोह व बौद्धिकताया कवि आनन्द जोशी,
कुलां, ल्याः ७, दँ ८, पेज १०६ –११७

● आनन्द जोशी नेपालभाषा काव्यया छगू अलग शैली व परीपाटीया कवि खः। ... निश्चय नं थ्व पिढींया मेपिं कवित स्वयाः जोशीजुया काव्य-परिवेश तब्याः, बौद्धिक धरातल च्वन्त्याः, अयृजूगुलिं गुगु ब्यापक दृष्टिकोणं जीवनयात स्वयेगु वयृकःया प्रयास खः व वर्तमानयृ उकिया उपहास्य स्वरुपया चित्रणं गुगु संदिग्धता, अतृप्ति व व्याकुलता व्यक्त जुगु दु, शायद उगु तंयृ तक मेपिं मथ्यं। ... समग्र रुपयृ स्वयेबलयृ मेपिं स्वयाः जोशीजु न्हू ताइ - वयृकःया उक्ति, प्रतिक, उपमेय वस्तु, कथ्य व शैलीया विलक्षण फुक्क, फुक्कं। खः नं जोशीजुया कविया खोज नविनता व प्रयोगशीलताया पाखे न्ह्यानाच्वंगु दु।

कृष्णचन्द्र सिंह प्रधान (२०२९),
समसामयिक नेपालभाषा कविताया स्वरुप
- छगू परिचर्चा,
"आभा", (आधुनिक नेवारी कविता अंक),
दँ १, ल्याः ६, पेज २३–२९

● ... थुथाय्‌या हे थ्वय्‌कःया कवितां ज्वंगु विषयवस्तुया गाम्भीर्य, दृष्टिकोणया विस्तीर्णता वा न्यंकादीगु सःया सशक्त गुणं याना थ्वय्‌कलं थः ज्वलिंज्वःपिं कविपिंनाप पानाच्वंगु थःगु हे बिस्कं कवि - व्यक्तित्व पलिस्था याये फयेधुंकल - नेपालभाषा न्हू कविताया गोथिक महल रुपय् ।

प्रा.डा.कमलप्रकाश मल्ल (१०८८),
सिंकःमिया स्वाँने, जिं स्वये
ने.सं. १०८८, पौ १५२

● नेपालभाषाया आधुनिक कविपिनि भ्वलय् कवि आनन्द जोशीं थः ज्वलिंज्वः कविपिनि विचार व भावय् सामञ्जस्य निर्वाह याना नं विशेषतः मनू दुनेया मनूया अस्तित्व अन्वेषण यायेगुली थःगु हे बिस्कं व्यक्तित्व न्ह्यब्वयादीगु दु ।

प्रा.डा.जनकलाल वैद्य (११००),
विस्थापित मखुम्ह 'जि' यात ब्वनाः,
आनन्द जोशीया "विस्थापित जि-'जि' मखु"या भूमिका,
पेज ८१–९३

● विश्वजनीन भावनायात स्थानीय परिवेशय् ल्वइकथं सार्वजनीन स्वरुपय् दुत हयाः नेपालभाषाया काव्य विधाया स्वापू विश्वया अन्य भाषाया काव्य-विधालिसे हनेगु वय्‌कःपाखें उत्थें हे न्ह्यथने-बहगु ज्या नं जूवंगु दु । म्हिगः तकयागु रोमानी शिल्प व शैलीया थासय् थौंयागु वस्तुगत तथ्यं घ्वाःगु चातुर्य व प्रविधियात बःबियाः छत्वाथः च्वय् थकायेगु ज्या नं जूवंगु दु ।

माधव लाल कर्माचार्य (११०२),
आनन्द जोशी : जि 'जि' मखु,
'खेलुइताः', ल्याः ३ ।

● वर्तमानप्रति असन्तोष ब्वइबलय् आनन्द जोशीयाके थें जाःगु विद्रोहया सः सुइकें तायेमदु वर्तमानप्रति मेमेपिं कविपिं नं असन्तुष्ट खःसां । ...

प्रा.डा.सुन्दरकृष्ण जोशी (१०९०),
न्हू कविपिनि न्हू लँपु,
सितु, ल्याः ३३ ।

● नेपालभाषा साहित्य क्षेत्रय् दकले पूवंक "आधुनिक" कविता धायेछिंगु प्रवाह कवि आनन्द जोशीया रचनाय् खनेदु ।

प्रा. माणिकलाल श्रेष्ठ (१०९७),
"ससिवा" संकलनय् प्रगतिवादी प्रवाह,
ज्वलान्हाय्कं, ल्याः ६ ।

● कविं अवश्य नं असन्तोष, विद्रोहया सः थ्वयेकू तर उग्रवादी वा यथार्थया सिमानां पिने वनाः मखु कलात्मक ढंग शूक्ष्म शैलीया प्रवाहं थःगु अनुभूतियात व्यक्त यायेफुगु हे विशेषता खः ।

पुष्प चित्रकार, (१०८६)
जिगु मिखाय् "गाजलं दाःगु चा"
"गाजलं दाःगु चा"या भूमिका, पेज ६५–९४

● न्हू कविता आन्दोलनया छम्ह शिखर कवि खः - आनन्द जोशी । न्हू कविताया छगू बिस्कं प्रवाहयात कवि आनन्द जोशीं नीस्वना उकिया विकास नाप याःगु दु । ... थः समकालीन प्रतिनिधि कविपिनिगु नाप पलाः छिना बिस्कं सौदर्य व शिल्पं थःगु बिस्कं म्हसीका किइफूगु हे कवि आनन्द जोशीया विशेषता खः । ... कवि आनन्द जोशी ...गुम्हेसिगु काव्य प्रवृतियात न्हू पिंढीया कवितय्सं नाला वयाच्वगु दु ।

इन्द्र माली (११३०),
खेलुइताः, दँ ११, ल्याः ११, पेज ७८ - ९०

● आनन्द जोशीजुया "विस्थापित जि - 'जि' मखु" यात छगू

सम्पूर्ण प्रतीकात्मक महाकाव्य मधासें मगाः । थ्व महाकाव्यया कवियात भीसं न्हूगु आयामया प्रवाह हःम्ह धकाः मधासें मगाः ।

ब.आ. कनकद्वीप (१११०),
न्हूगु आयामया प्रवाह आनन्द जोशी,
स्वनिगः, ल्याः ४ ।

● आनन्द जोशीजु मूलतः कवि खः । वय्कलं ... स्यल्लाःगु कविता च्वयादी । आनन्दजुं थःगु कविताय् समाज - व्यवहारया कटु सत्य तीव्र भाषाय् प्वंकादी । वय्कलं नेपालभाषाय् छगू न्हूगु क्षेत्रया कविता च्वयादीगु दु - नगरबोधया ।

काशीनाथ तमोट (१०९६),
नेपालभाषाया आधुनिक काव्य.......,
नेपालभाषाया आधुनिक कविता, पासामुना, यैँ ।

● थौंया मनूया जीवनय् लानाच्वंगु घाः, दुःख, वेदना, हिइमहिइ, पीडा, वाध्यता, विवशताया उच्छ्वास अले जीवनबोध, अस्तित्वबोध वय्कः (आनन्द जोशी)या कविता खः । आर्थिक, राजनैतिक, सामाजिक यन्त्रणा, द्वन्द्व, विज्ञानया प्रगतिं हःगु यान्त्रिकतां थलाः क्वलाः जुयाच्वंगु जीवनया चित्रण, हरेक विषम परिस्थिति नं लुत्तुलुया सात्तुसाला जीवनया मूल्य, जीवनया अस्तित्व, अले जीवनया महानताया बोध वयकःया कविता खः ... । "विस्थापित जि - 'जि' मखु" दुनेया कवितां जीवनया अभिसप्तता, अनास्था, आडम्वर, फुस्लुपन, नामर्दीपन, कायरपनयात वांछ्वया जीवनया महत्व अले थ्वया अस्तित्वबोध याका मनू-मनू जुया म्वायेगु सन्देश बियाच्वंगु खनेदु । ... उकिं कवि आनन्द जोशीयात जीवनवादी, मानवतावादी, प्रगतिवादी कवि धायेत लिचिलेमाःगु मदु ।

बालगोपाल (११०५),
"विस्थापित जि-"जि" मखु" दुनेया कविताय् दुनाः,
न्हू सुथ, स्वलापौ, दँ १, ल्याः २ ।

● कवि श्यामसुन्दर सैंजु, पूर्ण वैद्य व सशक्त व न्हू लेखनया थां कवि आनन्द जोशी पाखें न्हू कवितायागु नी स्वंगु खः । ... वय्‌कः (आनन्द जोशी)या कविताय् असन्तोष दु, विद्रोह दु, अझ परिवर्तनया चाहना नं दु तर अथे खःसां राजनीतिक सिद्धान्तया लेबल धाःसा तिका मजू, "विस्थापित जि - 'जि' मखु" सफू थुकिया दसि खः ।

मल्ल के. सुन्दर (१११०),
सितु, ल्याः ७७, पेज १४-२८

● बांलाःगु कविता भावुकता व शब्द चित्रया छगू सन्तुलन खः । वय्‌कःया आपालं कविताय् थुगु सन्तुलन दया चेतना अभिव्यक्तिया प्रस्तुति कथं छगू घनिभूत तरंगया अनुभूति ब्वंमिया नुगलय् थना बिइगु गुण दुगुलिं हे विद्वान समीक्षक भाजु डा. कमलप्रकाश मल्लं गनं मेथाय् वय्‌कःया कवितायात गोथिक महलया उपाधी ब्यूगु जुइमाः । वय्‌कलं छ्यलादीगु शब्द चित्रं नेपालभाषाया साहित्यय् अभिव्यक्ति क्षमता व गुणस्तरयात हे थकयाबिइ ।

डा.केशवमान शाक्य (२०४८),
आनन्द जोशीया कविता : विविध प्रतीकवादया
छगू सशक्त छ्यला,
आखे, दँ २, ल्याः ७, पेज ४१–४७

● कवि आनन्द जोशी नेपालभाषा चिनाखँ ख्यःया न्ह्यथनेबहःम्ह व प्रतिनिधि आधुनिक कवि खः । विशेषरुपय् वय्‌कः चेतना व विद्रोहया कवि खः । ...थः ज्वलिंज्वःपिं कवित सिबे बिस्कं हे पहः, शैली व स्वरुपया वय्‌कःया कविता जीवनया तब्याः व तःजाः, स्वतन्त्रता व चकंगु पन व विद्रोह व चेतनाया महत्ताय् केन्द्रित जुयाच्वंगु दु । सरल तर वैचारिकतायुक्त सहजतां जाःगु विम्बयागु व्यापकतां वय्‌कःया कविता पठनीय जक मजुसे मननीय नं जू ।

ध्रुव मधिकर्मी,
पुनर्जागरण, २०६२, श्रावण ११, मंगलवाः, पेज ६

● नेपालभाषा आधुनिक कविता ख्यःया छम्ह बहुचर्चित कवि आनन्द जोशी नं खः । थ्वय्‌कःया **विस्थापित जि – 'जि' मखु** कविता संग्रहयात कयाः समालोचक कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानजुं थ्वय्‌कःयात विद्रोह बौद्धिकताया कविया रुपय् प्रतिस्थापित यायेधुंकूगु खयाः नं **कोसल्वहं** कविता संग्रहय् थ्यंबलय् थ्वय्‌कःयाके अझ अप्वः परिष्कृतता परिपक्वता वःगु व कविताय् बौद्धिक पक्ष स्वयाः नं दार्शनिक पक्ष अझ अप्वः सशक्त जूगु दु । जोशी थौंया विश्वया स्थिति, मनूया जिन्दगी, जिन्दगीइ भोगय् यानाच्वंगु विवशता वाध्यतायात बौद्धिक प्रखरता जाःगु प्रतीक उपमाया माध्यमं ब्वयादिइम्ह छम्ह आधुनिक कवि खः । थः दुनेया थःत माला जूम्ह कवि आनन्द जोशी जीवनया असंगतिपूर्ण यथार्थयात खंका दिइगु दु, थौंया मनुखं विस्थापित जुजुं वनाच्वंगु वाःचायेका दिइगु दु, मानव मूल्य न्हिया न्हिथं विघटन जुजुं वनाच्वंगु अनुभव यानादीगु दु । थथे मनूयात मनू जुया म्वाके मबिउगु वाध्यताप्रति कवि आनन्द जोशीया तच्वःगु आक्रोश दु, विद्रोह दु । अले कविया विद्रोह, विद्रोहया निंतिं जक मजूसे पविर्तनया निम्तिं खः, न्हूगु मूल्य, न्हूगु मान्यताया नी यायेत खः, मानवीय मूल्य अवमूल्यन मजुइकेत खः ।

प्रा. प्रेमशान्ति तुलाधर,
नेपालभाषा साहित्यको इतिहास, पौ २५४,
नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान,

● कवि आनन्द जोशी थःगु जीवन्त भोग, अनुभव, चेतनानापं उगु ई व समाजया प्रतिनिधि जुयाः चेतनशील दृष्ठा–सृष्ठाया रुपय् थःगु अनुभव–अनुभूति थःगु कविताय् व्यक्त याना दिइगु दु । ... कवि जोशी यक्व हे सचेत, चेतनशील, सशक्त, बौद्धिक व सम्यक, मर्यादित, संयमित नं खनेदु ।

वंशी श्रेष्ठ,
अमूर्त स्वतन्त्रता : मूर्त कवि,
थौंया कविता, दँ १, ल्याः २,
ने. सं. ११३५, पेज ३ – ९

डा. आनन्द जोशीया
'थौंया कविता' सम्वन्धी धापू व दर्शन

● कविता जीवनयात प्रत्येक दृष्टिकोणं वालाः अभिव्यक्त यायेगु प्रयत्न खः ।

● सीमित लागा दुने कय्कुनाः स्वायेमाःगु वाध्यता, न्हूगु लँ दयेकाः न्ह्याःवनेत स्वःगु कुतःया न्ह्यःने पःखाः जुयाः दंवइगु परम्परागत मू, मान्यता व सर्गः थें स्वायेत स्वःगु कुतःयात चुंचुं थला बिइगु षडयन्त्रया विरोधय् ब्वलंगु अभियान खः - थौंया कविता ।

● थौंया कविता निष्क्रियता, गतिहीनता, रिक्तता व थौंया जीवन लिसे भ्यलय्पुने मफूगु मू, मान्यता प्रति छगू विद्रोह खः । थौंया कविता बौद्धिक दुराग्रह मखु, विकृत-किपा मखु, रहस्यं भय्बियाच्वंगु न्ह्यसः मखु, गुकिया लिसः फगत श्रष्टाया ल्हाःतय् जक दइ । थौंया कविता छम्ह बौद्धिक मनूया परिवशय् प्रति रचनात्मक प्रतिक्रिया खः ।

● कविता न्ह्यपुया फ्याक्टरीया थासा मखु, कविता न्ह्यपुया कसरत मखु । कविता ला छगू अनुभव खः, गुगु व्यक्तिगत व सामाजिक कुण्ठाया दथुइ स्वानाः कविं प्राप्त याइ । उकिं त्याना हयागु अनुभव मखु, थःगु हे अनभुवं प्याकाः कविं कविता च्वयेमाः ।

● कविता ला कविं जिन्दगीं भोगय् यानाच्वंगु वास्तविकता, मनूत स्वानाच्वंगु लकस नापया अन्तर-संघर्ष व थःगु अनुभवया लिच्वःया आधारय् अनुभूतिगत रुपं पिज्वइगु सिर्जना खः । थ्व हे सिर्जना लँ जुइफु, दिशा जुइफु । अनुभवयात बःकयाः कविताया विषय-क्षेत्र भ्रन् भ्रन् तब्याका यकेमाः ।

● थौंया कविता वर्तमान जीवनय् हा कयाच्वंगु अन्तर्विरोध नाप ल्वानाच्वंपिं मनूतय्गु आत्म-पीडा अभिव्यञ्जनाया माध्यम जुइमाः, जीवनया सारहीनताया प्रलाप मजूसे, उद्देश्य, मूल्य प्राप्ति सम्वन्धित जुइमाः, मखुसा कन्हय् थौं कविता फगत निराश, आत्म निवार्सन, सत्रान्स, कुण्ठाया द्यबः जक सावित जुइफु ।

● नेपालभाषाया थौंया कविताया यात्रा विकट तथा संकटपूर्ण जूसां थुकिया उपलब्धि कोशल्वंहया रुपय् अगिंकार मयासें मगाः । थ्व धाः नं छगू तःधंगु हिउपाः हःगु जक मखु, जीवनयात स्वयेगु पहलय्, जीवन स्वाना च्वनेत बाध्य जूगु व्यवस्थाया मूल्यांकन यायेगु आधार, थौंया ईयात थःगु हे तबरं स्वायेगु दृढता, कन्हेया दिशा नं थःपिसं हे निर्धारण याना न्ह्याःवनेगु साहसयात बुइकाः, ब्वलंकाः साहित्यया मेमेगु विधाय् सिबें थ्व कविता विधां बिस्कं इतिहास किइत सफल जूगु दु ।

BISTHAPITA JI - 'JI' MAKHU

ISBN 978-9937-9100-6-4

पिकाक :: कुतः पिकाक, तिबुक्छेँ-८, ख्वप, नेवाः स्वायत्त राज्य, नेपालमण्डल, नेपाः ।